

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ANTONIO TABUCCHI

ÖNEMİ OLMAYAN
KÜÇÜK YANLIŞ
ANLAMALAR

ÖYKÜ

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
MÜNİR H. GÖLE

Antonio Tabucchi
ÖNEMİ OLMAYAN
KÜÇÜK YANLIŞ
ANLAMALAR

GAM

Can Yayınları: 1564

Çağdaş Dünya Edebiyatı: 637

Piccoli Equivoci Senza Importanza, Antonio Tabucchi

© Stelious Skopelitis

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

Bu kitabın yayın hakları Antonella Antonelli Agenzia Letteraria aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Eylül 2006

Yayına Hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi

Kapak Düzeni: Semih Özcan

Dizgi: Gelengül Çakır

Düzelti: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset

İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 975-07-0565-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Antonio Tabucchi
ÖNEMİ OLMAYAN
KÜÇÜK YANLIŞ
ANLAMALAR

ÖYKÜ

İtalyanca aslından çeviren
MÜNİR H. GÖLE

**ANTONIO TABUCCHI'NİN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

DAMASCENO MONTEIRO'NUN KAYIP BAŞI / roman

DÜŞLER DÜŞÜ / anlatı

GİTTİKÇE GEÇ OLMAKTA / roman

HİNT GECE MÜZİĞİ / roman

PEREİRA İDDİA EDİYOR / roman

UFUK ÇİZGİSİ / roman

Antonio Tabucchi, 1943'te İtalya'nın Pisa kentinde doğdu. Romanları, öyküleri, denemeleri ve oyunları ile Avrupa edebiyatının en seçkin yazarları arasında yer aldı. Fernando Pessoa'nın yapıtlarının İtalyanca basımlarının editörlüğünü de üstlendi. Kitapları, aralarında çeşitli Avrupa dilleri, İngilizce, İspanyolca, Japonca, Çince (Çin Halk Cumhuriyeti ve Tayvan), İbranice, Arapça (Suriye ve Lübnan), Kurdu, Hintçe, Urduca ve Farsça'nın da bulunduğu kırktan fazla dile çevrildi. Bazı romanları Roberto Faenza, Alain Courneau, Alain Tanner, Fernando Töpes gibi ünlü yönetmenlerce beyazperdeye, Giorgio Strehler ve Didier Bezace gibi tanınmış yönetmenlerce sahneye uyarlandı. Tabucchi, İtalya'da "Pen Kulübü", "Campiello" ve "Viareggio-Rèpaci", Fransa'da "Prix Médicis Etranger", "Prix Européen de la Littérature" ve "Prix Méditerranée", Yunanistan'da "Aristeion", Almanya'da Leibniz Akademisi'nce verilen "Nossack", Avusturya'da "Europaeischer Staatspreis", İspanya'da "Hidalgo" ve Asturias Prensi'nce verilen basın özgürlük ödülü "Francisco Cerecedo" gibi saygın ödüllere değer görüldü. Siena Üniversitesi'nde ve New York'taki Bard College, Paris'teki Ecole de Hautes Etudes ve Collège de France gibi seçkin üniversitelerde ders verdi. Avrupa'nın önde gelen gazeteleri ve kültür dergilerine yazılar yazdı ve yazmayı sürdürüyor. Uluslararası Yazarlar Parlamentosu'nun kurucuları arasında ve üyesi.

Münir H. Göle, 1961 yılında İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Floransa'ya, ardından Cenevre'ye yerleşti. Halen sürdürdüğü fotoğraf çalışmalarının yanı sıra, Jorge Luis Borges, Antonio Tabucchi, John Fowles gibi yazarların önemli yapıtlarını çevirdi. *Cogito*, *Sanat Dünya-mız*, *Aries*, vb. dergilerde yazdı. Münir H. Göle'nin *Yansılar Kitabı* (1997), *Uzak Bir Gölge* (2000), *Sarı Zarf* (2001), *Surat Buruşturmalık 52 Metin* (2002) ve *Kaçmamak* (2005) adlı kitapları yayımlandı.

İÇİNDEKİLER

<i>Çevirmenin Sunusu</i>	9
Yazarın Notu	12
Önemi Olmayan Küçük Yanlış Anlamalar	14
Kışı Beklerken	25
Bilmece	35
Büyüler	56
Odalar	75
Any Where Out of the World	84
Hınç ve Bulutlar	98
Adalar	117
Madras'a Giden Trenler	127
El Değişimi	140
Sinema . Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org	153

ÇEVİRMENİN SUNUSU

Peki siz başkalarının öyküleriyle neden böyle ilgileniyorsunuz? Siz de olaylar arasındaki boşlukları doldurmaktan aciz olmalısınız. Kendi düşleriniz size yetmiyor mu? .. Yoksa sadece başkalarının yaşamını seyredenlerin kısır merakı mı?

Antonio Tabucchi

Antonio Tabucchi'nin şimdiye dek Türkçe'de çıkan kitapları, öykülerini içermiyordu. Önemli Olmayan Küçük Yanlış Anlamalar'la bu açığı kapatma yolunda ilk adımı atmış oluyoruz.

Öteki kitaplarında olduğu gibi, Tabucchi bir di-
zi yeni kişi çıkarıyor karşımıza. Sahne bir mahkeme
salonuyla açılıyor, sanıkla savcının ve anlatıyı üstle-
nen bir seyircinin, öğrencilik yıllarında aynı kıza
âşık olan üç arkadaş olduklarını öğreniyoruz adım
adım. Sonra saygın eşini yitirmiş yaşlı bayan acısını
dile getiriyor, bir kadının peşinden eski araba yarış-
ına katılan bir otomobil galericisini izliyoruz. Teyze-
sinin yanında geçirdiği bir yaz tatilini anlatan bir ço-
cukla, hasta ağabeyine bakan geçkin bir kadınla,
geçmişinden yakasını sıyırmak için Lizbon'a kaçan

bir adamla, yaşımdan hıncını almak için bütünlüğünden ödün veren bir posta memuruyla, emekli olmadan önceki son iş gününde bir siyasi tutukluyla karşılaşan bir askerle, gölgesini yitirmiş bir adamla, yaşamının tekdüzeliğinden bıkmış bir militanla ve bir film setinde yirmi yıl sonra yeniden bir araya gelen iki oyuncuyla tanışıyoruz yavaş yavaş.

Her öykü, basit bir olayla açılıyor ve gitgide görünümünün ötesine sürüklüyor bizi. Tabucchi'nin açtığı kapıların ardında beklenmedik olaylar, olgular çıkıyor. Çoğu kez adını bile öğrenemediğimiz kişilerin yaşamlarının içinde buluyoruz kendimizi. Yazgılarının değişmezliğini, duydukları suçluluğu ve hıncı, pişmanlıklarını ve ihanetlerini paylaşıyoruz. Tabucchi, sessizlikleri kullanarak geçmiş yaşamlar esinliyor bize. Yaşamın örsü seriliyor karşımıza: "Bilirsiniz yaşamın ne olduğunu, ipliklerin kesiştiği bir kumaştır, günün birinde anlamayı, desenin bütününe görmeyi arzu ediyorum." Desenin bütününe görebilmek amacıyla, bir hafife gibi, ipuçlarını birbirine ekleyerek yazgıların peşine düşüyoruz. Ve işte o zaman kaygı duymaya başlıyoruz.

Bütün eserlerinde olduğu gibi, temel olan bir şeyler seziyoruz bu anlatılarda, ancak, Tabucchi sadece değinmekle geçiştiriyor, ama sorular sormayı sürdürüyor, ondan anahtar beklemek boşuna, bizi görünümünün ötesine götürüp orada bırakmakla yetiniyor; sonrası bütünüyle bize kalıyor. Yazgılarımızın, belleğimizin oynadığı oyunların, zamanla kendimize yönelttiğimiz bastırılmış duygularımızın bilincine varıyoruz sanki. Geçmişin gölgeleri bir kez daha geliyor geriye ve bugünümüzden hesap soruyor. Kaygılanmakta haklı olduğumuzu kavırıyoruz yavaş yavaş, güvensizlik duyuyoruz; öyküler tehli-

keli bir gölge oyununa dönüşüyor.

Yine bir hüzün, bir yitirilmişlik duygusu, bir pişmanlık acısı var Tabucchi'nin kişilerinde. Yazgılarının tutsağı gibi görünüyorlar ve adım adım kaçınılmayana varıyorlar. Yaşamdan öç almaya kalksalar da, boşluk kaplıyor içlerini, boyun eğmek zorunda kalıyorlar. Tabucchi'nin 'yanlış anlama' diye geçiştirdiğinin, tüm bir yaşam olduğu algısı kalıyor geriye. "Günün birinde oynadığımız rol gerçek olur..."

M.H.G.

YAZARIN NOTU

Baroklar, yanlış anlamaları ve çifte anlamları severlerdi. Calderón ve onunla birlikte başkaları, yanlış anlamayı dünyanın eğretilmesi düzeyine yükseltmişlerdir. Varolma düşünden uyandığımız gün, yeryüzü yanlış anlamasının da nihayet aydınlığa kavuşmuş olacağı inancıyla hareket ettiklerini sanıyorum. Kesin bir yanlış anlama bulmamış olmalarını diliyorum. Günün birinde anlarınız nasıl olsa.

Ben de yanlış anlamalardan söz ediyorum, ama pek hoşlandığımı zannetmiyorum; sadece onları *bulup ortaya çıkarma* eğilimindeyim. Yanılgılar, kararsızlıklar, geç anlamalar, gereksiz pişmanlıklar, belki yanıltıcı anılar, saçma ve çaresiz yanlışlar, yerinde olmayan şeyler beni karşı konulmaz bir biçimde çekiyor, bir gönül eğilimi, soylu yanı olmayan bir çeşit dağlama gibi. Bu çekimin karşılıklı olduğunu bilmek de yatıştırmıyor beni. Varolmanın kendisinin de bir yanlış anlama olduğu ve herkese bol bol yanlış anlama saçıp savurduğu fikriyle yatışabilirdim, ama bu da Barok eğretilmesinden pek farkı olmayan, kasıntı denebilecek bir aksiyom olurdu.

Bu derlemedeki kimi öykülerin kökenleri hakkında birkaç bilgi vermek istiyorum. *Bilmece* başlıklı öyküyü 1975 yılında bir akşam Paris'te başlattım, kafamda oldukça uzun zaman kaldığı için asıl

değişkesinden utanç verici bir biçimde saptırarak anlatıyorum. *Büyüler* ve *Any Where Out of the World*'un en geniş anlamda birer hayalet öyküsü sayılmalarına bir itirazım olmaz; bu da farklı bir şekilde okunabilmelerini engellemez doğal olarak. İlki, Dr. Françoise Dolto'nun etkileyici bir kuramına yabancı değildir, ikincinin koruyucu tanrısının Baudelaire'in *Le Spleen de Paris*'i¹ özellikle de başlığını aldığım düzyazı şiir olduğunu belirtmeye gerek yok herhalde. *Hınç ve Bulutlar* gerçekçi bir anlatıdır. *Sinema*, ortaya çıkışını Riviera'daki küçük bir garda yağmurlu bir akşama ve ölmüş bir aktrisin yüzüne borçludur.

Öteki öyküler hakkında ekleyecek fazla bir şeyim yok. *Kış Beklerken*'in Henry James, *Madras'a Giden Trenler*'in de Kipling tarafından yazılmış olmalarını yeğlerdim, demekle yetineceğim, sonuç kuşkusuz daha iyi olurdu. Yazdıklarım için vicdan azabı çekmekten çok, asla okuyamayacaklarım için üzüntü duyuyorum.

¹ C. Baudelaire, *Paris Sıkıntıları*, Adam Yayınları, (Cev.)
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ÖNEMİ OLMAYAN YANLIŞ ANLAMALAR

Mübaşir, beyler, ayağa kalkın, diye seslendiğinde, salonda bir an sessizlik oldu; ve Federico cüppesi ve iyice ak düşmüş saçlarıyla, küçük alayın başında içeri girdiğinde, *Strada anfosa*'yı¹ anımsadım. Anlaşılmaz ve uzak, ama geleceğe yansıtılmış bir âyini izler gibi oturmalarını seyrettim, ve bir çarmıhın altındaki sıraya yerleşmiş bu ciddi adamların imgesi, eski bir filmmiş gibi benim için şimdiki zamanda olan bir geçmişin imgesi altında silindi; ve ben bütünüyle başka bir yerde kendimi anıların akışına terk ederken, elim yanımda getirdiğim deftere mekanik bir şekilde *Strada anfosa* yazdı. Yırtıcı bir hayvan gibi kafese kapatılmış olan Leo, çok derin bir mutsuzluk duyan insanların hastaya benzer halini yitirdi: Yüzünden hiç eksik olmayan ve ona kimsele benzemeyen bir çekicilik veren sıkıntılı ve alaycı ifadesiyle büyükannesinin İmparatorluk stili konsoluna yaslandığını gördüm ve Tonino, *Strada anfosa*'yı koysana yine, dedi. Ben de plağı koydum; okulun yılsonu temsilinde, *Antigone*'yi² oynarken hıçkırı hıçkırı ağlamaya başlayıp susmak bilmediği için aramızda Büyük Tragedyacı diye andığımız

¹ İtalyan şarkıcı Domenico Modugno'nun 60'lı yılların başındaki çok ünlü bir parçası. (Çev.)

² Sofokles'in tragedyası. (Çev.)

Maddalena'yla dans etmeyi hak etmişti bizim Leo, bu plak onlar için, büyükannenin İmparatorluk stili salonunda tutkuyla dans etmeleri için biçilmiş kaptandı. İşte dava böyle başladı ve Leo ile Federico sırayla, çılgınlar gibi Büyük Tragedyacı'nın gözlerinin içine bakarak dans etmeye başladılar; hasım olduklarını bilmezden geliyorlardı, sanki bu kızıl saçlı kadına aldırılmaz gibi, sadece dans etmiş olmak için yapıyorlarmış gibi davranıyorlardı, oysa her ikisi de kadına abayı yakmıştı. Tabii ben de orali değilmişim gibi koyuyordum plağı.

Dans ede dans ede ertesi yıl geldi; bir cümlelerin belirgeye dönüştüğü bir yıld, aşırı derecede kullanıyorduk, çünkü en değişik koşullara uyum gösteriyordu: bir randevuya gitmemek, elimizde olandan fazlasını harcamak, önemli bir sözü unutmak, harika kabul edilen, aslında ölümüne sıkıcı bir kitabı okumak: Yaptığımız tüm yanlışlar, tüm yanılmalar, tüm yanılgılar 'önemi olmayan küçük yanlış anlamalar'dı. İlk Federico'yla başlamıştı ve unutulmaz bir biçimde makaraları koymuştuk: Hepimiz gibi, Federico yaşamını düzene sokmuştu, Yunan ve Roma Edebiyatı'na yazılmıştı, Grekçe'de hep çok başarılıydı zaten ve *Antigone*'de Kreon'u oynuyordu; biz de Modern Edebiyat'a yazılmıştık, daha güncel, diyordu Leo, Joyce'u şu can sıkıcı yazarlarla karşılaştırmaya kalkışmayacaksın ya? Her birimizin elinde kayıt belgesi, Goliardico Kahvesi'nde bilardo masasının üzerine yaydığımız ders programlarını inceliyorduk; küçük grubumuza Memo da katılmıştı, Lecce'den geliyordu ve politik bağlantıları vardı; *kuralınca* politika yapılmasına önem veriyordu, bu da ona 'Mebusçuk' takma adına mal olmuştu, sonradan da bütün sınıf onu bu adla çağırmaya başladı. Bir

ara elindeki öğrenci kartını sallayarak Federico geldi, altüst olmuş bir hali vardı; soluk soluğaydı, dili dolaşıyordu, kendinden geçmişti: Onu yanlışlıkla Hukuk'a kaydetmişlerdi, nedenini anlayamıyordu. Yatıştırmak için, sekreterliğe beraber gittik; kibar ve soğukkanlı bir memur karşıladı bizi, binlerce öğrencinin geçip gittiğini görmüş ufak tefek bir ihtiyardı; Federico'nun kartını ve kaygılı yüzünü inceledi: Çözümü olmayan küçük bir yanlış anlama, dedi, dert etmeyin. Federico apışıp kalmıştı, kıpkırmızı kesilerek adama baktı ve kekeledi: Çözümü olmayan küçük bir yanlış anlama mı?! Ufak tefek ihtiyar bozuntuya vermedi, kusura bakmayın, dedi, dilim sürçtü, önemi olmayan küçük bir yanlış anlama, demek istemiştin, Noel'den önce kaydınızı düzelteceğim, bu arada, arzu ederseniz, Hukuk derslerine girebilirsiniz, hiç değilse vakit kaybetmezsiniz. Kasıklarımızı tutarak dışarı çıktık: önemi olmayan küçük bir yanlış anlama! Ve Federico'nun öfkeli hali karşısında hep beraber kahkahayı bastık.

Olaylar ne de gariptir. Birkaç hafta sonra bir sabah, Federico önemli bir adam tavrı takınarak Goliardico'ya geldi: Hukuk felsefesi dersinden çıkmıştı, girmiş olmak için, boş durmamak için girmişti derse. Eh dostlarım, inanmamak serbest, ama bir saatte o âna kadar hiç anlamadığı bazı sorunların bilincine varmıştı, bunun yanı sıra Grek klasikleri dünya hakkında hiçbir şey öğretmiyorlardı, Hukuk'ta kalmaya karar vermişti, üstelik Yunan ve Roma edebiyatını da zaten iyi biliyordu.

Federico bana uzaktan, telefonda gelir gibi metalik bir sesle, sorar gibi bir şey söyledi; zaman sallandı ve tepetakla düştü: Yıllar gölünün üzerinde dalgalanan, hava kabarcıklarıyla çevrili Maddalena'

nın yüzü belirdi. Bir zamanlar âşık olunan bir kızı, göğüslerini aldıracağı gün görmeye gidilmez kuşkusuz. İnsanın kendi savunması için bile olsa, böyle bir şey yapmaması gerekir. Ama ben kendimi savunma niyetinde değildim, boyun eğmiştim bile. Ve gittim. Ameliyat odalarına giden koridorda, hastaların birkaç dakika sıralarını bekledikleri yerde durdum. Tekerlekli yatakta geldi, yüzünde anestezi öncesi-nin yarattığı, kuşkusuz bilinçaltı bir heyecanın masum neşesi vardı. Gözleri pırıl pırıldı, elini tuttum. Korkunun hâlâ içinde olduğunu, ama yatıştırıcıların etkisiyle uyukladığını anladım. Bir şey söylemem gerekir miydi? Maddalena, her zaman sana âşıktım, ne büyük aptallık, sana açılmak asla gelmedi elimden, demek isterdim. Ama böylesine bir ameliyata girmek üzere olan bir kıza böyle bir şey itiraf edilmez. O zaman da acele acele şunları söyledim: *Yeryüzündeki acımasızlıklar çok sayıdadır yine de insan hepsinin üstesinden gelir taşkın güney yelinin altında köpüren denizin ötesinde bile çevresinde kükreyen tehlikeli dalgalara doğru ilerler ve aşar, yıllar önceki temsilde ona söylediğim Antigone'deki repliklerden biriymiş bu, kimbilir nereden geldi aklıma, o anımsıyor muydu, anlayacak halde miydi, bilmiyorum; elimi sıktı, sonra alıp götürdüler. Hastanenin barına indim: Alkollü tek içki Ramazotti amarosuydu, sarhoş olabilmek için on tane yuvarlamam gerekti; midem bulanınca, kliniğin önündeki bir sıraya oturdum ve operatörü görmeye kalkışmanın çılgınlık, sarhoşluğun yarattığı bir istek olduğuna kendimi inandırmaya çalıştım; çünkü gerçekten gidip adama o göğüsleri çöp makinesine atmamasını, bana vermesini, saklamak istediğimi, içleri hasta bile olsa fark etmeyeceğini, zaten hepimizin içinde bir*

hastalık bulunduğunu, benim de o göğüsleri sevdiğimi, yani, nasıl desem, benim için anlam taşıdıklarını, anlayacağını umduğumu söylemek geçiyordu aklımdan. İyi ki bir ayıklık şimşegi çaktı kafamda da bana engel oldu, bir taksi çevirdim; evde bütün öğle sonrasını uyuyarak geçirdim, telefon sesiyle uyandığımda hava kararmıştı; saate dikkat bile etmedim, Federico'nun sesi bana, Tonino, benim, işitiyor musun, Tonino, orada mısın, diyordu. Neredesin, diye karşılık verdim, yapış yapış bir sesle. Catanzaro'dayım, dedi. Catanzaro'da mı? Peki ne işin var senin Catanzaro'da? Savcılık sınavlarını veriyorum, Maddalena'nın hastanede olduğunu öğrendim. Doğru, diye yanıtladım, göğüslerini anımsıyor musun, artık yok, zınk! Bana ne diyorsun sen Tonino, sarhoş musun, dedi. Elbette sarhoşum, sarhoş biri gibi sarhoşum ve yaşam beni tiksindiriyor, Catanzaro'da sınava giren senden de tiksiniyorum, neden evlenmedin onunla? Leo'ya değil, sana âşıktı o, bunu da sen başından beri biliyordun, yine de evlenmedin onunla, çünkü ödleğin tekisin sen, neden evlendin o kendini beğenmiş kadınla? Söyle bakalım, pis herifin tekisin sen sevgili Federico. Bir klik sesi geldi kulağıma, telefonu kapatmıştı, boşluğa başka küfürler de sayıp döktüm, sonra yatağıma dönüp gelincik tarlaları düşledim.

İşte yıllar böyle rasgele bir ileri bir geri uçtu ve Leo ile Federico İmparatorluk stili salonda Maddalena'yla dans etmeyi sürdürdüler. Birdenbire, yine eski bir filmdeymiş gibi, karşıda biri cüppesiyle, öteki kafesinde oturlurlarken, zaman, uçuşan sonra da yeniden üst üste konup yapışan takvim yaprakları gibi fır fır dönmeye başladı; ve ben plağı koyarken, onlar gözlerinin içine derin derin bakarak Mad-

dalena'yla dans ediyorlardı. Bir yaz hep birlikte Ulus-
sal Olimpiyat Komitesi'nin dağ kampındayken de
böyle sürdü gitti, ormanlarda yürüyüşlerle ve hepi-
mizde saplantı haline dönüşmüş tenisle; karşı ko-
nulmaz ters vuruşu ve zarıflığıyla, düzgün kesimli
polosu, iyi taranmış saçları ve maçtan sonra boynu-
na attığı havlusuyla aramızda en iyi oynayan Leo'y-
du. Ve akşamları çayırda dünyayı baştan kuruyor-
duk; Maddalena başını kimin göğsüne dayayacaktı?
Ve beklenmedik anda bastıran o kış. Önce Leo'ya
çarptı, bunca zarif ve açıkça anlamsız bir adamın
rektörlük binasının avlusundaki heykele sarılmış,
öğrenci kalabalığına coşkuyla söylev çekeceği kimin
aklına gelirdi ki? Üzerine tam oturan asker yeşili bir
parkası vardı, ben de açık renk gözlerime daha ya-
kıştığını düşünerek lacivertini satın almıştım, ama
Maddalena farkına bile varmamıştı, en azından ba-
na bir şey söylememişti, o gözlerini Federico'nun
kötü kesimli ve aşırı bol parkasından ayıramıyordu,
oysa ben, kollarının yenleri çok uzun olan bu kazık
gibi adamı gülünç buluyordum, ama kadınlarda se-
vecenlik uyandırdığı belli oluyordu.

Ardından Leo kalın ve tekdüze bir sesle konu-
maya başladı, bir öykü anlatır gibiydi, bunun da
Leo'nun alaycılığı olduğunu biliyordum; salonda si-
neklerin vızıltısı işitiliyordu, bütün gazeteciler Dev-
let Sırrı'nı açığa çıkarırmışçasına hararetle not alı-
yorlardı, hatta Federico bile dikkatle dinliyordu;
aman Tanrım, diye düşündüm, neden bu kadar dik-
kat ediyormuş gibi görünmelisin, olağanüstü bir şey
anlatmadığını biliyorsun, o kış sen de oradaydın.
Hatta bir ara Federico'nun ayağa kalkıp, Sayın Jüri
Üyeleri, izninizle, bu bölümünü kendim anlatmayı
arzu ediyorum, ben de yaşadığım için çok iyi biliyo-

rum, dediğini bile kurdum. Kitapçının adı 'Mondo Nuovo' idi, Dante Meydanı'ndaydı, şimdiyse yerinde, yanılmıyorsa Gucci marka çantalar da satan sık bir parfümeri var. Sağda daracık bir sandık odası ve bir tuvaleti olan büyük bir dükkândı. Sandık odasında asla bomba ya da başka bir patlayıcı madde saklamadık, Memo'nun tatil dönüşü memleketten getirdiği *frese*'leri¹ koyardık ve her akşam orada buluşup *frese* ve zeytin atıştırırdık. Söyleşi konumuz hemen hemen her zaman Küba devrimiydi, hatta kasanın üzerinde Che Guevara'nın bir posteriydi. Ayrıca tarihteki öteki devrimler üzerinde de kafa patlatırdık ve konuşan hep ben olurum, çünkü dostlarım tarihî felsefeden pek haberdar değildiler, oysa ben sonradan en yüksek puanı aldığım bir sınav için politik düşünce tarihine çalışıyordum, bu yolla da Babeuf,² Bakunin³ ve Carlo Cattaneo üzerine, bizim seminer dediğimiz birkaç derse katıldım; aslına bakarsanız, devrimlerle bir alıp veremediğim yoktu, derslere girmemin nedeni âşık olduğum, ama Leo'ya âşık olduğuna inandığım, daha doğrusu bana âşık olduğunu bildiğim, ama Leo'ya âşık olmasından çekindiğim Maddalena adında kızıl saçlı bir kızdı, kısaca önemi olmayan küçük bir yanlış anlamaydı, o zaman sık kullandığımız cümleyi tekrarlar-sak. Ayrıca Leo benimle alay ediyordu, insanları alaya alma konusunda hep çok becerikli olmuştur, ağzı iyi laf yapar ve ironisi kuvvetlidir, bana durmadan biraz haince tuzak sorular sorarak, herkese benim reformist, kendisinin de radikal, gerçek bir devrimci olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Ama Leo asla

¹ Bir çeşit çörek. (Çev.)

² François Noel Babeuf, XVIII. yy. Fransız devrimcisi, öğretisi babourisme komünizme yakındır, idam edilmiştir. (Çev.)

³ Mikhail Bakunin, XIX. yy. Rus devrimcisi, anarşi kuramcısı. (Çev.)

radikal olmamıştır, beni Maddalena'nın gözünden düşürmek için yapıyordu bunu; zaten biraz inancı, biraz da en önde olduğu için rastlantı sonucu grubun lideri oldu, ama bu da onun için önemi olmadığını sandığı küçük bir yanlış anlamaydı. Sonrasını kestirebilirsiniz, günün birinde oynadığımız rol gerçek olur, yaşam nesneleri dondurmakta son derece beceriklidir ve davranışlar seçimlere dönüşürler.

Ama Federico bunların hiçbirini söylemedi, büyük bir dikkatle başsavcının sorularını, Leo'nun yanıtlarını izliyordu, ben de olamaz, hepsi oyun bunun, diye düşündüm. Ama oyun falan değildi, hayır, gerçektir, gerçekten Leo'nun davasını görüyorlardı ve Leo'nun yaptığı şeyler de doğrudur, o da saflıkla, soğukkanlılıkla itiraf ediyordu, Federico da soğukkanlılıkla dinliyordu, ben de elinden başka şey gelmeyeceğini düşündüm, çünkü oynanan komedya-daki rolüydü bu. O an içimde bir başkaldırı koptu, önceden yazılmış gibi görünen bu tarihi değiştirme istemi, araya girme, düzeltme arzusu canlandı. Ne yapabilirim, diye düşündüm ve tek çözüm olarak aklıma Memo geldi, yapılacak tek şeydi, mahkeme salonundan çıktım, holde jandarmalara geçiş iznini gösterdim; telefonu çevirirken, çabuk çabuk ne diyeceğimi kurdum: Leo'yu mahkûm ediyorlar, diyecektim, hemen atla gel, bir şey yapman gerekiyor, kendi kendini batırıyor, saçma, suçlu olduğunu biliyorum, ama bu kadarı fazla, onu ezen bir çarka kapıldı, şimdi çarkın dümencisi kendisiymiş gibi davranıyor, ama bunu kendi imgesine sadık kalabilmek için yapıyor, yaşamı boyunca asla bir makine çalıştıramadı, hatta jurnalleyecek şeyi bile yok belki, sadece Leo işte, boynunda havlusuyla tenis oynayan ay-

nı Leo, ama zekidir de, zeki bir aptaldır ve bütün bunlar çok saçma.

Telefon uzun uzun çaldı, sonra eğitimli, soğuk ve ağır Roma vurgulu bir kadın sesi yanıtladı: Hayır, Sayın Milletvekili burada değil, kendisi Strasbourg'dalar, ne arzu etmişsiniz? Bir dostuyum, dedim, eski bir dostu, kendisini bulmanızı rica ediyorum, çok önemli bir konuyla ilgili. Üzgünüm, dedi terbiyeli ve soğuk ses, ama bunun mümkün olduğunu sanmıyorum, şu sırada Sayın Milletvekili toplantıdalar, arzu ederseniz, bir not bırakabilirsiniz, en kısa zamanda kendisine iletirim. Telefonu kapatıp salona döndüm, ama yerime oturmadım; amfinin tepesinde, jandarma sıralarının arkasında kaldım. Salonda bir gürültü kopmuştu, sanırım Leo yine bir şaka yumurtlamıştı, yüzünde haince bir cümle söyleyen birinin muzip ifadesi vardı ve ben bu ifadede büyük bir hüznün okudum. Önündeki kâğıtları düzenleyen Federico'nun da omuzlarında bir yük taşırcasına, büyük bir hüznle bunalmış gibi bir hali vardı, işte o zaman fotoğrafçıların flaşları arasından bütün salonu boydan boya geçip yanlarına gitmeyi, ikisinin de ellerini sıkmayı, onlarla konuşmayı, her neyse buna benzer bir şeyler yapmayı arzu ettim. Ama ne söyleyebilirdim onlara, her şeyin çözümü olmayan küçük bir yanlış anlama olduğunu mu? Çünkü bir yandan bunu düşünürken, bir yandan da olan bitenin yaşamın alıp götürdüğü çözümü olmayan dev gibi küçük bir yanlış anlama olduğunu da düşünüyordum, roller dağıtılmıştı ve oyunu durdurmak olanaksızdı; defterimle gelmiş, onların oynamalarını seyrederken, ben de kendi rolümü oynuyordum, benim yanılgım da oyuna katılmaktı, çünkü hiçbir şeyden sıyrılınmaz ve herkesin kendince suça katkısı var-

dir. İşte o zaman büyük bir yorgunluk ve bir tür utanç hissettim, aynı zamanda da aklıma bir fikir geldi, ne olduğunu tam olarak anlayamadığım, ama Basitleştirme Arzusu diye adlandırabileceğim bir şey. Bir an için, baş döndürücü bir hızla açılan bir yumak gibi, o an orada olmamızın, bugünkü varlığımızı, yaşamımızı oluşturmak için yüzyıllardır, binlerce, milyonlarca yıldır kat kat hep daha karmaşık devreleri, hep daha karmaşık sistemleri üst üste yığan Karmaşıklık adında bir şeyden kaynaklandığını kavradım. Ve Basitleştirmeye özlem duydum, sanki Federico, Leo, Maddalena, Mebusçuk ve benim gibi varlıkları üreten milyonlarca yıl, büyü yapılmışçasına, hiçten oluşan bir zaman kırıntısında eriyiveriyordu: Hepimizi bir ağaç yaprağının üzerine oturmuş olarak hayal ettim. Tam anlamıyla oturduğumuz söylenemezdi doğrusu, çünkü cinsiyetsiz, geçmişsiz ve ussuz mikroskobik ve mononükleer organizmalara dönüşmüştük; yine de beşimizin birden orada, bir yaprağın üzerinde, Goliardico Kahvesi'nin önündeki masalardan birinde bir içki içer gibi çiy damlaları emdiğimizizi anlayacak, bir çeşit gramofon, biçemde farklı, ama özde aynı bir çeşit *Strada anfosa* çalarken işlevimizin sadece orada bulunmak olduğunu ayırımsamamızı sağlayacak kadar azıcık bir bilincimiz de vardı.

Ve ben orada, yaprağın üzerinde, düşüncelere dalıp gitmişken, mahkeme heyeti ayağa kalktı, izleyenler de: Leo kafesinde oturmayı sürdürürken bir sigara tüttürdü, bilmiyorum, belki de duruşmaya ara verilmişti, parmak ucunda çıktım, dışarıda gökyüzü masmavi, hava duruydu, Adalet Sarayı'nın karşısında, terk edilmiş gibi görünen bir dondurmacı arabası duruyordu ve tek tük arabalar geçiyordu;

rıhtıma doğru yürümeye başladım, kanalda paslı bir mavna, motoru yokmuş gibi sessizce kayıyordu, ya-
nından geçtim, mavnada Leo ve Federico vardı, biri umursamaz, öteki ciddi ve kaygılı haliyle sorar gibi bana bakıyorlardı. Benden bir cümle bekledikleri belliydi; öteki ucunda da, dümeni tutar gibi duran Maddalena vardı, ıslıl ıslıl gençliğiyle, ancak gençliği-
nin ışıldadığını bilen bir genç kızın gülümseyebileceği gibi gülümsüyordu. Dostlarım, *Strada anfosa'* yı anımsıyor musunuz, demek istedim. Ama üçü de devinimsizdi ve o zaman onların, bazen vitrinlerdeki mankenlerde olduğu gibi abartılı ve karikatüre benzer duruşlarda donmuş, gerçekçi ve aşırı boyalı alçıdan şekiller olduklarını anladım. Ve doğal olarak bir şey söylemedim, mavna onları götürürken elimi kaldırmakla yetindim ve kaldırım taşlarının aralıklarına basmamayı deneyerek ağır, düzenli adımlarla rıhtımda ilerlemeyi sürdürdüm; çocukluğumda safça bir âyine uyararak, henüz ritimsiz ve ölçüsüz olan çocukça dünya çözümlemesini taşların simetrisi üzerinde düzenlemeye çabalarken yaptığım gibi.

KIŞI BEKLERKEN

Bir de bütün bu çiçeklerin kokusu: mide bulandırıcı. Ve de ev ve ağaçları örten yağmur ve camekândaki nesneler – İspanyol yelpazeleri, Guzco'nun hamile Meryem'i, Barok melekler, XVII. yüzyıl tabancaları: Bunların hepsi mide bulandırıcıydı, mide bulantısını hissediyordu, acısı da aynıydı; yaşamdaki değişimleri öngörmeyen anlamsız ve kapkalin zamanasına uğramışlıkları yüzünden, apaçık ve masum özdeklik ve erişilmezlikleriyle varolmakla yetindikleri için bizi çevreleyen nesnelere karşı duyduğumuz, üzüntüyü de içeren bir tiksinti vardı bu acıda. Ah, dedi, yapamayacağım, yapabileceğimi sanmıyorum. Bunu deyip alnına dokundu, sıcaktı, sonra sandalyesine yaslandı. Gözyaşlarının boğazını tıkadığını hissetti ve aynaya baktı. Sert, soylu, hatta kibirli bir imge gördü ve benim bu, olamaz, diye düşündü. Ama *bu* kendisiydi, bu da acısının bir parçasıydı: Ölümün yaraladığı yaşlı kadının acısı, bu solgun, zarif, saçlarına siyah dantelden başörtüsü bağlamış yaşlı kadının imgesinin neden olduğu ıstırapı da içeriyordu. Bu başörtüsü, karanlık odalarda, sessiz ve mutsuz İspanyol kadınlar tarafından sıkıntı ve beceriyle işlendi, diye düşündü. Ve aklına yıllar öncesinin Sevilla'sı, Giralda Kulesi, Macarena Meryemi, katı ve koyu renkli mobilyaların bulunduğu

bir salonda yüzyıllar önce ölmüş bir şair için yapılan anma töreni geldi. İşte o anda kapıya vurulduğunu işitti ve içeri Françoise girdi. Hanımefendi, bakan kabul edilmeyi bekliyor, dedi. Ne eşsiz kızdı şu Françoise. Fare gibi suratı ve ona yaşı anlaşılmayan bir çocuk havası veren küçük yuvarlak gözlükleriyle ne kadar da ufak tefek, kırılğan duruyordu. Bütünsel, sınırlı zekâsını düşündü. Beni ufak salonda beklemesini söyle, diye karşılık verdi, az sonra geleceğim. Böyle konuşmaktan hoşlanıyordu. 'Az sonra', 'bir saniye', 'biraz beklesin beni': Kurumlu ve kendine yabancı olmanın nazık bir biçimiydi bu, içinde hissettiği boşluğu unutmak için sahnede başka biri olmayı seven aktör gibi. Aynaya bakıp dantelli başörtüsünü düzeltti. Ağlamamalısın, dedi kendisine bakan güzel ihtiyara, ağlamaman gerektiğini anımsa.

Zaten istese de ağlayamazdı, çünkü bakan siyah takım elbise giymiş, pembe suratlı ve tombul bir adamdı ve onu görünce eğilerek elini öptü; böylesine durumlar için biçilmiş kaftandı, hatta bakanlarda pek sık görülmeyen bir özelliğe de sahipti, kültürlüydü ve de merhuma içten bir hayranlık duyuyordu. Tüm bunlar ağlamaya özendirmiyordu. Eğer bu ziyareti görev gereği ve yurtseverlik duygusuyla yapan, vasat ve ilgisiz, koşullara uygun saygı dolu kalıp sözlere, hazır cümlelere, yani bakan cümlelerine alışık bir adam olsaydı, o zaman kendini derin, dağınık ve anlaşılmaz acısına bırakıp ağlayabilirdi. Ama bu adam karşısında olmazdı, çünkü Kültür'ün yas tuttuğu yitime içten bir üzüntü duyuyordu. Gerçekten de kültürümüz bugün en büyük elçisini yitiriyor, dedi. Söylediği doğru ve su götürmez bir şeydi ve gözyaşlarına yer bırakmıyordu. Kesin bir ses to-

nuyla, içten ve berrak bir şekilde teşekkür etti, bütün bunlar insanların icat ettiği ve acının karanlık biçimlerini öngörmeyen medeni ve dürüst başsağlığı dilekleri idi. Ah, nasıl da ağlamak isterdi. Daha sonra, bakan acı duymanın daha düşük bir biçimi olan ve heyecan uyandıran minnetten dem vurdu, bu da uzakta bir yerde, ruhunun kenarında, özlemin yanı başında yer alıyordu. Minnetin yanı sıra, tasarlardan, girişimlerden, Devlet'in ödemek istediği gönül borcundan söz etti: öğrenim bursları veren, resmî kutlamalar düzenleyen bir vakıf, belki de bir müze. Her yıl, diye belirtti. Bu da kadının hoşuna gitti, avutmayan bir yatışma sağladı ve olmuş bitmiş bir geleceği, bir anıtın uygun görünümünü düşündürdü. Ayrıca ülkenin ne kadar büyüdüğünü, olgunlaştığını ve kendince akıllı olduğunu da düşündü, bütün yaşamı boyunca bunu arzu etmişti. Ve kabul etti, evet, elbette, ülke bu mirası hak ediyordu, bu teklif ve öneri için minnet duyuyordu; ama bu evde kendisi yaşıyordu, biraz daha yaşayacaktı, yaşam pek uzun sürmezdi ve evini, ne kadar soylu olursa olsun, bir ulusun duygusuyla paylaşmak istemiyordu.

Saat öğleye geliyordu ve bahçe insan dolmuştu. Bakan çıktı ve kadın pencereye gitti. Yağmur, yerini topraktan çıkar gibi görünen bir çiselemeye bırakmıştı. Arabaların sessizce gelişlerini, içinden ciddi görünümlü adamların inişlerini, tören yöneticisinin şemsiyeyle onları karşılamaya gittiğini ve giriş kapısına kadar geçirdiğini gördü. Devlet cenaze törenlerinin biçimsel, etkili ve işlevsel özelliği ona hoş bir yatışma verdi, çünkü içindeki pragmatik tören anlayışına dokunuyordu. Yalnız başına çekildiği köşede kalmaması gerektiğini hissetti; perdeleri çekti, tı-

rabzana değmeden merdivenleri indi: ağır ağır, baş dik, solgun, kibirli, dimdik, gözleri kuru, insanların yüzüne bakıp kimseyi görmediğini, bakışının başka yerde, belki geçmişinde, belki de ruhunun derinliklerinde olduğunu belli ederek: Hayır, şu zevkle ve nitelikli bir şekilde düzenlenmiş ve mumlarla aydınlatılmış cenaze odasının içindeki cenaze eşyalarında değildi kesinlikle. Bir ölünün değil de, bir canlının başında beklermiş gibi, insanlar sırayla önünden geçsinler, elini öpsünler, önünde eğilsinler, başsağlığı dileklerinde bulunsunlar, veda sözcükleri etsinler diye katafalkın yanında bekledi. Ve ayakta, herkesten ve kendinden uzakta beklerken, tuhaf ve fiziksel bir biçimde omuzlarında duyumsadığı, saptamanın dönüşü olmayan korkunç gerçekliğinin salt yıkımına yabancı, sakın sakın, yavaş yavaş çarpıyordu yüreği.

Françoise'ın kesmesine ses çıkarmadı, onu da bir ziyaretçiymiş gibi aynı dingin ilgisizlikle kabul etti ve itiraz etmeden, kendini yüreğine su serpen buyruklara bıraktı, elinin tutulmasına, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen koridorda yönlendirilmeye izin verdi; hatta ağız yakan çorba bile ona gerekli ve zorunlu gibi göründü. Hayır, dinlenmek istemiyorum, diye yanıtladı genç kızın şefkat dolu özen gösterisini; yorgun değilim, benim için meraklanmayın, dayanırım. Ama bunlar, sanki onun yerine başka birinin dile getirdiği, uzaklardan gelen sözcüklerdi: Françoise'ın kendisini divanın üzerine uzanmaya zorlamasına, ayakkabılarını çıkarmasına, alnını kolonyaya batırılmış bir mendille silmesine karşı koyamadı. Adam sahilde koşuyordu, sahilin arkasında, bir Yunan tapınağının kalıntıları vardı ve çırılçıplaktı. Pagan bir tanrı gibi çıplaktı ve başında defne da-

lından bir ta vardı ve koşarken taşakları tuhaf bir şekilde dans ediyorlardı, gülmeden edemedi, öylesine güldü, öylesine güldü ki boğulur gibi oldu ve uyandı.

İrkilerek, iç sıkıntısıyla uyandı, uzun süredir uyuyor olmalıydı; kuşkusuz her şey, söylevler, ziyaretler, tören, gömme, belki de gün bile sona ermişti; şimdi zifiri karanlık bastırmıştı. Françoise koridordaydı herhalde, gözleri kan çanağı, yorulmak bilmez, umursamaz serçe havasıyla ona şöyle diyecekti kuşkusuz: Devam edebilecek durumda değıldiniz hanımefendi, sizi rahatsız etmek istemedim. Kapıyı açtı ve aynı anda aşağı kattan ziyaretçilerin gürültüsü geldi. Tanrım, saat katı? Pencereye gitti, kepenkleri ardına kadar açtı ve günün süt gibi ışığı gözlerini kamaştırdı. Bekleme odasındaki Çin duvar saatinin hoppaca iki kere çaldığını işitti. Ah, şu lake- li, minicik, ama... korkunç saatin kusursuzluğı: Birden, ilk defa, apaçık bir şekilde o aletten nefret ettiğini hissetti. Oysa onu kendisi satın almıştı ve hep sevdiğini sanmıştı. Hayır, dedi güçle, Macao'yu düşünmeyeim, bugün hiçbir şey anımsamak istemiyorum. On dakika uyumuştu. Banyoya kapanıp makyajını tazeledi. Bu kısacık uyku saçlarını dar-madağın etmiş ve açık renk pudrada iki derin çizgi açmıştı. Benzinin solukluğunu makyajla kapatmayı düşündü, sonra vazgeçti. Ağzındaki kâfur tadını biraz olsun gidermek için dişlerini fırçaladı: şu kâfur tadı ne de garipti: Evi dolduran bütün çiçeklerin neden olduğı bir iç bayılmasıydı. Françoise'ın küçük salonda beklediğini bilerek dışarı ıktı, Alman yayıncıya ikide randevu vermişti ve adamı bekletmek istemiyordu. İçeri girdiğinde, adam törende gibi ayağı kalkıp eğildi. Tıknaz bir adamdı, tuhaftır, bu

da cesaretini artırdı. Françoise, dizlerinin üzerinde bir not defteriyle oturmuştı. Kendi dilinizde konuşmayı arzu ederseniz, sekreterim evirmenliğı üstlenebilir. İriyarı adam kabul etti ve başsağılığı söylevlerine girmede; kesin ve somut bir şekilde konuşuyordu, namuslu bir çıkar düşkünüydü, bunun da kendince iyi yanları vardı. Günlüğünü satın alıyorum, dedi Fransızca. Kocanız büyük önem taşıyan yıllarda ülkemizde yaşıadı, politika ve kültür yaşıantımızın başlıca kişıilerini tanıdı. Anıları bizler için büyük değeri taşıyan bir belgedir. Hafifçe ksrp sustu, gelmeyen bir yanıtı bekledi. Bundan rahatsız olmuştı, çünkü birden kasıldı ve kahramanca işin maddi yanına değindi. Alman Markı olarak ödüyorum, dedi, hemen ve sözleşmesiz, bir opsiyon yeterli benim için. Bunu Almanca söyledi, Françoise çevirdi. Çevirinin szeğı teklifin bayağılığını azaltıyordu, hiç değılse bu inceliğı gösterdiği için adama minnet duydu. Bu da yanıtını kolaylaştırdı, çünkü o da Fransızca'yı bıraktı; ağızından çıkan ve Françoise'ın anlaşılmaz hale getirdiğı sözlerin kendilerine özgü bir yaşıantısı vardı, bu da onu ilgilendirmiyordu, ona ait değıllerdi, anlamlarını yitirmişlerdi. Sekreteri yazılı bir cevap verecekti, karar almanın sırası değıldi, anlayacağını umuyordu; elbette ilk önerinin ondan geldiğini göz önünde bulunduracaktı, ama şu anda, izniyle, verdiğı başka sözler vardı. Françoise'a baktı. Başka sözlerin ne olduğunu bilmiyordu, umursadığı da yoktu, Françoise defterine bakıp her şeyi düşünüyordu. Françoise'ın ardından giderken, şu çocukça duyuma teslim oldu; ve unutulmuş küçük bir kız çocuğı olma duygusu, bunca yılın yıkıntısı arasından, gömülü olduğı derinliklerden, yorgun yaşlı kadın gövdesinde yüzeye çıktı ve yeniden

dokunaklı bir şekilde, kendini kapıp koyvererek hıçkıra hıçkıra ağlama arzusu uyandırdı içinde; aynı zamanda da kendinden geçercesine bir hafifliğe neden oldu. Bir an, yüreğinde uyanan çocuğun zıplayıp hoplayacağı, dans edeceği, bir oyun şarkısı mırıldanacağı duygusuna kapıldı. Ve içinde ağlama arzusu uyandıran şey, ağlama arzusunu yok etti, üstelik kitaplıktan çiğ bir ışık yayılıyordu, her yerde elektrik telleri vardı ve biri çok yüksek sesle konuşuyordu. Bu akşamki haberler için sizinle bir söyleşi yapmak istiyorlar, dedi Françoise, başkan bizzat telefon etti, en çok üç dakikayla sınırlanması koşuluyla izin verdim, ama dermanınız yoksa, hepsini gönderebilirim. *Ils sont des bêtes*,¹ diye ekledi horgörüyle.

Doğru değildi işin aslına bakılırsa. Gazeteci soluk ve zeki çehreli bir delikanlıydı, kemikli elleriyle mikrofonu hırpalayıp duruyordu; merhumun eserlerini çok iyi biliyor gibiydi, bir gençlik yapıtından alıntılarla başladı; o zaman adamın kibar patavatsızlığının altında bir çeşit rahatsızlığın yattığını anladı. Bir özdeyişe, bütün bir kuşağın simgesine dönüşmüş bir cümleyi yorumlamasını istedi: Okulun bile olumlu bir şekilde kabul etmesine rağmen, çünkü okul sadece olumlu tanımları sever; işte bu yüzden şimdi sorduğu da buydu: İnsanların bu tanımı ikircil bir ironi, örtük ve haince olumsuz bir tohum içermiyor muydu? Bu imalı sözle rahatladı, çünkü safılık maskesi ardına saklanarak birkaç anlama çekilecek bir yanıt verme olanağı sağlıyordu. Bu soru onu yazarın dul karısı, sevdiği boyunbağlarından söz edebilecek kişi olma rolüne sığınabilmesine izin veriyordu. Sıradan ve dokunaklı, soruların çok aşağı-

¹ (Fr.) Hayvan bunlar. (Cev.)

sında yanıtlar verdi: Gazetecinin beklediği de buydu. Soylu bir şekilde kültürlü, zeki bir kadın, kusursuz bir eş olduğunu ve tanıklığının çok değerli olabileceğini kanıtladı. Bu da kaçınılmaz olarak yaşam-öyküsel ölçüsüzlüğe vardı: Kibar bir ölçüsüzlüktü, çünkü delikanlı iyi terbiye görmüştü ve televizyon izleyicileri için yaşadıkları bir olayı anlatmasını rica etti. Bu da aslında adamın yaşantısındaki bir olayı anlatmasını istemenin üstü kapalı bir biçimiydi. O da anlattı, neden anlatmayacaktı ki, ve doğal olarak kocasını göklere çıkaran bir olayı anlattı. Yücelten, biraz da soylu bir olaydı, çünkü insanlar soylu şeyleri severler, özellikle de bayağı insanlar. Daha konuşurken kendi kendine hınç duydu, çünkü asıl anlatmak istediği bambaşka bir şeydi; ama anlatmak istediği kişi şu göz kamaştıran projektörlerin altındaki kibar delikanlı değildi. Sustu. Onur dolu bitkin bir gülümseme sundu izleyenlere.

Katedrale kadar yaptığı yolculuktan, insanların fark etmeden algıladıkları karmaşık ve geçici birkaç imge dışında bir şey kalmadı aklında. Onu içi gri, motoru sessiz, sürücüsü sessiz siyah bir arabaya bindirdiler. Tören sırasında da yok sayılırdı; yalnız gövdesi hazırды, bu arada ruhunu keyfince başka yerlerde, anıların coğrafyasında gezinmeye bırakıyordu. Paris, Capri, Taormina; ardından nerede olduğunu çıkartamadığı resimlerdekilere benzeyen basit ve ufak bir evi anımsadı, bu tuhafına gitti, belleğini en anlamsız ayrıntılarına dek anımsadığı bir odada yoğunlaştırdı – sade bir pirinç yatak ve üzerinde halk stilinde resmedilmiş bir dinî tasvir: Ama işin inanılmaz yanı, neresi olduğunu çıkartamıyordu. Neredeydi acaba? Bu arada başpiskopos uzun ağıt söylevini tamamlamıştı, kuskusuz çok üst dü-

zeyde bir konuşmaydı. Üşüyordu. Düşüncelerini dolduran tek duyum, hatta tek *duygu* bu, diye düşündü; karnında büyük bir soğuk, sanki koca bir buz parçası midesine bastırıyordu, öyle ki törenin geri kalan kısmını elleri göğsünde geçirdi. Sonra soğuk dağıldı ve kollarına, bacaklarına yayıldı: Elleri ne gitmedi, onlar ateş gibiydiler; ama durmadan kırmıldamasına rağmen omuzlarını ve kollarını, bacaklarını ve ayaklarını hissetmiyordu, donmuş gibiydiler. Ürperdiğini gizleyemedi. Dişlerinin takırdamasını önlemek için, yüz ve boyun kasları sızlayıncaya kadar çene kemiklerini sıktı. Françoise rahatsızlığını sezdi ve ellerini tuttu, kulağına anlamadığı bir şey fısıldadı, belki de çıkması gerekiyordu; ama artık önemi kalmamıştı, çünkü tören sona ermişti, adamların omuzlarında taşıdıkları tabut orta sahneden geçiyordu, farkına bile varmadan, kendini aynı arabada, aynı sürücüyle eve doğru gider buldu; Françoise paltosunu sırtına atmış, ısıtmak için kollarıyla sarmıştı. Onu yanından uzaklaştırmak, tatlı ama kesin bir dille bütün gece ona gereksinim duymadığını, eve yalnız başına dönmek ve o ıssız koca eve yalnız başına girmek istediğini, bir şeye ihtiyaç duyarsa hizmetçinin yardım edebileceğini ve bunun yalnız geçireceği ilk gece olduğunu ve ilk gecesine yalnız girmeyi arzu ettiğini anlatmak kolay olmadı. Nihayet vedalaştı, Françoise onu öptü, gözleri parlıyordu, sessiz eve girdi, hizmetçiyi başından savmak için zili çaldı ve kadına çekilebileceğini, kendisine gereksinimi olmadığını söyledi, son olarak telefonun ahizesini kaldırmasını rica etti. Merdivenleri çıkarken, iğrenç Çin saatinin yedi kere çaldığını işitti. Sahanlıkta durdu ve kadranın camlı kapısını açgözlülükle açtı. Akreple yelkovanı bir parmağıyla karar-

lı bir yavaşlıkla döndürmeye başladı, saat sekizi çaldı, sonra dokuz, on, on bir, on iki. Tam bir tur daha attırdıktan sonra işte yarın oldu, dedi, sonra bir tur daha attırıp işte öbür gün, dedi. Sonra gerisin geri gitti ve uysal saat tersten her saat başında çaldı. Merdivenleri inip kitaplığa girdi, içeride belli belirsiz bir duman kokusu vardı. Azaltmak için bir kokulu tütsü çubuğu yaktı ve pencereyi araladı. Yağmur iyice artmıştı. Hizmetçi, şöminede odunları hazırlamış, üzerine de çam kozalakları bırakmıştı. Bir kibrit yetti, hemen alevler yükseldi, öyle canlıydılar, öylesine ışık saçıyorlardı ki, odanın lambasına gerek kalmamıştı. Söndürdü. Kasayı açtı ve maun mücevher kutusunu çıkardı. Elyazmaları düzenli bir şekilde, banknotlar gibi bir lastikle tutturulmuş tomarlar halinde yerleştirilmişti içine. Her tomarın üzerinde bir tarih ve adamın imzası vardı. Hepsini çıkarıp tek tek gözden geçirdi. Seçmesi zordu. Romanı düşündü, sonra vazgeçti. Roman en son gelecekti, şubatta belki. Piyesi de bir kenara bıraktı. Yazışmalar geldi aklına. Şiirler de işini görebilirdi, ama belki en uygunu günlüktü. Eliyle tarttı ve sayfalara baktı. Sonuncunun üzerine yazılı rakam üç yüzdü. Aman Tanrım! Şöminenin karşısındaki koltuğa kuruldu ve kıpırdamak zorunda kalmadan alevlere fırlatacak şekilde ilk sayfayı buruşturdu. Küle dönüşmeden önce sarardığını gördü. Zavallı budala, dedi, zavallı sevgili budala. Gözlerini tavana dikerek koltuğa yaslandı. Kış uzun sürecekti, daha yeni başlıyordu. Gözlerinin dolduğunu hissetti ve gözyaşlarını bastırılmaz bir şekilde, bol bol yanaklarından aşağı süzmeye bıraktı.

BİLMECE

Bu gece düşümde Miriam'ı gördüm. Üzerindeki beyaz elbise uzaktan geceliğe benziyordu; sahilde yürüyordu, kocaman, ürkütücü dev dalgalar vardı ve sessizce kırılıyorlardı. Biarritz Plajı'ydı herhalde, ama bütünüyle ıssızdı; boş bitimsiz bir dizinin ilki olan şezlonga oturmuştum; belki de başka bir plajdı, çünkü Biarritz'de buna benzer şezlonglar gördüğümü anımsamıyorum, sadece simgesel bir plajdı; yanıma oturması için bir işaret yaptım, ama beni görmemiş gibi yürümesini sürdürdü, dosdoğru ileriye bakıyordu, yakınımdan geçerken, bütün gövdemde buz gibi bir esinti hissettim, sanki bir haleyle çevriliydi: İşte o zaman, düşlerde olduğu gibi, hayret içinde ama şaşkınlık duymadan, ölü olduğunu anladım.

Kimi zaman, bir düşünce yalnızca bu şekilde usa yatkın gelir: düş görürken. Nedeni de kuşkusuz usun pısırik olması ve nesneler arasındaki boşlukları doldurmayı ve bir bütün oluşturmayı becerememesidir; us eksiklerle dolu karmaşık çözümleri yeğler; ve işte o zaman istem kendini düşlere bırakır. Tersine, belki yarın ya da bir başka gün, Miriam'ın yaşadığını düşleyeceğim; deniz kıyısında yürüyecek, çağrıma karşılık verecek, yanımda bir şezlonga yerleşecek, Biarritz Plajı'nda ya da başka simgesel bir plajda; her zaman yaptığı gibi, ağır, uyuşuk, kösnül bir hareketle saçlarını toplayacak ve yüzünü de-

nize dönerek bir bulutu veya yelkenliyi gösterecek; ve orada birlikte olmaktan, randevuya yetişebilmekten mutlu, gülecek, birlikte güleceğiz.

Yaşam bir randevudur, bunun bayağı bir söz olduğunun farkındayım Monsieur, tek fark ne zaman, kiminle, nasıl ve nerede buluşacağımızı asla bilmiyor olmamız. O zaman şöyle düşünürüz: Eğer şöyle diyeceğime böyle deseydim, ya da bunun yerine şunu söyleseydim, daha geç ya da daha erken kalkmış olsaydım, ayırt edilmez bir şekilde farklı olurdu, dünya ayırt edilmez bir şekilde farklı olurdu kuşkusuz. Belki de aynı kalırdı, ben de asla öğrenemezdim. Ama belki de bir öykü anlatıyor, keskin kavrayışınıza çözümsüz ya da çözümü yalnızca bu serüvenin benim bilmediğim sonu olan bir bilmece sunuyor olmazdım. İşte böyle, arada bir, çok nadir, bir kadeh bir şey içerken, bir dosta gizemi açıyorum ve diyorum ki: Sana bir bilmece çözmeni öneriyorum, bakalım işin içinden çıkabilecek misin? Ya siz, siz neden bilmecelerle ilgileniyorsunuz, bulmaca tutkusu mu, yoksa sadece başkalarının yaşamını seyredenlerin kısır merakı mı?

Randevu bir yolculuktur, işte bayağı bir söz daha, yaşamdan söz ediyorum tabii, kimbilir kaç kez söylendi bu laf; ayrıca, büyük bir yolculuğun içinde, kendisi de nereye varacağı belli olmayan bir yolculuğa çıkmış olan şu gezegenin yüzeyinde başka yolculuklar yapıyoruz, küçük anlamsız güzergâhlar izliyoruz. Her şey bilmedir, benim çatlak olduğumu düşünüyorsunuz herhalde. Buna karşın, o zamanlar devinimsizdim, bir tıkanıklık dönemi geçiriyordum, zamanım bir tembellik bataklığında duraklıyordu, artık pek genç sayılmayan, ama yetişkinliğe de ermemiş olan kişinin kaygısızlığı vardı üzerimde, kısaca yaşamın kapımı çalmasını bekliyordum.

Ve çalan Miriam oldu. Ben Terrail Kontesi'yim, Biarritz'e gitmem gerekiyor. Ben de Carabas Markisi'yim, ama topraklarımdan pek sık uzaklaşmam. Her şey işte bu sözlerle başladı aslında. Porte Saint-Denis yakınlarında 'Chez Albert'deydik, pek konteslere yaraşır bir yer değildi. Öğleden sonra, atölyeyi kapadıktan sonra, bir-iki kadeh bir şey içmek için oraya giderdim; şimdi yok oldu, yerine boş film üzerinde insan eti satılan butiklerden biri var, devir değişiyor. Albert, Père-Lachaise Mezarlığı'nda Proust'un yanında toprağa verilmek isterdi, ama sanırım banliyöde Ivry Mezarlığı'na gömdüler, bu da devrin değiştiğini gösteriyor. O zamanlar başkaydı, nostalji yapar gibi görünmek istemem, ama gerçekten o devir başkaydı; örneğin bugünün arabalarına bakın, motorları bir mendilin içine sığacak kadar küçültülmüş, karbüratörü sökecek kadar yer bile yok. Albert tam anlamıyla ortağım sayılmazdı, ama yakındı, bana çok araba getirirdi, yolların katranlanmadığı ve gözleri tozdan sakınmak için koca gözlüklerin takıldığı zamanlarda ralli sürücüsüydü. Bar tezgâhının melankolik kıldığı ufacık tefecik bir adamdı, sadece bir kadeh fazla kaçırdığında gülerdi ve Alsace fıçı birası servisi yapar ve bardağı kovboy filmlerindeki gibi tezgâhın üzerinde kaydırırken *la vitesse*, derdi. *La vitesse*, hız onda biraz iz bırakmıştı, hafiften topallıyordu ve sağ eli nesneleri güçlkle kavrayabiliyordu. Agostinelli'nin arabasını almayı başarmıştı. Yani Proust'un demek istiyorum. Kimbilir hangi yola başvurmuştu? Agostinelli, Proust'un sürücüsüydü, efendi bir delikanlıydı, Normandiya'daki Gotik katedrallerinin yollarını birlikte katetmişlerdi, aralarında bir şeyler olup olmadığını bilmiyorum, zaten bu da ikinci derece önemli, bildiğiniz gibi, Proust'un

özel zevkleri vardı. Her neyse, bizi ilgilendiren konuya dönelim; birkaç yıl önce, edebiyat bölümünün birinci sınıfındayken tez yapma niyetinde olduğum bir metin yazmıştım, ama sonradan her şeyi yüzüstü bıraktım, Sorbonne, hocalar, sakatlarla işim olduğu hissine kapılmıştım, tezimin başlığı *Les Impressions de Proust en automobile*¹ olacaktı, ama doğal olarak Proust'tan çok otomobile ilgi duyuyordum ve günün birinde yazdığım metni 'Harper's Bazaar'ın berbat bir taklidi olan bir dergide iki bölüm halinde yayınlamaya karar verdim – bulamayasınız diye derginin adını belirtmiyorum. Derginin nasıl olup da Albert'in eline geçtiğini bilmiyorum, ona göre her şeyin dönüp dolaşıp onun eline geçmesi doğaldı. Sonra da, bilirsiniz yaşamın ne olduğunu, ipliklerin keşiştiği bir kumaştır, günün birinde anlamayı, desenin bütününe görmeyi arzu ediyorum. Böylece, günlerden bir gün, koltuğumun altında dergi 'Chez Albert'e düştü yolum ve bir kadeh içki ısmarladım. Saint-Denis civarında geziniyordum, çünkü orada eski arabaları tamir eden yaşlı bir adamın olduğu söylenmişti bana; mekanığı avcumun içi gibi biliyordum, Céline'in yaşadığı Meudon'daki bir tamirhanede büyüdüm, ama onunla hiç karşılaşmadım, kötü yürekli bir adam, ama özellikle de yoksullar için iyi bir doktor olduğu söyleniyordu. Albert elimdeki dergiyi gördü ve içinde de Proust'un arabası hakkında bir yazı olduğunu söyledi, Carabas Markisi imzasıyla bir deli kaleme almıştı. Carabas Markisi benim, dedim, ama şu sıralar maddi durumum biraz bozuldu, Pégase karosercisini arıyorum, tamirci çırağı aradıkları geldi kulağıma. Albert, şaka mı ediyorum diye beni süzdü, ama ciddiydim, hatta biraz

¹ (Fr.) Otomobil Gezisinde Proust'un İzlenimleri. (Cev)
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

da cesaretim kırılmıştı, üzülmeye oğlum, karoserci şu avludadır, hatta Agostinelli'nin arabası bile oradadır, geçen pazar günü kendi ellerimle getirip bıraktım, Suresnes'de bir araba mezarlığından satın aldım, ne olduğundan haberleri bile yoktu, şimdi işler hale getirmek gerekiyor.

İşler hale getirmek için bütün yaz uğraştık. Bu satılık değil, deyip duruyordu Albert, beni son yolculuğuma uğurlayacak Père-Lachaise'e onunla gitmek istiyorum, küçük bir bando da *En passant par la Lorraine*'i çalacak: Tahmin ettiğiniz gibi Albert'in memleketi Lorraine'di. Proust'un arabasını bilir misiniz bilmem, belki fotoğrafını görmüşsünüzdür, anıt gibidir, katedrallerin alınlığını da aydınlatmaya yarayan iki koca projektör gibi farı vardır. Bazen, günbatımında Agostinelli'yle sokaklarda in cin top oynayan küçük bir kente varırlarmış, içinden geçip ana meydanda farların ışığı yukarı doğru dönsün diye hafif yokuş yukarı dururlarmış. Alınlığı aydınlat, Agostinelli, dermiş Proust, sonra da İncil'i gibi olan Ruskin'i açarmış, bunlar gerçek olgular, 1970'te 'Le Figaro'da *Impressions de route en automobile*¹ başlığı altında anlatılmıştır. Bizim arabanın Proust'a ait olduğunu asla kesinlikle öğrenemedim tabii, Albert'in satın aldığı araba mezarlığında ruhsat belgesi bulunamamıştı, ilk sahibine kadar uzanmak olanaksızdı, ama aynı arabaydı ve torpido gözünden çıkan bir çift eldiven Albert'in gözünde kuşkuya yer bırakmıyordu, ayrıca madem inanmak istiyordu, bundan ne çıkardı? Buna karşın toprağa verildiği gün kullanılmadı, ama bu başka hikâye.

Atölye sahibi öldükten sonra, işi ben devraldım. Kâğıt üzerinde henüz benim olmamıştı, ama serma-

¹ (Fr.) Otomobilde Yolculuk İzlenimleri. (Cev.)

ye el değiştirmişti, çünkü eski sahibi Monsieur Gülin bana tam yetki vermişti, ben de çok iyi işler yapmıştım, bunları büyük ölçüde bana araba getiren Albert'e borçluydum. Ben alıcılarla uğraşıyordum, halkla ilişkiler için küçük bir yazıhane amıştım, çünkü müşterileri atölyede doğru düzgün ağırlamam mümkün değildi, ufacık ama çok zarif bir yazıhaneydi, Avenue Foch, şık mahalle, bekleme salonu ve lambrili büro, iki deri koltuk, antika taklidi yazı masası ve kapının üzerinde bakır levha: *P gase. Voitures de luxe*.¹ Haftada iki gün, cumartesi öğleden sonra ve pazar sabahı, yazıda belirtilen saatlerde alıcı kabul ediyordum ve genelde ölümüne sıkılıyordum, çünkü ancak ayda bir müşteri çıkıyordu, hedeflediğimiz kadar kazanmak için, yılda yedi-sekiz araba satınam yetiyordu. Albert bize ucuza mal olan külüstür arabalar buluyordu, ayrıca Marsilya'da bize yok pahasına antika parçalar bulan bir karserciyle de işi pişirmişti. alışmak yetiyordu, işi de hiç eksik kalmıyordu, ama bu uğraştan zevk alıyordum ve kendime bir yardımcı bulmuştum, Albert'in kuzenlerinden birinin oğluydu, harikalar yaratan açıkgöz bir çocuktu, adı Jacob'du ve o da Lorrainliydi.  -dört yıl boyunca, elimize geçen her şeyi onardık: Delagelar, Aston Martinler, bir Hispano-Suiza, bir Isotta Fraschini, görkemli beyaz bir Ford, hatta bir Fiat Mefistofele 1922, dünyanın en güzel yarış arabası, araba değil torpildi, 1924 yılında dünya hız rekorunu kıran 1908 prototipinin bir kopyasıydı. Müşterilerimiz genellikle Paris'ten geçen ve eski arabalar arayan Amerikalılardı, Avrupa tutkunu ve korkunç bir Fransızca konuşan zenginlerdi, kendilerini dâhi ve boş Fitzgerald gibi görüyorlardı: Mont-

¹ (Fr.) P gase. Lüks arabalar. (Cev.)

martre, şampanya ve Sous le ciel de Paris. Ne gün-
lerdi onlar. İnsanlar bombalardan ve katliamlardan
öylesine ürkmüştü ki, eğlenmek, canlı olduklarını
duyumsamak istiyorlardı, eğlenelim ve neşemizi
bulalım, yaşıyorsak şimdi'den keyif almasını bile-
lim, kupkuru evde kalmış kızları taklit etmeyelim.
Yaşlı bir Mısırlı en iyi müşterimiz olmuştu, her üç
ayda bir bizden bir araba satın alan şişman şen bir
adamdı, her mevsim değişiminde bir tane, deyip ço-
cuk gibi gülerdi ve düzenli olarak da hepsini hasara
uğrattırdı, fena halde kafa çekerdi. Sanırım sonu kö-
tü oldu, Fransız polisi adamı tutukladı, nedenini as-
la öğrenemedim, politik olduğunu söylediler, ama
kim bilecek ne kadar doğru olduğunu. Albert kendi-
me bir eş bulmamı istiyordu, evlensene Carabas,
derdi, otuzunu geçtin, sana tatlı bir eş gerek, tek ba-
şına bir adam, körüğü onardıktan sonra evine gidip
ne yapar, insan çabuk yaşılanıyor, zaman sandığın-
dan daha çabuk geçiyor. Bütün iyi tamirciler gibi Al-
bert de biraz filozoftu. İnanmazsınız ama insan ara-
baları incelerken çok şey anlıyor; yaşam bir çarktır,
küçük bir dişli buradan, bir tulumba şuradan, bir
aktarma kayışı da hepsini bağlayıp enerjiyi devini-
me dönüştürür, aynı yaşamda olduğu gibi; benim
yaşamımın parçalarını birbirine bağlayan aktarma
kayışının nasıl işlediğini öğrenmek isterim günün
birinde, ilke hep aynı, motor kapağını açıp motorun
dönmesini seyretmek, anları, kişileri, nesneleri bir-
birine bağlayan ipucunu bulmak yeterlidir, ve işte
motor, şu dönemdi, işte Albert, bana kontak anahta-
rı oldu, pistonlar ve yanma borusu da bendim ve ni-
hayet kıvılcımın çıktığı buji diyebilmek; şimdi de
haydi arabaya, yola çıkıyoruz. Kıvılcım Miriam'dı ta-
bii, siz de tahmin etmiştiniz zaten, peki ya aktarma

kayışı neydi? Hayır, Albert'e dediğim gibi, en göze batan şey, yani Bugatti Royale değildi; ama gerçek olan, gizli olan aktarma kayışı, bütün parçaları birbirine bağlayan, bir arabayı bizimkinin yaptığı gibi kendine has ritmiyle, çarpıntılarıyla, atılımıyla, hızıyla ve duruşlarıyla devinime geçirendi.

İnsan bir Bugatti Royale karşısında direnemez, dedim Albert'e, ben gidiyorum. Bana döndü, tezgâhını temizliyordu, gözlerinden bir melankoli gölgesi geçtiği izlenimine kapıldım, başına dert açacak, dedi, sen benden daha iyi biliyorsun, yine de seni anlıyorum, yarış senin yarışın, şimdiye dek hep başlangıç çizgisinde kaldın, şimdiyse pist karşında, seni bekliyor, seni çağırıyor, çok gençsin, senin yaşında insan rizikonun çağrısına karşı koyamaz. Söze daha fazla girişmeden bir adım geri atsam iyi olur, çünkü söyleşmemiz bu kadarla bitmedi, yani Miriam'la kendimden söz ediyorum, Carabas Markisi olduğumu ve topraklarımdan ayrılmak niyetinde olmadığımı söylediğim zaman yani. Rica ederim, şaka etmeyin, dedi. Çok ciddiym, diye karşılık verdim. O zaman yineledi, rica ederim, şaka etmeyin. Ve dalgın bir hareketle kadehini eline alırken, son derece doğal bir şey söylermişçesine, beni öldürmek istiyorlar, dedi. Yaşamı boyunca çok içmiş, çok görmüş geçirmiş, çok sevmiş ve bu yüzden de yalan söylemenin ötesine geçmiş bir kadın gibi konuşuyordu; budala gibi, ne diyeceğimi bilmeksizin yüzüne bakakaldım, sonra da gevşekçe bahane buldum: Ya bu işten benim kazancım ne oluyor? O zaman kadehini bir dikişte bitirdi ve sanki bir hayali daha uçup gitmiş gibi yüzünde melankolik bir gülümseme belirdi, doğrusu çok az şey kazanacaksınız, dedi, hatta hiç sayılır, masanın üzerine bozukluk bıraktı, ayağa

kalktı, aynı bıkkın hareketle saçlarını geri attı, özür dilerim, dedi ve çekip gitti. Ardından seslenmedim, kadehinin yanına bir kibrit kutusu bırakmıştı, üzerinde bir yazı vardı: Miriam, yanında da bir telefon numarası. Kendi kendime en iyisi unut gitsin, dedim. Ama bir sonraki cumartesi kontla tanıştım, Avenue Foch'daki yazıhanemdeydim, yaz odaya giriyordu ve pencereden ağaçların yumuşak yeşilini görebiliyordum, kont içeri girdiğinde yirminci yüzyılın başında otomobille Pekin'e gitmiş olan, adını şimdi anımsayamadığım kibar bir İtalyan'ın yazdığı kitabı okuyordum. Karşımdakinin kim olduğu hakkında hiçbir fikrim yoktu, kızıl yansılı top sakalı olan iriyarı bir adamdı, pek genç değildi; lacivert ceket ve açık renk pantolon, çok eskimiş güneş gözlükleri, baston ve koltuk altında gazete, çok zengin bir avukat ya da bankacı havası. Kendini tanıtırken koltuğa yerleşti ve zahmetle bacak bacak üzerine attı, fazla iriyarıydı. Sanırım eşim yardımınızı rica etmek için sizinle bağlantıya geçti, dedi ağır ağır, bu işbirliğinin koşullarını yerine getirmeyi arzu ediyorum. Sesinde sıkıntı, hatta rahatsızlık vardı, sanki bu konu onu kesinlikle ilgilendirmiyormuş da zorunluluktan çabuk tarafından bir çek imzalayarak kurtulmak istiyormuş gibiydi. Eski bir arabamız var, diye sürdürdü, 1927 model bir Bugatti Royale, eşim onu Biarritz'e götürüp San Sebastián'da bir ralliye katılmayı koydu kafasına. Öngördüğüm gibi, çek defterini çıkardı, bir çekin üzerine bence bir Bugatti fiyatını aşan bir rakam yazdı ve imzaladı. Yüzündeki sıkıntı ifadesi daha da artmıştı, tepem atmaya başlamıştı ve kendimi güç tutuyordum. Fransa sürücü kaynıyor, demek üzereydim, gazeteye bir ilan verin, kapınızın önünde hizmet etmek isteyen-

ler kuyruk olsun, şimdi izninizle çok işim var. Ama ilk konuşan o oldu, ona eşlik etmeyi reddetmenizi arzu ediyorum. Ve bana çeki uzattı. Eli havada kaldı, hayretten ağzım bir karış açık adama bakakalmıştım, öyküsünde karmaşık bir yan olduğunu seziyordum, her şey çok belirsiz, çelişkiliydi. Bilmem neden, hiç düşünmeden yalan söyledim: Eşinizi tanımıyorum, kimse bana iş teklifinde bulunmadı, neden söz ettiğinizi bilmiyorum. Şaşıрма sırasının ona geldiğine yemin edebilirdim, ama bozuntuya vermedi. Çeki yırtıp çöp sepetine attı. Eğer durum böyleyse, sizi rahatsız ettiğim için kusuruma bakmayın, dedi, sekreterim yanılmış olmalı, iyi günler. Kapıdan çıkar çıkmaz kibrit kutusunun üzerindeki numarayı aradım. Telefonu Hôtel de Paris'den yanıtladılar: Sayın kontes ve sayın kont dışarıdalar, bir not bırakmayı arzu eder misiniz? Özel bir iletim var, kontese Carabas Markisi'nin aradığını söyleyin lütfen, bu kadar yeterli.

Gerçekten bir Bugatti Royale'di, *un coupé de ville*, bilmem sizde bir şey çağrıştırıyor mu, Monsieur, çağrıştırmaması doğaldır. Albert'le beraber Quai d'Anjou'daki küçük bir servis istasyonundan almaya gittik, tahta bir kapı İngiliz evlerindeki gibi yosunlu küçük bir avluya açılıyordu ve aşağıda Seine Nehri geçiyordu. Albert gözlerine inanamıyordu, olanaksız deyip duruyordu, olanaksız; uzun ve iğ biçiminde çamurluklarını okşuyordu, bilmem anlayabilir misiniz, Bugatti bir kadın vücudunun çizgilerini yineler, oturmuş, sırtını yaslamış ve bacaklarını uzatmış bir kadın. Nefis bir örnekti, kaportası kusursuzdu, birkaç güve deliği ve bir yırtığı saymazsak damaskolu kadife kaplamaların durumu da çok iyiydi. Sadece egzoz borularıyla tekerlekler kötü du-

rumdaydı, ilk bakışta en azından. Motor uzun çalışmazlık döneminden pek zarar görmüşe benzemiyordu, birinin gelip onu uyuşukluğundan çekip çıkarmasını bekliyordu. Arabayı uyandırıp atölyeye kadar götürmeyi becerdik. Kafesin üzerinde fil eksikti, tek kötü sürpriz de bu oldu, çünkü fili olmayan bir Bugatti Royale ile ralliye katılmak düşünülemezdi. Bilmiyorsunuz herhalde, ya da hiç dikkat etmediniz, ama Bugattilerde radyatör önündeki eğri kafesin tepesi gümüşten bir fil heykelciğiyle süslüdür. Bugatti Rembrandt'ı Ettore'nin kardeşi yontmuştur ve Rolls Royce'un Kanatlı Zafer'i ya da Packard'ın Kuğusu gibi yapımcının amblemi değildir sadece, tüm simgeler gibi gizemli bir simgeydi başlı başına, arka ayakları üzerinde ayağa kalkmış, hortumunu dikmiş, saldırı ya da çiftleşme çılgılığı atan bir fildi. Çağrışım çok mu basit? Olabilir. Yine de sahneyi göz önüne getirmeye çalışın: bir Bugatti Royale, hafif yokuş bir yolda, iyice geriye kaykılmış, kanat uçları ileri atılmış, ardında erk, yaşam duyumsanan olağanüstü radyatör kafesiyle sıçramaya, coşturmaya hazır: ve en tepede, hortumunu havaya dikmiş bir fil.

Ben uzak durmak istiyordum, Albert Hôtel de Paris'ye telefon etti ve kontese filin nerede olduğunu bilip bilmediğini sordu, yok olmuştu, kaybolmuş, dedi Albert, araba çok uzun zamandır kullanılmamıştı, bir kopyasını yapmamızı söylediler. Bu üç hafta içinde bir çözüm bulmak zorunda kaldık, bir yandan da arabanın motorunu ve kaportasını özene bezene işliyorduk. Bir silindirin hafifçe düzeltilmesi gerekiyordu, ama bu ciddi bir sorun oluşturmadı. Döşemeci Rue Le Peletier'de dükkânı olan çok uyanık bir delikanlıydı, eski kumaşları bildiği bir manastırdaki rahibelere yamattıyordu, rahibeler kadar

elinden ince iş gelen kimse yoktur, inanın bana, damayı kusursuzca ördüler, tersten çalışıyorlardı, telefon santralına benzer bir iplik karışıklığı. İşin en güç yanı fil oldu. Sonradan metal izlenimi vereceğimiz kilden bir kopya yapacak bir yontucu bulduk bulmasına, ama yoldaki sarsıntılar çok geçmeden çatlatırdı heykelciği, olacak şey değildi. Albert'in aklına Marais'de oturan bir marangoz ustası geldi, o da Lorrainliydi, zaten bu öyküde Lorrainlilerden geçilmiyor, farkındayım, neyse, marangoz tahtadan doğalcı yontular yapan bir ihtiyardı. Kolayca filin fotoğraflarını bulduk, ölçüleriyle birlikte ihtiyara götürdük ve aslına uygun bir kopya yapmasını rica ettik. Ardından kromla kaplatmamız gerekti ve kabul edilir bir sonuç çıkartabildik. Biri araba dururken yakından incelese, hileyi ayırımsayabilirdi, ama yolda giderken gerçek gibi duruyordu.

Yarışın başlangıcı büyük olay oldu. O sabah, Albert kendini iyiden iyiye babalık rolüne kaptırmıştı ve bana eksik bir şeyim olup olmadığını, şunu ya da bunu düşünüp düşünmediğimi sorup duruyordu. Bir gün önce deri bir bavul edinmiştim, bu araba da, yolculuk da deri bavulu hak ediyordu, ayrıca biri bej rengi keten, öteki güderi iki ceket ve bir ipek İtalyan fuları satın almıştım. Hôtel de Paris'ye varınca, hemen üniformalı bir kapıcı kapıyı açtı ve yerlere kadar eğilerek beni selamladı, adama kontese haber vermesini söyledim, hiç kendimi bu denli Carabas Markisi hissettiğim olmamıştı. Bir kapıcı küçük bavulumu ve gerekli eşya kutusunu arabaya yerleştirdi, kontes kocasının eşliğinde merdivenlerden indi, dalgın bir havayla beni selamladı ve arka koltuğa oturdu. Günün ilk şaşırtıcı noktasıydı, çünkü kontla karşılaşmaktan çekiniyordum, onu görmeyi hiç iste-

miyordum; sanki daha önce beni hiç görmemiş gibi selam verdi, kusursuzdu. Haziran sonunda bir partesi günüydü. Bir hafta sonra Biarritz'de görüşeceğiz canım, dedi tatlı dilli, eğer senin için uygunsa, arabayı gara gönder, trenim akşam sekiz otuz beşte geliyor, aksi halde Palais'de görüşürüz. Ben ön koltuğa otururken, kontes elini pencereden çıkarıp ağır ağır sallayarak veda etti.

İkinci şaşırtıcı nokta, sesindeki buyurma vurgusuydu: 6 numaralı Karayolu'na çıkın. Kaba bir istem veya bir yılgının eseriymiş gibi kuru, kesin bir ses tonuyla konuşuyordu, ben de karşı çıktım: Biarritz'e o yoldan gidilmez. Başka bir yoldan geçmeyi arzu ediyorum, diye ters bir şekilde karşılık verdi, itiraz etmemenizi rica ederim. Bir üçüncü şaşırtıcı nokta daha vardı, çünkü 'Chez Albert'deki ilk karşılaşmamızda öylesine savunmasız, kırılgan bir görünümü vardı ki, insan yaşamını yüzünden okuyabilirmiş gibi bir hisse kapılıyordu: O anda ise, onu gerçek bir kontes gibi sakınlı, mesafeli gösteren bir maskenin ardına saklanmıştı. Güzel olduğu tartışma götürmezdi, şaşılacak bir şey değildi; buna karşın, o gün bana eksiksiz bir güzellikte göründü, çünkü yeryüzünde bir kadınınkinden daha üstün bir güzelliğin olmadığını kavradım, anlıyorsunuz, Monsieur ve bu bilinçlenme bende bir çeşit taşkınlık yarattı. Bu sırada, Bugatti Fransa'nın yumuşacık yollarında, bizdekiler gibi düz, inişli çıkışlı, iki yanı çınar ağaçları dizili davetkâr yollarında kayar gibi gidiyordu. Yol arkamda kaçıyor, önümdeyse açılıyordu ve kendi yaşamımı, duyarsızlığımı, Albert'in söylediğini düşünüyordum ve asla aşkı tatmamış olduğum için utanç duyuyordum. Sözüünü ettiğim cinsel aşk değil, böylesi herkesin yaşamında olduğu gibi, benim ba-

şımdan da geçmişti; gerçek aşktan söz ediyorum, insanı içten içe yiyip bitiren, bir hale gibi saran, tekerlekleri dönen bir motor gibi titreten aşk. Hissettiğim buydu, bir çeşit iç acısı, yetersizliğimin ya da ödleliğimin bilincine varış; o âna kadar tekerleklerim şimdiden uzun sayılabilecek bir yolda yavaş yavaş, tembel tembel dönmüştü ve ben manzarayı bile anımsamıyordum. Şimdiyse, hiçbir yere çıkmayan bir yolu katediyordum, yanımda da ne olduğunu bilmediğim bir şeyden kaçan ya da sakınan güzel ve mesafeli bir kadın vardı: Gereksiz bir yolculuk olduğunu seziyordum, Fransa'nın yüreğinde, öncekiler gibi ıssız bir yol. O anki düşüncelerim böyleydi. Limoges'a yaklaşıyorduk, kırsal yöre her yanımızı sarıyordu, köylüler meyve bahçelerinde çalışıyorlardı. Limoges, diye geçirdim aklımdan, Limoges ile benim yaşamım arasında nasıl bir bağlantı var? Arabayı kenara çekip durdurdum. Kadına dönüp, dinleyin, dedim. Ama lafımı sürdürmeme fırsat bırakmadan, parmağını yumuşak bir hareketle dudaklarıma değdirdi ve fısıldadı: Aptallık etme, Carabas. Başka şey söylemedi, arabadan indi ve ön koltuğa, benim yanıma yerleşti. Haydi yola çıkalım yeniden, dedi, bu yolculuğun saçma olduğunu biliyorum, ama belki hiçbir şeyin anlamı yoktur, ayrıca benim kendime göre nedenlerim var.

İnsanın tanımadığı bir kente gelmesi ve orada daha önce hiç sevmediği bir aşkla seveceğini bilmesi garip bir duygudur. Bana da öyle oldu. Irmağın yakınındaki küçük bir otelin önünde durduk, Limoges'un içinden hangi ırmağın geçtiğini anımsamıyorum, mobilyası sıradan, duvar kâğıtları solmuş bir oda, o dönemde birçok otel buna benziyordu, anlamak için. Jean Gabin'li filmleri seyretmek yeter za-

ten, Miriam onu karım olarak tanıtmamı rica etti, kimliğini göstermek istemiyordu, ayrıca bu otelde kimse çiftlere aldırmıyordu. Pencereden, su ve söğüt ağaçları görünüyordu; gece güzeldi, tan sökerken uykuya daldık. Ona sordum: Kimden kaçıyor-sun Miriam, lütfen söyle bana, yaşamında ne var? Ama o bir parmağını dudağıma değdirdi.

Daha önce de dediğim gibi, saçma, anlamsız bir yolculuk, önce Rodez'den, sonra Albigeois bağlarından geçtik, çünkü Miriam çevreyi seyretmek istiyordu; ben manzara sanıyordum, ama tablo olduğu ortaya çıktı ve aradığımızı bulduk. Toulouse'u atlayıp annesinin çocukluğunu geçirdiği Pau'ya gittik, annesini çocukken, boşuna arayıp da bulamadığımız liseye giderken düşleyerek eğlendim; yanımdaki bir kadının annesinin çocukluğunu kurmak ilk kez başıma geliyordu, bu duygu hem yeni, hem de tuhaftı benim için. Sonra Pau evlerini, göz kamaştırıcı meydana, küçük beyaz pencereleriyle kayağantaşı damlara asılı çatı katlarını beğeniyle seyrettik ve bu pencerelerden birinin ardında, bu kentte bir kış geçirdiğimi hayal ettim ve dönüp şöyle demek geçti içimden: Miriam, gel her şeyi yüzüstü bırakalım, bu kış, kimselerin bizi tanımadığı bir kente, şu pencerelerden birinin ardına gelip yerleşelim.

Cumartesi günü Biarritz'e vardık, ralli ertesi gün başlayacaktı, Hôtel de Palais'ye ineceğimizi ve iki ayrı oda tutacağımızı sanıyordum, ama o başka bir oteli, Hôtel d'Angleterre'i yeğledi ve kendini karım olarak kaydettirdi, lüks otellerde de bayanlara kimlik sorulmaz. Saklandığı besbelliydi: İlk karşılaşmamızda söylediği ve bende saplantı haline gelen tuhaf cümle aklımdan çıkmıyordu, sonradan bu konunun açılmasına kesinlikle karşı çıkmıştı, elleri-

mi omuzlarına koyup gözlerimi gözlerine diktim, Biarritz Plajı'na inmiştik, hava kararıyordu, martılar kumlara konmuşlardı, bu da söylendiğine göre kötü hava habercisiydi, çevremizde çocuklar oynuyordu; bilmek istiyorum, dedim ve bana şöyle karşılık verdi: Yarın her şeyi öğreneceksin, yarın akşam yarıştan sonra plajda buluşalım, şimdi biraz arabayla gezinelim, rica ederim üsteleme.

Her yarışmacı, arabasının eskiliğiyle orantılı olarak döneme uygun elbise giymek zorundaydı, ben kendime bir Zuhaf pantolonu ve açık renk ağdan siperli bir bere satın almıştım, bu yarış falan değil, dedim Miriam'a, maskeliler alayı, defile, ama bana hayır, dedi, daha sonra görecekmışim. Gerçek bir yarış değildi, ama aslına yakın sayılırdı. Güzergâh, Atlantik'e yukarıdan bakan, çok dönemeçli sahil yolundan geçiyordu: Bidart, Saint Jean de Luz, Donibane, nihayet San Sebastián. Arabanın cinsini göz önüne almadan çekilen kuradan sonra, üçer üçer yola çıktık, yol boyu kronometre tutuluyor, sonra da silindir sığasına dengeleniyordu. Biz 1928 model bir Hispano-Suiza, la Boulogne ve 1922 model ışıldayan kırmızı bir Lambda'yla çıkış yapıyorduk. Lambda nefis bir aletti, boş yere Mussolini'nin arabası değildi ya; buna karşın şişe yeşili, uzun krom kaputlu ve çok zarif Hispano-Suiza'nın da ondan aşağı kalır yanı yoktu. Saat onda, ilk yola çıkanlardandık. Pırıl pırıl bir Atlantik havasıydı, hafif serin bir yel esiyor ve bulutlar bir an güneşi örttükten sonra çabuk çabuk uzaklaşıyorlardı. Hispano-Suiza hışımla fırladı, bırakalım önden gitsin, dedim Miriam'a, yarış tempo mu ötekilere göre ayarlamak işime gelmez, canım çektiği zaman yakalarız. Lambda sakın sakın arkamızdan geliyordu. Kara bıyıklı bir delikanlı direksi-

yondaydı, yanında da bir genç kız vardı, zengin İtalyanlardı herhalde, durmadan kahkahalar atıyor, arada bir de bize el sallıyorlardı. Saint Jean de Luz'a kadar her dönemeci arkamızda aldılar, sonra Hendaye sınırında bizi geçtiler ve Donibane'a giden yolda düz şerit üzerinde hız kestiler. Bu yaptıkları garibime gitti, Irun'a varmadan Hispano-Suiza'yı geçmiştim ve hızımı artırmak için bu noktaya varmayı bekliyordum, Lambda'nın da aynı şeyi yapacağını düşünüyordum. Tam tersine, geçmeme izin verdi ve yüz metre kadar yan yana gittik, genç kız işaretler yaparak gülüyordu, neşeli insanlar, dedim Miriam'a. Düz şeridin sonunda üzerimize geldiler. Bu noktada kötü bir çifte viraj olduğunu önceki gece fark etmiştim ve kafama kazınmıştı. Üstümüze atıldıklarını ve bizi uçuruma doğru sıkıştırdıklarını görünce, Miriam bir çığlık attı. Bir an frene basıp hemen ardından gaz verdim: İçgüdüsel olarak, arkadan çarpmayı başarmıştım, çarpışma sert ve çabuk oldu, ama yetti. Lambda sola yalpaladı, toprak sekide yirmi metre kadar kaydı, sahneyi dikiz aynasından seyrediyordum, bir direğe çarpınca çamurluklarından biri düştü, yolun ortasına doğru savruldu ve yeniden sola çekti, tekerlekleri artık dönmüyor gibiydi, sonunda dosdoğru bir çakıl yığınınna daldı. İçindekilerin başına ciddi bir şey gelmediği belli oluyordu. Başımdan aşağı soğuk ter boşanmıştı. Miriam koluma yapışmıştı. Durma, dedi, lütfen, durma. Ben de yoluma devam ettim, aşağıda San Sebastián uzanıyordu, sanırım olayı gören olmamıştı. Varış çizgisini geçtikten sonra, açık havadaki garaj bölmesine girdim, ama arabadan inmedim. Yaptıkları kasıtlıydı, dedim. Miriam'ın beti benzi atmıştı, ağzını bıçak açmıyordu, donup kalmış gibiydi. Polise bildireceğim,

dedim, olanı biteni anlatmak istiyorum. Lütfen, diye mırıldandı. Bile bile yaptıklarını anlamıyorsun, diye haykırdım, bizi öldürmek niyetindeydiler. Altüst olmuş bir hali vardı, aynı zamanda yalvaran gözlerle bana bakıyordu. Arabayla sen uğraş, dedim o zaman, tamponları yaptır, ben biraz yürüyüş yapacağım. Çıkıp kapıyı çarptım, arabaya bir şey olmamıştı, olsa olsa kötü bir düştü. San Sebastián sokaklarında başıboş gezindim, deniz kıyısına çıktım, Art Nouveau stilinde beyaz evleri olan güzel bir kentti, sonra duvarları kararmış aynalarla kaplı kocaman bir kahveye girdim, aynı zamanda yemek servisi de yapan böyle kahveler yalnız İspanya'da bulunur, ben de bir tabak tavada kızartılmış balık yedim.

Miriam beni garaj bölmesine yakın bir yerde, arabanın içinde bekliyordu. Kendini toparlamış, makyajını tazelemişti, korkusu geçmişti, tamirciler tamponları doğrultmuşlardı, yarış bitmiş, kalabalık dağılmıştı. Kazanıp kazanmadığımızı sordum. Bilmiyorum, diye yanıtladı, önemi de yok, haydi otele dönelim. Saate bakmadım, ama öğleden sonra üç sularında olmalıydı. Irun'a kadar tek söz etmedik, sınırda gümrük memurları arabamızın ralliye katıldığını görünce, bize geçmemizi işaret ettiler, Fransa'ya dönmüştük. İşte o zaman farkına vardım. Rastlantı sonucu anladım her şeyi, çünkü güneş arkamızdan geliyordu ve motor kapağının üstündeki heykelciğin yansıması gözümü kamaştırıyordu, ay-nadan gelen bir pırıltı gibiydi. Sabah giderken, güneş yine arkamızdaydı, ama yansı gözümü rahatsız etmiyordu, çünkü tahta saydamsız hale gelen kromu kısmen emmişti. Arabayı durdurdum, denetlemek için inmem gerekmiyordu, kesinlikle emindim. Fil değişmiş, dedim, bu heykelcik metalden, ya çe-

lik, ya gümüş, bilmiyorum, ama eskisi değil. Sonra aklıma bir şey daha geldi, saçmaydı, ama söyledim: İçinde ne olduğunu bilmek istiyorum. Miriam bana baktı ve beti benzi attı. Yüzü, kazadaki gibi kül rengi olmuştu, hatta sanki biraz titriyordu. Sana bu akşam söyleyeceğim, dedi, lütfen, kocam birkaç saat sonra geliyor, buradan uzaklaşmak istiyorum. Sor-dum: Ondan korkuyorsun, seninle ilk karşılaşma-mızda bana bir itirafta bulundun, anımsıyor musun, korktuğun kişi kocan mı? Elimi eliyle sıktı, titriyor-du, haydi gidelim, dedi, lütfen, zaman kaybetmeye-lim, otele dönmek istiyorum.

Tutku dolu, hatta sarsıntılı bir biçimde seviştik, sınır bilmez bir sağ kalma içgüdüsüne boyun eğer gibiydik. Sersemlemiş bir şekilde çarşafların arasın-da kaldım, ama uykuya dalmadım, anlağı imgeden imgeye gezinmesi için başıboş bırakan gövdenin gevşekliğini duyumsuyordum, gözlerimin önünden Albert ve Pégase tamirhanesi, Pau kentindeki mey-dan ve çatı katları, madeni küçük bir fil, yol şeridi, okyanusa düşen sarp kaya geçti, Miriam uçuşunun kenarında ayaktaıdı, kont sessizce ilerleyip onu boşluğa itiveriyordu, yanından asla ayırmadığı el çantasını sıkı sıkı tutarak aşağı yuvarlanıyordu. Mi-riam'ın banyoya girmek için yataktan kalkışı dü-şüncelerimi yarıda kesti, sağ kolum yataktan yere kayıp çantayı aradı, dikkatle açtım ve içine elimi soktum, bir tabanca kabzasına değdim, nedenini bil-meksizin kavradım, çabucak kalkıp giyindim. Saati-me baktım, bol bol zamanım vardı. Miriam banyo-dan çıkar çıkmaz anladı, ama bir şey demedi. Bavul-larını hazırlamasını ve beni beklemesini söyledim. Hayır, dedi, seni sahilde bekleyeceğim, odada tek başıma kalmak ürkütüyor beni. Dokuz buçukta bu-

luşalım, dedim. Arabayı bana bırak, dedi, taksiye binmen daha sakınlı olur. İnip hesabı kapattım. Hafif bir sis çöküyordu. Gara yakın bir yerde indim ve sokaklarda aylak aylak dolaştım, en ufak bir fikir olmadığını bile bile ne yapacağımı düşünüp duruyordum, orada dikilip yaşamım boyunca topu topu iki kez gördüğüm bir adamı beklemek bana gülünç geliyordu, neden peki, tehdit etmek, karısını öldürmek istediğini bildiğimi söylemek için mi? Ve de eğer vazgeçmezse... Ya tepki gösterirse ne yapacaktım? Cebimdeki oyuncağa benzer tabancayı avcumun içinde evirip çeviriyordum, gar sundurmasının altında çok az insan vardı, trenin geldiği anons edildi, ilgisiz görünmeye çalışarak, perondaki sütunlardan birinin ardına saklandım, çünkü kim olduğumun bilincindeydim. Kendi kendime soruyordum: Adama burada mı meydan okuyacağım, yoksa sokakta peşinden mi gideceğim? Terden vıcık vıcık olan elim tabancayı sıkıyordu, yolcular trenden inmeye başladılar, bir grup neşeli İspanyol, iki sarışın çocukla dadıları, yeni evli bir çift, birkaç turist: az sayıda insan. Sonra da ellerinde bez ve süpürgeleleriyle demiryolu işçileri, kapıları açıp vagonları temizlemeye girişiyorlardı. Adamın trende olmadığını kavramam biraz zamanımı aldı, farkına varınca da paniğe kapıldım. Tam anlamıyla panik değil, derin bir kaygıydı, hızlı adımlarla garın büyük salonuna geçtim, bir taksi çevirdim ve Hôtel de Palais'ye gittim, yürüyerek de gidebilirdim, ama acelem vardı. Palais, Biarritz'in en eskilerinden görkemli bir oteldi, beyaz ve heybetli, boyutlarına karşın zarıftı. Resepsiyoncu kayıt defterini önce yukarıdan aşağı, sonra aşağıdan yukarı özenle inceledi, parmağı yazılı adlar üzerinde kayıyordu. Hayır, dedi, sözünü etti-

ğiniz kişi otelimiz misafirleri arasında yer almıyor. Kesinlikle gelecektir, diye karşılık verdim, rezervasyonları da gözden geçirir misiniz lütfen, bir bay ve bir bayan olacaklar. Rezervasyon defterini alıp önceki kadar büyük bir özenle inceledi. Hayır efendim, üzgünüm, böyle bir rezervasyonumuz yok. Telefonu isteyip Hôtel de l'Angleterre'i aradım. Bayan sizden az sonra çıktı, diye yanıtladı resepsiyondaki memur. Emin misiniz? Kesinlikle eminim, odanın anahtarını bana bıraktı ve arabayla gitti, komi bavullarını bagaja yerleştirdi. Palais'den çıkıp oraya çok yakın olan sahile yöneldim. Merdiveni indim, ağır adımlarla kumsalda yürüdüm, saat dokuz buçuktu, sis yoğunlaşmış, deniz kabarmıştı, Biarritz'de yaz geceleri soğuk bastırabilir. Buluşacağımız yerdeki otelin deniz kıyısına bırakılmış bir dizi şezlongu vardı. Bir şezlongun üzerine oturdum ve denizi seyre daldım. Biarritz çan kulesinin onu, sonra on biri, sonra da gece yarısını çaldığını işittim. Tabanca hâlâ cebimdeydi, denize atmak geçti kafamdan, ama bilmem neden, yapamadım.

Günün birinde 'Le Figaro'ya bir ilan bile verdim, biliyor musunuz? *Yolunu yitirmiş fil 1927 model Bugatti arıyor.* Gülünç, değil mi? Ama çok zaman önceydi, bugün bana da gülünç geliyor. Ah, beni çok içirdiniz, Monsieur, ama siz de iyi içiyorsunuz doğrusu. Bilirsiniz, kimi zaman, insan içkiyi biraz fazla kaçırınca, gerçek daha az karmaşık gelir, olaylar arasındaki boşluklar yok olur, her şey uyum içinde görünür ve insan 'işte bu kadar' diyebilir. Düşlerdeki gibi.

Peki siz başkalarının öyküleriyle neden böylesine ilgileniyorsunuz? Siz de olaylar arasındaki boşlukları doldurmaktan aciz olmalısınız. Kendi düşleriniz yetmiyor mu?

BÜYÜLER

Görüyorsun, örneğin bunlar babamın ayakları, ben onlara Konstantin Dragazete diyorum, yani Bizans'ın son imparatoru, değerli ve mutsuz bir adamdı, herkes ona ihanet etti ve kuşatılmış kentte tek başına çarpışarak öldü; oysa bunlar senin gözünde plastik iki ayaktan öte bir şey değil, geçen hafta sahilde buldum, kimi zaman, deniz oyuncak bebek parçaları sürükler kıyıya, bu iki bacağı bulur bulmaz babaminkiler olduğunu anladım, oradan, bulunduğu yerden, anımla buluşmak için ayaklarının betimlemesini gönderiyordu, *hissettim* bunu, anlıyor musun, bilmem.

Ben de evet diyordum, ne yani, elbette anlıyordum, ayrıca başka bir oyun da oynayabilirdik, açık havada, bahçede bir oyun; evde herkes uyuyordu, ötekiler öğle uykusuna yatmışken ve ev sessizliğe gömülmüşken sıvışmak öylesine heyecan vericiydi ki. Eğer bu gerçekten işine gelmiyorsa, odasındaki halının üzerine yüzükoyun yatıp *Operadaki Hayalet*'i¹ okuyabilirdik, bu kez okumasını bozmamak için kıtlımı bile kıpırdatmayacaktım, söz, okumasını ne kadar da seviyordum, kulağımın dibinde fısıldayan sesini, düş görür gibi oluyordum. Cleliacığım, senin uysal dinleyicin olacağım, yemin ederim. İşte tam o

¹ Gaston Leroux, *Le Fantôme de l'Opéra*. (Çev.)

an, her şeyi mahvettiğimi kavırıyordum, kendimi tokatlamak isterdim, ikide bir Cleliacığım la mutsuz Melusina'yı karıştıracak kadar budalanın tekiydim.

Tek camın arkasından yabancı bir bakış fırlatırdı ve bir yanı kartonla kapatılmış gülünç gözlüğünü çıkarıp öfkeye kapıldığında büyük ölçüde belirginleşen sol gözün yöneşme bozukluğunu kendi haline bırakırdı. Melusina için sözcükler büyük önem taşırdı, kaç kere tekrar edecekti bunu? Çünkü sözcükler var olan şeylerdi, elbette bana anırsatması gerekmezdi, gayet iyi anlamıştım, arı sese, hayaletlerine dönüşmüş şeylerdi ve bu dünyada şeylerle çok dikkatli olmak gerekir, şeyler alıngan olurlar, anlaşıldı mı? Sol gözün yöneşme bozukluğu yerine şaşılık dersem, şaşılığının incinmeyeceğini iddia etmem neye yarardı? Üstelik sinirlenmediği zamanlar, pek belli bile olmuyordu, ayrıca uzun sarı saçları vardı ve her şeye rağmen hoşuma gidiyordu ve beden alıştırmalarına fiziksel yeterliliğinin zayıf oluşunun da önemi yoktu benim için, söylemek istediğim buydu. Ama Cleliacığım demek gibi bağışlanmaz bir yanılığa düştükten sonra beden alıştırmalarına fiziksel yeterliliğinin zayıf oluşundan söz etmek tam bir felaket olurdu. Cleliacığım ha, bak şu işe. Ester Teyze vermişti ona bu adı, Ester Teyze olmasaydı, sırf bu yüzden nefret ederdi ondan. Ama dünyada en güçlü iradeye sahip olsa bile, insan ondan nefret edemezdi; annem gibi birinden nasıl nefret edebilirsin ki, diye sorardı Clelia, onayımı almak istermişçesine. Çok doğru, diye yanıtlardım, ânında yatışarak, Ester Teyze'den nefret etmek olanaksızdı, çok iyi bir insandır. Budalanın teki, diye düzeltirdi, budala insanlardan nefret edilmez, ben akıllı insanlara kin duyuyorum, akıllı ve kurnaz insanlara. Ve

kime anıştırma yaptığını hemen anlayıp konuyu değiştiriyordum. Bu beni pek rahatsız etmiyordu, belki ilgilendirmiyordu bile, ben bahçede oynamayı yeğlerdim, üstelik ondan sadece üç yaş küçüktüm ve arkadaşlığım da küçümsenecek şey değildi. Bütün gün içeride, gölgede, oyuncak bebeklerin ortasında kalmak sana iyi geliyor mu sanıyorsun, doktor temiz havaya çıkmanı ve spor yapmanı salık vermedi mi, diyordum. Pencereden dışarı bakıyordum ve çam ağaçlarının arasına dalma arzusu her yanıma sarıyordu, canım acır gibiydi. Önceki yazları düşünüyordum ve artık eskisi gibi olmayacağını anlar gibi oluyordum; bekçinin oğluna bile bel bağlayamıyordum, bir yılda dev gibi olmuştu ve burnunun altında hafif bir tüy tabakası çıkmıştı, garajın arkasında gizli gizli sigara tütürüyordu ve bisikletiyle deniz kıyısında geziniyordu, şimdi adı yalnızca Ermanno'ydu; benim Mandrake, onun da kölem Lotar olmasını kabul etmezdi artık, önermeye bile cesaret edememiştim. Kısacık bir zamanda her şey değişmişti. Ama her şey neydi ve neden değişmişti? Kızılmaske'nin sevgilisi Diana ya da yılan afsuncusu korkunç Kraliçe Maona olan Clelia'yı düşünüyordum, Ermanno'yla ben de iksirlerinin sihrini bulmaya çalışıyorduk: O odasının yarı gölgesinde uzanmış Gaston Leroux, Arsène Lupin ve *Ölü Kadının Öpücüğü*'nü okurken, tüm bunların ona gülünç geldiğini gayet iyi anlıyor, ben de gülünç bulmaya başlıyordum. Çam ağaçları arasına kaçışlarımız, fundalıklarda gezintilerimiz, kumulların ardından açınladığımız deniz: Hepsinin bittiğini seziyordum. Bundan böyle sadece sahile kadar yürüyüş, şemsiyenin altında iki saat sıkıntı ve cumartesi akşamüstü Andrea Doria Kaplıcaları'nın terasında yediğimiz dondurma

kalıyordu. Ve günden güne, hep aynı şey, yeni baştan, yalnızca on gün geçmişti, yazın sonu gelmeyecek gibiydi. O zaman önce babama bir mektup yazmak geldi aklıma, ama gelip beni alması için nasıl bir bahane bulabilirdim, belki de burada kalmak istemiyordu canım? Clelia'nın yeni babası hakkında söylediklerini anlatabilir miydim? Anlatamazdım, hatta ant bile içmiştim, Tullio Enişte diyecektim ve iyi davranacaktım, zaten o da bana iyi davranıyordu; cumartesi günleri gelirken hep iki kutu getiriyordu, bir bana, bir Clelia'ya, Clelia'nınkinden her zaman oyuncak bebek çıkıyordu, çünkü Clelia oyuncak bebekleri seviyordu, artık oynamasa da, koleksiyon yapıyordu. Zaten ne diyebilirdim ki? Tullio Enişte'yi öyle çok seviyordum ki, yeryüzünün en neşeli adamıydı, o gelince ev nihayet ölü evi havasını kaybediyordu. Cumartesi akşamüstü bizi Andrea Doria Kaplıcaları'ndaki dondurmacıya götürüyordu ve iki dondurma yememe bile izin veriyordu, hatta biri vişneli Neron kupuydu. Giyinişi de çok hoşuma gidiyordu, keten ceket ve papyonuyla çok zarifti, Ester Teyze'yle gerçekten hoş bir çift oluşturuyorlardı; deniz kıyısında yürüyüş yaparken, insanlar dönüp onları süzüyordu, ben de Ester Teyze adına seviniyordum, yaşamının sonuna dek dul rolünü oynamazdı ya, demişti annem, kız kardeşi yaşamını yeniden kurmakla iyi etti, zavallı kızcağız. Güzel lacivert tayyörüyle, saçlarını genç kız gibi kesmiş gezinirken gören kim olsa aynı şeyi söylerdi: kocasının kolunda mutlu bir kadın, savaşın dehşetini unutmuş. Ötekiler de savaşın dehşetini unutmuşa benziyorlardı, herkesin tatilde mutlu bir havası vardı; bana gelince, hiçbir şey anımsamıyordum, bombalamalar sırasında doğmak üzereydim. Ama özel yaşamında,

Ester Teyze'nin o kadar da mutlu olmadığını söyleyebilirdim. Geldiğim ilk gün, beni küçük klavsenin olduğu salona çağırmış (ama neden beni seçkin bir misafir gibi ağırlamıştı?) ve benden bu yaz eğlenmemi, elimden geldiğince eğlenmemi rica etmişti: Oyna, lütfen oyna oğlum. Garipti bu isteği, çünkü ben zaten oynamaya gelmiştim, önceki bütün yazlar olduğu gibi. Ayrıca Ester Teyze neden ellerini böyle büküp duruyordu? Cleliacığma iyi davran lütfen, yanında ol, onunla oyna. Sanki ağlamamak için kendini güç tutuyormuş gibi, alelacele kaçmıştı.

Clelia ile oynamak. Söylemesi kolaydı. Kapı sundurmasını göçerten ve bir saksının terastaki camlardan birinde açtığı delikten salonun ortasına kadar kum dolduran fırtınadan sonra gelen olağanüstü günler göz önüne alınırsa, bu kolay da olabilirdi doğrusu. Ama bir gün *Sarı Odanın Esrarı*,¹ bir başka gün de *Büyücüler Kraliçesi Carmilla*² vardı; ayrıca raflarda yan yana dizilmiş bir sürü oyuncak bebek ve hep yarı karanlıktaki oda, hangi oyunu uyduracağımı şaşırmıştım, tükenmiştim. Ester Teyze'nin gözleri hep parıldıyordu ve sürekli dalgın bir hali vardı, yemekten sonra odasına çekiliyor ve bütün öğle sonrasını orada geçiriyordu, arada bir yüzünde hüzünlü bir ifadeyle evin içinde boş boş geziniyor, ardından klavsenin başına oturuyor ve sıkıntıyla Chopin'in polonezlerini çalıyordu. Bana da parmaklarımın ucuna basa basa bir odadan ötekine geçmek kalıyordu, yeni bir fikir arayışında oluyordum ve şu asık suratlı Flora'ya yakalanmamaya çabalıyordum, beni görür görmez sitem dolu bir bakış fırlatırdı, çünkü teyzem hanımefendi dinlenmeye gereksinim

¹ Gaston Leroux, *Le Mystère de la Chambre Jaune* (Çev.)

² Gaston Leroux, *La Reine de Sabbath* (Çev.)

duyuyordu ve ben de onu rahatsız etmek için elimden geleni ardıma koymuyordum: Neden parka gidip biraz hava almıyordum, ha?

Benim için çok önemli bir açıklama oldu. Aklima her şey gelirdi de, bu asla. O an inanmak istemedim, ama iyice düşününce, son derece mantıklıydı, iki yıl önceki Ester Teyze'yi anımsadım, neşeli ve canlı bir kadındı, öylesine enerji doluydu ki, bizi denize bile bisikletle götürürdü, Clelia ve ben arka seleye otururduk ve o yanakları kıpkırmızı, soluk soluğa sahile varırdı, gözlerinin içi gülerdi, kaşla göz arasında üstünü değiştirir ve kendini suya atıp balık gibi yüzerdi. Onu bu hale getirecek önemli bir şeyler, inanılmaz bir şeyler geçmiş olmalıydı. *İşte bu* oldu, diyordu Clelia, anlayabilir miydim? Elbette anlıyordum, ama suçlusu kimdi? Clelia'nın gözü çılgıncasına dönüyordu, fena halde sinirlendiğinin işaretiydi, bu adı söylemekten çekinir gibi dudaklarını sımsıkı kapatıyordu, zaten önemi de yoktu, yine de anlamıştım. Üstelik yerinde sözcük 'büyülenmiş' değildi, *cin çarpmış* daha uygun düşüyordu, çünkü nazar şeytanca bir varlığın eseriymiş. Neredeyse gülecektim, Tullio Enişte Şeytan kılığında, haydi canım, papyonu ve briyantınli saçlarıyla, hep nazik davranmak için son derece yapmacıklı tavırlarıyla olacak şey değildi, laf aramızda, babamın onu gülünç bulduğundan bile emindim. Demek düşündüğüm buymuş, durumun ne olduğunu *gerçekten* bilmek istiyor muydum, saçları yağlı, şeytanca sırıtan şu yaratığın neler yapabileceğini öğrenmek istiyor muydum, gerçekten bilmek istiyor muydum? Clelia'nın babasını o öldürmüştü, işte, papyon takan yakışıklı Tullio'ydu her şeye neden olan. Yani kendi elleriyle mi öldürmüştü, hayır tabii ki; ama yapmış kadar ol-

muştı, çünkü Almanlara ihbar eden oydu, elinde kanıt vardı, bir mektup bulmuştu, hatta bir yere suratını çıkarmıştı, bana gösterebilirdi, bütün bunları neden yapmıştı peki, nedenini biliyor muydum, şu budala annesini büyülemek için, varını yoğunu ve yaşamını eline geçirmek, işte buydu nedeni. Bunu abartılı bulmuştum, olacak iş değildi, ama karşı çıkmamıştım, çünkü Clelia'nın gözü delicesine fıldır fıldır dönüyordu ve Ester Teyze kızdırmamamı söylemişti, çünkü sağlığına dokunuyordu, bunalımları getiriyordu; ama daha sonra, geceleyin uyku tutmamıştı, bir yağmurluğa sarınmış Tullio Enişte'nin bir idam mangasına hükmettiğini görmüştüm rüyamda; dudaklarında güzel gülümsemesi vardı, papyonu da yağmurluğunun yakasından çıkıyordu; idam hükümlüsü de Andrea Enişte'ydi, gerçi adamı hiç görmemiştim ben, ama zaten göremezdim, çünkü uzaktaydı, sırtı duvara dayalıydı; ama Andrea Enişte olduğunu anlayabiliyordum, çünkü haykırıyordu: Ben Clelia'nın babasıyım! Bu çılgılık beni gecenin yarısında uyandırmıştı, park circirböcekleriyle doluydu ve sahil yolu ıssızdı, oturup ne kadar denizin sesini dinlediğimi bilmiyorum, belki de tan ağarınca ya kadar. Sabah olunca her şey normale döndü, babama mektup yazma fikri saçma göründü bana, ev öyle güzel, öyle aydınlıktı ki, Ester Teyze hafta sonu alışverişi için ona eşlik etmemi önermişti, Clelia balmumuyla çalışıyordu ve keyfi yerindeydi, Tullio Enişte ertesi gün gelecekti, bizi dondurmacıya, oradan da *Tarzan'ın Oğlu* filminin oynadığı sinemaya götürecekti herhalde, belki pazar akşamı giderdik, ayrıca söz vermek anlamlı bir şeydi, ben de Clelia'ya bağıllık ve sessizlik sözü vermiştim.

Tullio Enişte bir kedi yavrusuyla geldi. Alnında

beyaz lekesi olan bir kara kediymi, bana çok güzel bir hayvancık gibi göründü. İçine kumaş serilmiş hasır bir sepetin içindeydi, küçücüktü zavallı, kaşık kaşık süt içirmek gerekiyordu, boynunda pembe bir kurdele vardı, adı da Cecè'ydi, Clelia'nın kedisi olacaktı; Tullio Enişte'nin Ester Teyze'ye belki biraz oyalanır, denemesi bedava, dediğini işittim. Merdivenleri inerken Clelia'nın yüzündeki zoraki gülümsemeyi, gizlice bana gönderdiği tehlike işaretini anımsıyorum, alelacele bir işaret olmasına karşın, anlamını çıkaramadan kavradım, bu devinim bana sakın ol, korkuya kapılma demek ister gibiydi. Ama neyin korkusu? Ve Ester Teyze'nin de gülümsemesini anımsıyordum, onunki de zorlamaydı, daha doğrusu ürkekti: Küçük kedinin Clelia'nın hoşuna gitmemesinden, bir kusur bulmasından çekiniyordu. Tersine, Clelia nefis bir hayvancık olduğunu söyledi, tam bir yün yumağıydı; çok rahat davrandı, terbiyeli, biraz dalgın teşekkür etti, ama o gün kendisini iyi hissetmiyordu, ayrıca balmumundan bir bebeği tamamlaması gerekiyordu, şimdilik kediye Flora bakabilirdi, zaten kedilerin en sevdikleri yer mutfaktır. Daha sonra, odasında bu oyunun amacını öğrendim. Bu amaç hiç de hoşuma gitmedi, yetmişti artık, böyle söylevleri işitmek istemiyordum, cidden, belki de babama gelip beni alması için mektup yazacaktım, ayrıca neden beni korkutmaktan vazgeçmiyordu, gören eğlendiğini sanırdı. İşte o an Flora çılgık attı: İğne gibi delip geçen bir çılgık, aynı zamanda da bir yakarı, yardım çağrısıydı ve de ağlama, can çekişir gibi hıçkırıklar; Clelia elimi sıkıp aman Tanrım dedi ve anlaşılmaz sözler söyleyip garip hareketler yaptı ve korkunç bir şeyler olduğunu kavradım, gizemli korkunçlukta ve iğrenç bir şey.

Clelia gözlüğünü çıkarp kırmaktan korkar gibi yatağın üzerine bıraktı ve sol gözü çılgıncasına çevrinmeye başladı, hiç böylesine fır fır döndüğünü görmemiştim, içimde korkunun ateş gibi yükseldiğini hissettim, Clelia'nın beti benzi atmıştı ve yumruklarını sıkıyordu, sonra ağzı kasıldı ve güler gibi bir ifadeyle dişlerini açığa çıkardı, sırtüstü düştü ve kasatı yerde kaldı, gövdesinde elektrik akımı geçer gibi ani irkilmelerle sarsılıyordu. Yuvarlanırcasına merdivenleri indim, mutfığa felaket gibi girişimi anımsıyorum, çok geç fark ettiğim döşemedeki yağ birikintisine basarak az kalsın boynumu kırıyordum, bir sandalyeye oturmuş inleyen Flora'nın çoraplarını çıkarmaya çalışan Tullio Enişte'yle Ester Teyze'yi anımsıyorum, bacakları üzerinde esmer lekeler bırakarak deriyi de beraberinde götüren çorapları görünce düştüğüm dehşeti anımsıyorum, ne diyeceğimi bilemeden kem küm ettiğimi, ta ki kalan tüm soluğumla Clelia'nın ölmek üzere olduğunu haykırp ağlamaya başlayıncaya kadarki zamanda ağzıma yayılan bulantıyı anımsıyorum.

Ertesi gün evde sessizlik hüküm sürdü. Clelia, sanki bir şey olmamış gibi, sanki önceki günün akşamı ölmek üzere olan kendisi değilmiş gibi, bana sakın sakın bakıyordu. Ardına kadar açık penceresinden içeri güneş giriyordu, öğleye yaklaşıyorduk, ev bekleyişe boğulmuş gibiydi. Flora'nın başına gelen korkunç kazanın ona yöneldiğini anlıyor muydum şimdi? Hâlâ gitme cesareti bulabiliyor muydum? Babama yazma ve onu bu evde yalnız bırakma cesaretim var mıydı, bunu yapabilir miydim?

Gün sıkıntıyla geçti. Öğleyn çok geç iki lokma bir şeyler yiyebildik, çünkü Ester Teyze'yle Tullio Enişte sabahı hastanede geçirdiler ve Flora'yı ba-

cakları sargıda geri getirdiler. İkinci derece yanıktı. Doğal olarak *Tarzan'ın Oğlu*'nun sözü edilmedi, zaten kimin canı istiyordu ki? Akşamüzeri, Tullio enişte kente döndü ve yaşam her zamanki gibi sürüp gitti, ama küçük bir fark vardı, bundan böyle tetikte olmak gerekiyordu, çünkü tehlike bizi kolluyordu ve belki de çabuk tarafından bir şey yapılmalıydı. Peki biz neden tehlikedeydik? Benim anlamak istediğim de buydu: Neden kendimi de dahil etmek zorundaydım, benimle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu, sorun Clelia'nın sorunuuydu. Ayrıca, çabuk tarafından yapılması gereken *bir şey* de neydi? Yüreğim güm güm atıyordu. Gün batıyordu ve cırcırböcekleri çılgına dönmüş gibiydiler, biri pencerenin pervazına konmuştu herhalde ve türküsü odayı kaplıyordu. Clelia'nın raflar üzerine dizilmiş bütün bebeklerine bakıyordum, bu bebeklerden hiç hoşlanmıyordum, kötücül, ürkütücü bir yanları vardı; ve yatağın altından sakınımla çıkan bavulun içindeki ne bakmak istemiyordum, gitmeyi yeğliyordum, gerçekten, lütfen Melusina. Birden cırcırböceği sustu, sessizliği evin, bahçenin, sakın akşamın sessizliğini vurguluyordu. Hemen harekete geçmek gerekiyordu, anlamalıydım, sinsi düzenek eyleme geçmişti, Flora'yı vurmuştu, oysa hedef Flora değildi, çok iyi biliyordu, ben de biliyordum, böyle yapmak gerekiyordu, şu mum bebeciğe bak, zavallı budala, bu gece yaptım, bırak şu şaşkınlık hallerini, bir hayvancık sadece, ona benziyor mu sence? İşte, şaşkın halime küçük bir kahkaha: Ha, ha, şu Cecè, küçük budala, armağan ettiği hayvanın adı Cecè değil, senin gibi aptalları kandırmak için onun verdiği ad bu, asıl adını söyleyeceğim şimdi sana, Matagot, aynen, adı bu işte. Lütfen, delinin tekiymişim gibi bakma

bana, hiç dayanamıyorum, bu adın senin için bir anlamı olmadığını biliyorum, önemi yok, ama ben yanılmam, kim olduğunu bilmiyorsun, doğaldır, bilen az kişiyiz, Belzebut'un kedisi, hep beraberdirler, kedi solunda, üç metre önden yürür ve efendisi için karabüyüyü hazırlar, şu kitap açacağını versene bana. Şu nefis kuklaya vebalıymış gibi bakıyordu, oysa yapan kendisiydi, zavallı ufaklık, gerçekten Cecè'ydi, iyi benzetmişti, ama bir şey anladığım yoktu, karabüyünün tehdidi altındaydık, tabii, saf gariban, sen de kazık gibi dikiliyorsun orada. Dikkat et, kurbanda ellerinle dokunamazsın, sadece aletle, açınlaması gereken sensin, Cecè diye seslenmek yeter, yoksa her şeyi bozarsın, kafanı toplamaya çalış önce ve içinden tekrar et: Dies, mies, jasquet, benedo, efet, douvema, enitemaus. Kitap açacağıyla mum kuklanın boynuna vurdu ve kafa hemen koptu, mumlar dağılmadı bile, sadece taş çarpmış bir cam gibi birkaç beyaz damar. Clelia beyaz çarşafı başından çıkarıp mumu söndürdü, ama ben bir şey tekrarlamamıştım, yarın görürüz, dedi, büyü yapıldı.

Oyun böyle başladı, Carmilla'nın bir kitabından çıkmışçasına. Nihayet ben de kendime bir iş edinmiştim, bütün günü salonda dolanarak geçirmiyordum. Ama ertesi gün, oyunun öngördüğümüz kadar heyecan verici olmadığı çıktı ortaya, bir an bile olsun Cecè'yi gözden yitirmemektir işim, bütün görevim bundan ibaretti ve ben Melusina'nın özel aracı, o da iblis Matagot olsak da, altı üstü bir kediymiş ve bir kedi gibi davranıyordu, hiçbir gizemi olmayan aptal bir evcil hayvan. Sabahın bir bölümünü sepetinde uyuklayarak geçirdi, ben de bu zamanı ikide bir mutfağa girip etrafta turlayarak geçirmek zorun-

da kalınca, bende reçelleri için bir tehlike sezen salak Flora'nın kuşkusunu uyandırdım, tel dolapta tizlikle saklanan şu i bayıltıcı melaslarını seven vardı sanki. Öğleye doğru, Cecè sepetinden çıkmayı lütfetti, Flora kâsesine süt koymuştu, kazadan ötürü ona hınç duymadığı gün gibi ortadaydı, kedi şımarık bir çocuk gibi, isteksizce kâsenin kenarını yaladı. Ardından, iblise en ufak iz olmaksızın kediliğini sürdürdü, patilerini havaya kaldırıp sırtının üzerinde yuvarlanarak, kediye göre düşsel bir nesneyi yakalamaya çalışarak. Clelia, yemekten az önce benim yerime geçeceğine söz vermişti, ama sözünde durmadı; ben de, girişteki küçük divanın üzerine oturup çocuk ansiklopedisi okur gibi yaparak, bir yandan da mutfak kapısını gözleyerek beklemeye boyun eğdim. Nihayet, Flora sofrayı kurup seslendi, Ester Teyze, sardunyalarla bahçeden içeri girdi ve elindekileri girişteki konsolun üzerine yerleştirdi, üst kattan gelen anın kısık ve metalik sesi mutfakta çınladı. Bunun ne anlama geldiğini önceden kestirebiliyordum tabii, Ester Teyze de biliyordu: Gerçekten de, Flora kaygılı bir havayla merdivenlerden indi, Bayan Clelia kendini iyi hissetmiyordu ve yemeğini odasında yemeyi yeğliyordu; Ester Teyze başını eğip i geçirdi, bense peetemi dizlerimin üzerine yaydım. Her zamanki gibi sessizce yedik. Kavun ve jambon vardı ve kavun öylesine lezzetliydi ki, seve seve ikinci bir dilimi yiyebilirdim; buna karşın, Ester Teyze kendininkini binbir güçlükle yutuyordu, küçücük parçalara bölmüştü ve inanılmaz bir yavaşlıkla ağzına götürüyordu, gözleri dalgın dalgın sofrayı örtüsüne bakıyordu. Sonra ayağa kalktı ve kısa bir öğle uykusuna yatacağını söyledi, ben de dışarı ıkmasam iyi olurdu, ışık çok iėdi ve güneş haz-

mı güçleştiriyordu, saat beşte ikindi kahvaltısında görüşecektik. Flora, mutfakta gürültüyle tabak yıkamayla bitirdi, verandaya çıkıp sıcak saatlerde öğle uykusuna daldığı şezlonga uzandı. Duvar saati iki kez çaldı ve öğle sonrası, cırcırböceklerinin sesleriyle belirginleşen bir sessizlik ve bir ışık gölcüğü gibi yükseldi. Beni gelip alması için babama mektup yazmak geçti içimden yine. Ama bana yanıt verirmiydi? Ya mektup 'tanınmıyor' ibaresiyle geri gelseydi? Clelia ne derdi? Kimbilir nasıl bir masal uydururdu, kuşkusuz babamın onun babası gibi olmadığını, anısına karşılık verebilmek için ayaklarının betimlemesini gönderecek kadar ileri giden Konstantin Dragazete gibi olmadığını söylerdi; benimki her tür iletiye ilgisiz kalıyordu, ulaşılması olanaksızdı. Anma da fikir! Babam neden mektubuma yanıt vermeyecekmiş? Elbette yanıt verecektir. Hemen seni almaya geliyorum, korkak yavrucuk, derdi, bu evin tatiline uygun olmadığını anlıyorum, gelecek cumartesi ilk trene bineceğim, hatta daha da iyisi, Andrea Doria Kaplıcaları'nın önünde gördüğüne benzer kırmızı bir Aprilia satın alacağım, bu arabanın hoşuna gittiğini ve günün birinde böylesi bir arabayla gelmemi umduğunu biliyorum: Öyle olsun, güzel bir araba satın alıyorum ve hemen seni almaya geliyorum. Eğer bu cumartesi gelemezsem, gelecek cumartesi, ya da bir sonraki, ne olursa olsun, merak etme, er ya da geç, geldiğimi göreceksin. Cecè mutfak kapısından sıyrıldı ve çevresine baktı. Kararsız görünüyordu, ben uyur gibi yaptım, kıpırdamadım. Uçan bir sineği izledi ve kendi etrafında birkaç takla attı, sonra afallamış gibi durdu ve merdivene yöneldi. Ya yukarı çıkarsa? Bu fikir tüylerimi diken diken ediyordu. Bunun yaratacağı kar-

gaşayı düşündüm, Clelia'nın çığlıkları, belki de bir kriz. Engel olmalıydım. Ama Cecè'ye dokunamazdım, Clelia açıkça söylemişti, kediye dokunmak büyüü bozmak demekti, ayrıca çok da tehlikeliydi. Bereket versin, Cecè geri geldi, biraz merdivenin paspasına yaltaklandı, tırmıklamaya çalıştı ve kuyruğunu yakalamak için kendi etrafında deli gibi fır dönmeye başladı. Sonra, neşeyle üç kez sıçrayarak giriş kapısına vardı ve bahçeye çıktı. Meraktan çok bir şey yapmış olmak için peşinden gittim; zaten öğle sonrası boş ve durgun görünüyordu ve babama mektup yazmak yersizdi, çünkü er veya geç kırmızı bir arabayla geleceğini biliyordum; o da benim isteğimi anlamıştı, ah, peki neden savaş çıkmıştı ki? En iyisi kafa yormamak ve günden ve şu aptal kedinin gösterisinden yararlanmaktı, ne de aptaldı ama, bu yüzden de eğlendiriyordu, başka şeye dikkat etmeden bir keleşin ardından sıçrayıp duruyordu, sonunda da kendini bir gül budaklığının içinde buldu. Bu hoşuna gitmemiş olsa gerek, bir köpeğin saldırısına uğramış gibi öfkeyle kamburunu çıkardı. Evdekileri rahatsız etmemek için alçak sesle homurdandım, ama onun korkuya kapılması ve tüylerinin dikilmesi için yetti arttı. Yetişkin kediye taklit etmeye kalkışan aptal bücür kedi! Birden yana doğru hoplayıp bahçenin duvarına doğru koşmaya başladı. Kaçtığını anlayıp sakinleştirmeye çalıştım. Cecè, Cecè, buraya gel kedicik, ama çok geçti, parmaklığın dövmesinin demirinin aralıklarından çıkmıştı. Kazanın gelişini şaşırtıcı bir yavaşlıkla gördüm, sinemada gördüğüm yavaş çekim kimi sahneler gibi. Vespali adam sakin sakin sağından geliyordu, Cecè, kararsız, karşıya geçmeden önce yolun kenarına oturmuştu, adam kararsızlığını sezip önlem olarak yo-

lun ortasına doğru kaydı ve beyaz çizgi boyunca ilerlemeye başladı; tam o anda Cecè ileri atıldı ve yolun ortasına gelince durdu; bu sefer adam yalpalayarak yeniden sağa çekti, Cecè devinimsiz kaldı, sonra da fikir değiştirip gerisin geri döndü, Vespa sadece birkaç metre ötesindeydi. Adam çarpmamak için birden yanladı, yine de böğründen çarptı, Cecè miyavlayarak geriye sıçradı ve sızlanıp bir ayağını sürüyerek kapının altından sıyrıldı, adam yolun bir ucundan ötekine bir elips çizdi, bereket versin karşıdan gelen kimse yoktu, gidonu elinden kaçırdı ve ters döndü, Vespa'nın pedal kenarı bir kıvılcım izi bırakarak asfalta sürttü ve adam bana doğru fırladı, elektrik direğine kadar iki-üç kez kendi etrafında yuvarlandı. Hemen ayağa kalktı ve ben durumun pek o kadar ciddi olmadığını kavradım, gerçi görünüşü ürkütücüydü, pantolonu parça parça, bir dizi şiş ve elleri kan içindeydi. Önce Flora koşup geldi, duvara çarpan Vespa'nın gürültüsüyle uyanmıştı, hemen adamın yanına gidip onu içeri aldı. Ardından Ester Teyze koştu; Clelia odasında panjurların arkasında olmalıydı, inmedi, dehşete düşmüştü kuşkusuz, şimdiden ne diyeceğini kestirebiliyordum.

Tehlike her an biraz daha yakınımızdaydı, her şey öncesinden daha beterdi, sorumlu tek kişiyi cezalandırmak gerekiyordu: Yapılacak tek şey buydu ve cumartesiye bir gün kalmıştı. Bavul yeniden yatağın altından çıktı, tırnakları kemirilmiş kemikli elleri papyonlu şu garip bebeğin beyaz elbisesini giydiriyordu, bir küçük kahkaha: Beğendin mi, beğendin mi, sana kimseyi anımsatmıyor mu? İşte, şimdi şu ipi alalım, düğüm yapmak gerek, bir düğüm şuradan, bir düğüm buradan, şu sözcüğü tekrar et benimle, öyle değil, budala, inanarak, yoksa

işe yaramaz. Nihayet bir hançer gibi gövdenin en can alıcı yerinin arayışında havaya kalkan iğne; gözler, yürek, boğaz, karar vermeli, ben ne önerirdim? Hiç, ne önerecektim ki, hiçbir şey önermek istemiyordum, bundan böyle önceki yıllardaki gibi bir oyun değildi, yazı geçirmek için öylesine bir oyun değildi.

Cumartesi akşamı, Tullio Enişte bizi Andrea Doria Kaplıcaları'na götürdü. Ne yazık ki *Tarzan'ın Oğlu* bitmişti ve on sekiz yaşından küçük çocukların seyredebeyeceği bir film oynatılıyordu, ama gezinti yine de güzel geçti, Clelia'nın da bizimle gelmeyi kabul etmesi de iyi olmuştu. Ester Teyze ıslıl ıslıldı, yüzünde mutluluk okunuyordu. Geç saate kadar kaldık, çünkü küçük orkestra çalmaya başladı, Ester Teyze bir milk-shake istedi, Clelia ile ben de *Mamma solo per te la mia canzone vola*'yı dinlemek için palmiye saksılarına oturduk, bir yandan da futbol takımlarının armalarını taşıyan Recoaro gazozunun küçük şişelerinin kapaklarını topladık. Sonra Ester Teyze'yle Tullio Enişte palmiye saksılarıyla çevrili sekide dans ettiler ve deniz kıyısından yürüyerek eve döndük; harika bir akşamdı ve ağaçlıklı yol serin ve sakindi, Ester Teyze'yle Tullio Enişte kol kola hızlı adımlarla önden gidiyorlardı ve Clelia hayatından çok hoşnutmuş gibi ezgiler mırıldanıyordu. Her şeyin olup bitmesinden önceki yazlara dönmüşüm gibi bir izlenime kapılmıştım, koşup teyzemle enişteme sarılmak, ya da gelip beni almaması için, kırmızı bir arabayla geldiğini görme isteğimi boş vermesi için babama yazmak isterdim, önemi yoktu, böyle de mutluydum. Sonra Clelia beni kolumdan çekip şöyle dedi: Her şey yarın olacak, hazır ol.

Ama ertesi gün bir şey olmadı, pırıl pırıl bir sa-

bahtı. Çok sıcak bastırmaması için, hep beraber dokuz âyinine kiliseye gittik. Ester Teyze'nin biraz migreni tutmuştu, önceki akşamın çılgınlıkları yüzünden, dedi pişman bir havayla, ama gözleri neşeyle parlıyordu; Flora *cacciucco*¹ hazırlamıştı, dönüşümüzde ağız sulandıran hafif bir koku eve yayılmıştı. Cecè sepetinde bir prens gibi iyileşiyordu, Flora da Don Bosco'da en sevdiği aktris Yvonne Sanson'un bir filmi oynuyor diye heyecan duyuyordu. Uzun zamandır yaşamadığımız bir öğle yemeğiydi, neşe ve boşboğazlık dolu bir yemek. Sonra Ester Teyze, saat altıda görüşeceğimizi söyleyip öğle uykusuna yatmaya gitti, Tullio Enişte'nin garajda işleri vardı, onunla gidersem, arabanın benzin deposunu söküp takırnama izin vereceğini söyledi; Clelia'ya bir göz attım, ama gitmemin tehlikeli olup olmadığını anlamadım, benzin deposunu sökmeyi çok istiyordum, ama Clelia'nın kaygılanması da işime gelmiyordu, ben de evet, dedim, şey, tamirci çıraklığını seve seve yapardım, ama uzun zaman kalamazdım, çünkü Clelia'yla çok heyecanlı bir kitap okuyorduk ve bugün bitirmek niyetindeydik, bunları söylerken ter bastığını duyumsadım. Ama Tullio Enişte fark etmedi, bugünden son derece hoşnuttu, garaja varınca elleri kirlenmesin diye kauçuk eldivenleri taktı ve kaputu kaldırdı: Bu motor kapağı, bu da dinamom, bu vantilatör, burada bujiler, şimdi sağdaki tezgâhın üstünde duran alet çantasını ver bakalım. Bak, benzin deposunu sökmek için şu iki yaya basmak yeterli, sonra tornavidayla şuradaki iki vidayı çıkarmak gerekiyor, işte böyle, güzel, çok çekmemeye dikkat et, yoksa teller kopar. Güzel bir arabaydı, babamın Aprilia'sı kadar yepyeni değildi, yine de

¹ Bir çeşit balık yemeği. (Çev.)

hiç fena sayılmazdı, rahat yüz on yapıyordu, saat dörde kadar kalıp çalıştım. Sonra onu motora dalmış bir halde bırakıp eve döndüm. Flora verandadaki şezlongda uyuyor olmalıydı, akşam sinemaya gidecekti ve filmin en güzel yerinde uyuma riskini göze alamazdı kesinlikle, Cecè girişteki divanın altına uzanmıştı, arada bir başını çıkarıyordu. Parmaklarımın ucuna basa basa merdivenleri tırmandım ve hafifçe Clelia'nın kapısını tıklattım, her şey yolunda gidiyor, dedi anlaşılmas bir hareketle, hiçbir şeyden şüphelenmiyor galiba, sen ne düşünüyorsun? Evet, diye yanıtladım, bence de şüphelenmiyordu, belki de yeniden bir düşünmekte fayda vardı, Tullio Enişte öyle sempatik bir adamdı ki, oyunumuz yavaş yavaş kötü bir şeye dönüşüyordu, kusura bakmasını ama ben böyle düşünüyordum. Clelia bana bakıp susuyordu, ev susuyordu, sahil yolunun gürültüleri bile susmuş gibiydi, birinin, Ester Teyze'nin, Flora'nın, Cecè'nin bir yaşam belirtisi vermesini öylesine istiyordum ki, ama hiçbir şey işitilmiyordu ve ben neredeyse soluk almaktan bile çekiniyordum. Artık geri dönüş yoktu, anlamam gerekiyordu, yapılan yapılmıştı, her şey hazır, belirlenen âna bir saat kalmıştı ve akreple yelkovan hiç acımadan dönüyorlardı, tik-tak, tik-tak: girişteki duvar saati. O zaman, ben iniyorum, dedim. Ama ben tam bunu söylerken ne kadar zamanın geçtiğinin farkında değildim, yarı aralık pencerenin önündeki halının üstüne oturup hayal kurmuştum, ya da hâlâ hayal kuruyordum: Babam kırmızı arabasıyla sahil yolunda hızla giderken bana gülümsüyordu, daha doğrusu rüzgâra gülümsüyordu, ama bu gülümseme yalnız benim içindi, ben de orada oturmuş onu bekliyordum ve aynı anda onu görüp durması için kolumu kaldırarak işa-

ret ediyordum. Sonra Clelia omzuma dokunup haydi gidelim, dedi ve ben de sanki başka yerdeymişim gibi onu izledim; yemek salonunda Flora ikinci kahvaltısı için her şeyi hazırlamıştı, hiç sesini duyurmadan, sessizce yapmıştı, çaydanlık ve meyve suyu sürahisi, bisküviler ve kızarmış ekmek vardı sofrada. Clelia oturdu, ben de onun gibi yaptım, Flora hemen geldi ve büyüklerin gelmek üzere olduklarını ve bizim başlayabileceğimizi söyledi; Tullio Enişte yüzünde güzel bir gülümsemeyle bahçe kapısından girdi, Flora Ester Teyze'yi çağırmak için merdivenlerden çıktı, kapısına vurdu, sonra içeri girip yüksek sesle, hanımefendi, çay hazır, dedi. Ben bir ekmeğe yağ sürerken Flora çığlık attı. Ester Teyze'nin kapısının eşiğinde durmuş, sanki daha güçlü haykırmasını engellemek ister gibi bir eliyle ağzını kapatmıştı, ama boğazından boğuk ve keskin bir çığlık daha koptu, dehşet ve umutsuzluk yakarısı gibi bir şey. Clelia ayağa kalkarken bir fincanı devirdi ve acele yukarı çıkmak istedi, ama Tullio Enişte ona engel oldu, o da ayağa kalkmış hayretle Flora'ya bakıyordu, sonra Clelia'yı tuttu ve esirgemek istercesine sarıldı, Clelia'nın gözlüğünü çıkarmış olduğunu ve gözünün fır döndüğünü fark ettim, bana bakışı korkunçtu, yüzünde bir dehşet ve tiksinti ifadesi vardı, ama sessizce beni yardıma çağırıyormuş gibi bir umutsuzluk da okunuyordu. Ama ben nasıl yardım edebilirdim ki, elimden ne gelirdi? Babama mektup mu yazmalıydım? Evet, hem de ne kadar isterdim, ama babam Konstantin Dragazete gibi değildi, bulunduğu yerden anısına karşılık verebilmek için ayaklarının betimlemesini bile göndermiyordu.

ODALAR

Amelia uzakta evin damına çöken hafif sis örtüsüne bakıp düşündü: Geç oldu, acele etmeliyiz. Dar yol dik ve kıvrıntılıydı, kabaca yontulmuş granit taşlı bir sokaktı, akşamın nemıyla zamanla taşlaşmış bir dereye benziyordu; iki yanında biberiye ve adaçayı çalıları vardı, hava serindi ve yoğun bir koku saçılıyordu, sarı lekeler tepenin yamacını kaplamıştı bile: İşte yine ekim geldi, diye düşündü Amelia, belki yarın ilk yağmur günümüz olacak. Amelia konuşurken hep çoğul kullanırdı, yıllardır edindiği bir alışkıydı, düşünse ne zamandan beri böyle konuştuğunu çıkaramazdı. Orgun başında gereğinden fazla kalmıştı, bu da onda anlaşılması güç bir kaygı doğuruyordu. Ama kendini alamamıştı, kimseciklerin olmadığı kilisede Pergolesi¹ prova etmek hoşuna gidiyordu, akşam duası bitmişti, yaşlı kadınlar gitmişlerdi, rahip de dışarıdan kapanan yan kapıyı ardından çekmesine izin veriyordu; papazevi hemen yandaydı ve ışıkları yanmıştı, ufuktaki ışıltı bastırmakta olan gecenin mavisıyla birlikte yavaş yavaş eriyordu. Bugün iyi çaldık, diye düşündü Amelia ve adımlarını sıklaştırdı.

Kilisenin önünden ancak evinin damıyla üst ka-

¹ Giovanni Battista Pergolesi, XVIII. yüzyılda yaşamış İtalyan kompozitör, senfonik ve dinî müzik eserlerinin yanı sıra, tiyatro eserleri de yazmıştır. (Çev.)

tın pencereleri seçiliyordu; gözün Şimdiden yarı yarıya çıplak bıraktığı bir sarmaşık alnacı kaplıyordu; Guido'nun penceresinden hafif bir ışık sızıyordu: gece masasının üzerindeki örtülü lamba. Bakır lambanın yanında, sarı dantel masa örtüsünün üstünde, dua kitabı gibi altın rengi ciltli k     k bir Dante, en hafif krizler için gerekli tozun bulunduğu kristal kapaklı Ői e, sedef tespihli k    k bir fildi i kutu, bir mercan ucu. Yürürken, Amelia zihninde bu nesneleri gözden geçiriyordu, bir odanın ayrıntılı coğrafyasını çok iyi bilen biri gibi. Ceviz ağacından dolap karşı duvara yaslanmıştı. Annesi o dolaba kenevir çamaşırları kaldırırdı, o da annesi gibi saklamayı sürdürüyordu: kuşaklardır ailesinin uykularını karşılayan sararmı  kalın  ar aflar. Eskiden dolabın koca bir anahtarı vardı ve elbise dolabının çivisine asılı duran ve üzerinde kahverengi mürekkeple *tel dolap*, * ama ır odası*, *sandık odası*, *gömme dolaplar* yazılı etiketler taşıyan anahtar demetinin içinde göze çarpardı. Dolabın sağında, pencerenin altında, üzeri mermerli k    k bir masa bulunurdu; Guido, zamanında ayağa kalkabilecek durumdayken, pencerenin çerçevesinden ağaçların doruklarına ve tepenin yamacına bakarak o masada yazardı. Guido, sağ  ekmecedeki katlanır bir satranç tahtasının içine, Amelia'nın yıllar boyu her gün düzenli bir Şekilde okuduğu ve kendi izlenimlerini ağabeyinin yaptığı betimlemelerle kar ıla tırdığı günlüğünü gizlerdi. Yazının ne denli aldatıcı olduğunu düşündü; belirgin sözcükler, fiiller, nesneleri hapseden ve onları yüzyıllardır ta ta katıla mı , kızböceği görünümünü koruyan, ama kızböceği olmaktan çıkmış bir kızböceği gibi donuk bir deği mezlikte cisimle tiren sıfatlar ile kurulu yazının amansız küstahlığını d -

şündü. Her şeyi sabitleştirerek şimdiyle yakın geçmiş birkaç yüzyıl uzaklaştırma yetisine sahip yazı buydu işte. Ama nesneler dağınıktır, diye düşündü Amelia ve bu yüzden de canlıdırlar, dağınıktırlar ve sınırları yoktur, bu yüzden de sözcükler tarafından hapsedilemezler.

Guido'nun küçük masasının üzerinde yaşamının kitapları diziliydi; kiminin eski deri ciltleri, kimilerinin kül renkli damarlı mavimsi mermere benzer karton kapakları vardı: İnciller, XVIII. yüzyılda Paris'te Michaud kardeşlerde basılmış bir *Aeneis*, Tasso'nun *Aminta*'sı,¹ Alfieri'nin² yaşamı, Petrarca, Shelley, Goethe'nin lirik şiirleri, Manzoni'nin *Adelchi*'si.³ Kapak süsünden önceki boş sayfanın sağ üst köşesinde, Guido'nun markası, sepya rengi küçük bir kare, içinde karanlık bir denize ışığını saçan bir deniz feneri ve altında, işlek yazıyla *guido*,⁴ baş harfi küçük.

Sol çekmecedeki, çeşitli renkte kurdelelerle bağlanmış duran, Guido'nun yaşamı boyunca aldığı mektuplar. Yıllara ve önem sırasına göre Amelia sınıflandırmıştı onları: Akademi, Üniversite, edebiyat adamları, İtalyanlar ve yabancılar, yayıncılar, dergiler, lütuf dileyenler. Kimileri şöyle başlardı: *Sevgili Ustam ve Dostum*; başkalarıysa basit bir şekilde *Ekselans* derdi, yazıları da gösterişli ve süslerle dolu olurdu. Hastalığının son aylarında, gerçek dostlarından birkaç mektup gelmişti, bir de Akademi'den yollanmış, Usta'nın sağlığı konusunda duyulan kay-

¹ Torquato Tasso, XVI. yüzyılda yaşamış İtalyan şair, *Aminta* bir kırsal yaşam öyküsüdür. (Çev.)

² Vittoria Alfieri, XVIII. yüzyılda yaşamış İtalyan trajedi yazarı. (Çev.)

³ Alessandro Manzoni, XIX. yüzyılda yaşamış İtalyan şair ve tiyatro yazarı. (Çev.)

⁴ İtalyanca'da *guido* aynı zamanda sürmek, yol göstermek fiili *guidare*'nin birinci tekil şahısta çekimidir (sürüyorum, yol gösteriyorum). (Çev.)

gıları dile getiren ve ona acil şifa dileklerinde bulunan resmî bir mektup. Amelia kısa ve kibar bir pusulayla yanıtlamıştı: “Ağabeyim şimdilik mektubunuza yanıt verebilecek durumda değildir. Yüceğönüllü ilginize teşekkür ederim.”

Pencerenin yanındaki aynalı konsolun üzerinde portreler duruyordu. Hemen hemen hepsi Guido’yla kendisinin portreleriydi, bir de annelerinin çocukluk resmi; anne ve babanın birlikte oldukları resimleri kendi odasında, konsolun üzerinde saklamak istemişti. Amelia bir yandan yürürken, bir yandan da bu portrelere bakıp zamanın nasıl geçtiğini düşünüyordu. Zamanın nasıl geçtiğini. İlk portrede, Guido on iki yaşındaydı, üzerinde bir ceket ve diz altına kadar inen üç düğmeli bir kadife pantolon vardı, ayağındaysa bağcıklı botlar; sağ ayağı fotoğrafçının kır havası vermek için stüdyosuna yerleştirdiği kaba mukavvadan bir ağaç gövdesine basmıştı. Bez panonun üzerine, Napoli’de, ama Vezüvsüz ve çam ağaçsız bir Napoli’de, bir cins koya bakan ve ortama hiç uygun düşmeyen bir balkon resmi yapılmıştı. Portrenin sağ köşesine, sanatçı el yazısıyla yanlamasına adını bırakmıştı: Studio Savinelli. Fotoğrafçı.

Amelia bir sonraki fotoğrafa baktı, on yıl geçmişti bile. Fotoğraf gümüş bir çerçevedeydi; nem, belki de metalle birleşip kenarlarda dalgaların sahilde bıraktıkları kenar izine benzer kıvrıntılı bir leke bırakmıştı. Guido Amelia’nın solunda ve Amelia’ya kolunu uzatmış, o da bir eş gibi, incelikle koluna girmişti. Guido koyu renk bir elbise giymiş ve geniş bir boyunbağı takmış, şapkasını çıkarıp eline almıştı. Amelia’nın üzerinde, belden bir kurdeleyle sıkılmış, beyaz, hafif bir elbise vardı. Başına yüzünü biraz karartan bir hasır şapka takmıştı, gölgenin çizgisi göz-

lere kadar alnını saklıyordu, gözler de belli belirsiz seçiliyordu, ama yüzün geri kalanı aydınlıktı ve saf, belki de mutlu bir gülümseme beyaz dişlerini açığa çıkarıyordu. Yazdı. Arkalarında, bağ çardağı avluda gölge birikintileri çiziyordu. Demir masanın üzerinde, birisinin çiçeklerle bezediğı bir testi duruyordu. Törenden sonra fotoğrafları çekilen iki genç evliyi andırıyorlardı gerçekten. Guido'nun diploma töreninin olduğu gündü, çardağın altında bir yemek verilmişti, Amelia gayet iyi anımsıyordu: Anne ve baba daha ölmemişlerdi, baba fazla yiyip içmişti ve evin gölgesinde, yüzü pırıltılı ve yeleğinin düğmeleri açık oturuyordu, gömleğinin altından koca göbeğinin, soluğunun ritmiyle inip kalktığı görülüyordu. Baba, diye iç geçirdi Amelia dokunaklı bir özlemle. Anne için, hayır, aynı özlemi hissetmiyordu, hatta onu hemen hemen hiç acı duymadan düşünüyordu, olsa olsa uzak bir anının hafiflettiğı belli belirsiz bir sızı belki. Sessiz ve soluk, ufak tefek bir kadındı, odalardan parmak ucunda geçirdi, yaşamı parmak ucunda geçti. Çok erken öldü, Amelia'nın gerçek acının ne olduğunu henüz anlamadığı bir zamanda, algılanmaz bir iz bırakarak: hışırtılı eteklerinin ve beyaz ellerinin anısı, ensesinden aşağı uzun bir örgüyle saldığı uzun saçlarını tarayışı. Buna karşın, babanın kalın bir sesi vardı ve adımları odalarda yankılanırdı, varlığı evi doldururdu. Güçlü kuvvetli kucaklaması Amelia'ya güven ve yüzünün kızarmasına neden olan tuhaf bir sıcaklık verirdi.

Amelia bu fotoğraftan nefret ettiğini biliyordu. Yıllar sonra, artık kininin bir önemi kalmadığı bir zamanda ondan nefret etmesini öğrenmişti. Bunun farkındaydı ve gerçek nedenini öğrenmemeyi yeğliyordu. Sadece merceğın yakaladığı, bu uzak ânın

anlamsız ayrıntılarından nefret ettiğini düşünmeyi yeğliyordu: çocukça, hatta aptalca gülümsemesi, Guido'nun belki de biraz rahatsızlık duyduğunun göstergesi olan hafiften eğik sağ omzu: işte böyle anlamsız şeyler. Bunun yanında iki başka fotoğraf daha vardı, ama bu fotoğraflardan nefret etmiyordu, onlar gerçek yaşantısının parçasıydılar, seçimlerin yapılmış olduğu bir zamanda çekilmişlerdi. Seçimler.

Ne seçimi, diye düşündü Amelia yürürken ve yolu bürümüş bir böğürtleni bastonuyla kenara itti. Bir süredir baston kullanıyordu, kendini ihtiyarlamış hissettiğinden değil, gayet iyi yürüyor ve destek almaya gerek duymuyordu, ama pazar öğle sonraları bir zamanlar babasına ait olan bir bastonla çıkmak hoşuna gidiyordu; zarif ve esnek, köpek başı biçimli gümüş topuzcuğu olan bir Hint bastonuydu bu. Ne seçimi?

Üçüncü fotoğrafta, durumun gereği, Guido'nun yüzünde cakalı bir ifade vardı: Üniversite'nin avlusunda, bir elinde tomarlanmış bir parşömen, öteki eli suyu olmayan bir çeşmenin kenarına dayalı, üzerinde de cüppe. Son fotoğraf da resmî bir yemek, başoyuncu baş köşede oturan Guido. Fotoğraf yemeğin sonunda, içkinin yüzlere yayılıp olayın resmî yanını dağıttığı, kişileri hazır ve zararsız kıldığı bir zamanda çekilmişti. Aralarında edebiyat adamları ve sanatçılar vardı, masanın bir ucundaki sıska adam ünlü bir müzisyendi, Amelia adamı da besteleri kadar yavan bulmuştu her zaman. Amelia ağabeyinin sağına oturmuştu, gözlerinde doyum ve hoşnutluk okunuyordu, ama onsekiz yaşında çekilen bu fotoğraftan bu yana dudakları incelmışti: Gönül yüceliklerini ve hazırlıklarını yitirdiler, cimri, sakınlı du-

daklardı Şimdi, sözcükleri, düşünceleri, yaşamı gözetim altında tutuyorlardı.

Ne de gariptir zaman.

Bay Guido bir kriz geçirdi, dedi Casarina alçak sesle, çektiğı acı katlanılmaz olmalıydı, çünkü haykırmamak için dişlerini ellerine geçiriyordu, sonra bir hayvan gibi, ağır ağır inlemeye başladı; Şimdi yatıŐmıŐtır herhalde, artık dayanamıyor.

Casarina kıpkırmızı yanaklı, koca göğüŐlü, her yanından sağık fıŐkıran evli bir kadındı; gelirken en küçük çocuğunu da yanında getiriyordu ve bebeğı sandığın üzerindeki hasır sepette uyutuyordu, sessiz sedasız bir koca bebektir, sadece yemek istemek için uyanıyordu, kadın da mutfaktaki taburenin üstüne oturup emziriyordu. Evde annesinin yerini almıştı, annesinin adı Fanny idi ve bütün yaşamı boyunca aileye hizmet etmiŐtı, Amelia'yla aynı yaŐtaydı ve çocukken beraber oynarlardı; Amelia evlenmiŐ olsaydı, onun da aynı yaşta bir kızı olurdu, diye düşünüyordu kimi zaman, iki-üç tane de torunu.

Bundan sonrasında kendisinin ilgileneceğı yanıtını verdi Casarina'ya, teşekkürler, son zamanlarda hep böyle oluyordu; evine dönebilirdi, saat geç olmuştu, köy yolu karanlık ve çukur dolu olurdu. İyi geceler dileğıne karşılık verip su sürahisini aldı; çorba hazır, diye ekledi Casarina, hafıf bir etsuyu yaptım. Merdiveni çıkarken, bahçedeki parmaklıklı kapının açılıp kapandığını işitti; Şimdi evin içinde sadece kendi adımlarının tıkırtısı duyuluyordu, Guido'nun odasından ince bir ışık çatlağı sızıyordu, odanın önünden geçerken düzenli ve iç karartıcı soluğunu duydu: Uyuyordu. Dikkatle yandaki kendi odasının kapısını açtı ve aynı dikkatle kapadı, sade-

ce eski tahta gıcırdadı; karanlıkta paltosunu çıkardı ve kapının yanındaki askılığa astı; konsolun üzerinde, anne babanın fotoğrafının önünde bitimsiz bir lamba yanıyordu: Silikleşmiş oval bir çerçevede boşluğa gülümseyen iki eski çehreydi. Yarı karanlıkta, geceliğini aradı, pencereyi açtı. Dışarıda ayaz vardı ve tepenin ardından yükselen ay gökyüzüne ağaçların saçak saçak ettiği bir hale yayıyordu. Amelia yatağa uzanıp dışarıya, geceye baktı. Bu yatak anne babasına aitti, uzun yıllar önce iki kişi o yatakta onun tohumunu atmışlardı. Arkasını yasladığı ince duvar onu Guido'nun yatağından ayırıyordu. Bunca zamandır böyle ince bir duvar ayırıyordu onları. Amelia bunu, sonra tekrar zamanı düşündü. Şimdi bütün yöre uyurken ve büyük bir sessizlik çökmüşken, neredeyse zamanın geçtiğini işitir gibi oluyordu: bir uğultu, bir yeraltı nehrinin gürültüsü. Duvarın öte yanında uyuyan kişiyi düşleyerek bu yatakta uyuduğu bütün geceleri düşündü. Ve nefreti düşündü. Nefret de dağılan bir şeydi, sözcüklere hapsedilemezdi, birçok yaşam şekli, ayırtısı, belli belirsiz sınırı, algılanamaz açık-koyuluğu, akışimleri, devinimleri vardı. İnsanı bir başkasının ölümünü arzu etme noktasına getirirdi. O da bu arzuyu uzun zaman hissetmişti, gizlice. Ama ne zaman başladığını söyleyemezdi: Nefret tuhaf bir şekilde yoğunlaşırdı, belirlenip dile geldiğinde, insanın içine işlemiştir bile, ruhun bir kıvrımına saklanmış, varlığını sessizce sürdürüyordur. Belki de nefret bile değildir. Amelia bu deyişi düşündü: ruhun kıvrımları. Deyişin ne kadar doğru olduğunu düşündü, çünkü ruhun sayısız kıvrımı vardı.

Keskin bir inleme geldi kulağına, ıslık sesi gibiydi. Ağrılar başladığında, Guido böyle uyanırdı.

Sonra yakarı yürek parçalayıcı bir hale gelirdi, bir inleme, kimi zaman gecenin içinde dev gibi, dehşet verici tek bir çığlık. Ayağa kalktı ve lambayı yaktı. Tuvalet masasının üzerine serilmiş keten örtünün üzerinde, içinde kaynatılmış şırınga, alkol, pamuk ve ampuller bulunan küçük madeni kutu hazırdu. Şimdi Guido uyanmıştı, bir eliyle duvarı tırmalıyordu, bir git-gel hareketi, tırnağı yatağın üzerindeki duvarda derin bir iz kazımıştı. Amelia küçük demir törpüyü aldı ve çabuk çabuk ampulün başına sürttü, şırıngayı kılıfından çıkardı, iğnenin içinde kalan suyu fişkırttı, ampuldeki sıvıyı çekti, şırıngayı yukarı çevirip kalan son hava kabarcıklarını çıkarmak için ustaca pistonu itti, pamuktan bir tamponu alkole batırdı ve sıktı. Hemen geliyorum Guido, diye yanıtladı. Acımanın ne olduğunu düşündü, ellerinin acıma zerk ettiğini biliyordu. Göğsünde bir boşluk duyumsadı, buz tutmuş bir tünele benziyordu. Ama şırıngayı tutan eller kararlıydı: ne bir ürperme, ne bir titreme.

ANY WHERE OUT OF THE WORLD¹

Olayların akışı. Belirleyici neden. Bir hiç. Kimi zaman her şey bir hiçle başlar; cümleler, nesneler ve çehrelerle dolu bu dünyada, meydanları, metrosu, işten çıkarken koşar adım yürüyen insanları, tramvayları, arabaları, bahçeleriyle burası gibi büyük bir kentte, kentin alçak ve beyaz, kötü inşaatlarıyla, karanlık göz çukurlarına ve seyrek bitelgeye benzeyen geniş alanlarıyla, sahilin ışıklarına bakarak ayakta ya da kaldırımında gürültü yapan, biraz paslı, kırmızı demir masalarında oturarak bir şeyler atıştıran, leke içinde beyaz önlükler giyen yorgun görünümlü garsonların servis yaptığı küçük lokantalarıyla ve pis kahveleriyle bir kenar mahalleye dönüşen, ağzına doğru günbatımında gemilerin kayıp gittikleri sakin nehirde yiten bir cümle, bir hiç. Kimi zaman, akşamları aylak aylak gezinirim bu kenar mahallelerde, tramvaya binerim, tramvay Avenida'yı ve aşağı kentin küçük sokaklarını baştan aşağı kateder, sonra nehir boyu ilerlerken barbatanın hemen arkasında, insan elini uzatsa değecek kadar yakın olan

¹ Any where out of the world / N'importe où hors du monde. (Nerede olursa olsun dünyanın dışında bir yerde) Charles Baudelaire'in *Le Spleen de Paris, petits poèmes en prose* (Paris Sıkıntısı, Adam Yayınları) adlı kitabındaki metinlerden birinin başlığıdır. Tabucchi'nin öyküsünde karşımıza çıkacak Fransızca alıntılarda, tersi belirtilmedikçe bu düzyazı şiiirdendir. (Çev.)

ve hemen yanında süzülen, peşine yedme gemisini takmış tıknefeslerle eskiden beri süregelen bir yarı-şa girişir sanki. Ahşap eski telefon kulübeleri vardır hâlâ, kimi zaman içinde biri vardır, görünüşünden zamanında yaşadığı gönenci yitirmiş gibi duran ihtiyar bir kadın, bir demiryolu işçisi, bir denizcidir içerideki ve düşünürüm: Kiminle konuşuyor acaba? Sonra tramvay Deniz Müzesi'nin bulunduğu meydanın çevresinde döner, yüzyıllık üç palmyesi ve taştan sıraları olan küçük bir meydandır bu, kimi zaman yoksul çocuklar yoksul çocuk oyunları oynarlar, benim çocukluğumdaki gibi ip atlarlar ya da tebeşirle yere çizilmiş bir şeklin üzerinde zıplarlar. Tramvaydan inip ellerim cepte yürümeye başlarım, yüreğim küt küt atar, nedenini bilmem, belki de şu kahveden çıkan aksak müzik yüzündendir, eski bir gramofondan geliyordur kuşkusuz, ya fa akorlu bir vals ya da akordeonla çalışan bir fadodur her seferinde ve düşünürüm: Ben buradayım ve kimse beni tanımıyor, adı sanı bilinmeyen bir sürü çehrenin içinde adı sanı bilinmeyen bir çehreyim, başka yerde olabileceğim gibi buradayım, hep aynı şey ve bu bana büyük bir acı verir ve de geri çevrilmiş bir aşk gibi, güzel ve yersiz bir özgürlük duygusu. Sonra yine düşünürüm: Kimse bilmiyor, kimse şüphe etmiyor, kimse beni suçlayamaz, buradayım, özgürüm, eğer canım isterse, hiçbir şey olmadığını bile kurabilirim. Bir camekânda kendi yansıma bakarım. Acaba suçlu gibi bir halim var mı? Boyunbağımı düzeltip saçımı tararım. Uygun bir görünüm karşımdaki, belki biraz yorgun, belki biraz hüzünlü; başkalarının gözünde, pek bir özelliği olmayan, herkes gibi iyi ve kötü yanlarıyla sıradan bir yaşam sürmüş, bütün yüzler gibi, yüzünde yaşadıklarının izini taşıyan

biriyim. Ama bunların dışında bir şey anlaşılmıyor. Bu da bana güzel ve yersiz bir özgürlük duygusu verir, insanın uzun zaman yapmayı düşündüğü şeyi, nihayet gerçekleştirdiğinde olduğu gibi. O zaman ne yapmalı? Hiç, hiçbir şey yapma. Şu kahvede küçük masaya otur, ayaklarını uzat, bana bir portakal suyu ve badem getirin lütfen, teşekkürler, saf uyuşukluktan satın aldığın gazeteyi aç, haberler seni ilgilendirmez, şampiyon kulüpler kupasında Sporting, deniz mahsullerinin fiyatı artmış, hükümet krizi aşılmış gibi görünüyormuş, belediye başkanı, kentin tarihî kesiminde bir bölümü trafiğe kapatmayı öngören şehircilik tasarısını onaylamış, şu ve şu sokaklar arasına çiçek saksıları konacak ve kentin bu yanı gezinti ve alışveriş için bir vaha olacak, ülkenin kuzeyinde bir otobüs köşedeki bir dükkânın içine girmiş, çünkü sürücü fenalık geçirmiş ve çarpışmadan değil, kalp krizinden hemen ölmüş, başka ölen olmamış, sadece bütünüyle yıkılan dükkânda önemli hasar meydana gelmiş, evlilikler ve dinî törenler için mallar da satan bir şekerçi dükkânıymış. Dalgın dalgın, iş ilanlarını gözden geçirirsin, pek ilgi göstermezsin, çünkü Dilbilim Enstitüsü iyi para vermektedir, çalışma saatleri de cabası, günde sadece beş saat, evinden iki adım ötede, geri kalan zamanlarda da boşsun, gezinebilirsin, okuyabilirsin, yazabilirsin, her zaman yazmayı sevmişsindir ya da sinemaya gidebilirsin: Ellili yılların filmleri, tutkun; ayrıca kimi iş arkadaşlarının yaptığı gibi özel ders de verebilirsin, tabii iyi ailelerin tembel çocuklarına katlanmak gerekir, ama kazancı iyidir. Ne olursa olsun, bakalım yine de, hiç belli olmaz: Çıkar ya. Gıda sanayii temsilci arıyormuş, çok iyi Fransızca ve İngilizce, kent merkezi, yanıt posta kutusu 199'a. İsviç-

reli ilaç şirketi şehirde řube açıyormuş, kusursuz Almanca, tercihen kimya dalında üniversite diploması. Avrupa-Latin Amerika arası içalım-dışsatım firması, İngilizce, İşpanyolca, tercihen muhasebe deneyimi. Gemi acentesi, Bangkok-Hong Kong-Macao hattı, mal gözetim ve teslimatı, sık yolculuğa hazır olan kiři. Sinema. Neden olmasın, yarın izin günün, eve geç dönebilirsin. Gece yarısı gösterimine bile gidebilirsin. Önce haliçte, Santa-Maria Limanı'nda ayaküstü bir şeyler atıştır, sadece acı-tatlı karides ve Çin pilavı. John Ford festivali var, büyük keyif, biraz sıkıcı *The Horse Soldiers*'ı, *Rio Grande*'yi, *A Yellow Ribbon*'u seyredebilirsin. Bir başka sečenek de Fransız filmleri anma gösterimi, çok yavaş ve üstü kapalı entel sahneler ve de Duras'ın karmaşaları, yok gerçekten olacak řey değil. Bir yerde *Casablanca* da gösteriliyor, Alpha Sineması, hiç duymadım bu sinemayı, dünyanın öbür ucunda olsa gerek, adresi belli değil. Perdede *The End* yazısı görünürken, Ingrid Bergman Lizbon'a gelseydi ne yapardı? Öyküye devam etmek gerekir, diye yazmıştı gazeteci, adamı tanıyorum, benim yaşlarda, kara bıyıklı ve keskin bakışlı bir adamdır, çok güzel öyküler de yazar. Ama yorgun da olabilirsiniz. Nem yüklü havadandır. Kimi zaman Atlantik yoğun bir sis taşır, iliklerine işler, gözeneklerini kapatır ve bacaklarını iki taha parçası gibi hissettirir. Bir portakal suyu daha lütfen, biraz da badem. Capitol Galerileri'nde Duke Jordan'ın yeni basımını çıkarıyorlar, altmış dört kaydı, çok iyi anımsıyorsun, *Sultry Eve* ve *Kiss of Spain*, Paris, bindokuzyüzaltmışdört, sandviçler ve buz gibi hava, o daha gelmeyecekti, henüz geleceğin karanlıklarındaydı. şimdi de kişisel ilanlar: En ilginçleri, insanlık, utanç içinde örtmecelerin ardına sak-

lanarak soyunuyor. Ah, işte sözcüklerin peşesi, ne büyük hüznün. Dul kadın, ciddi, uzun süreli dostluk arıyor. Büyük harflerle çözümlenmesi olanaksız bir şekilde kısaltılmış üç özel ilan. Yalnızlıktan ölen bir emekli erkek. Başarılı tanışmalar için her zamanki ajans: Gönül yoldaşını bulmak için neden bize başvurmadınız hâlâ? Sonra birdenbire, yüreğin küt küt atmaya başlar, dum dum dum, ta boğazında duyumsarsın, öteki masalardaki müşteriler bile yüreğinin atışlarını işitiyor gibi gelir sana, dünya sınırlarını yitirir, her şey donuk bir saydamsızlığa girer, her şey durur, ışıklar, sesler, fısıltılar, yapay ve sonsuz bir sessizlik yeryüzünü felce uğratmış gibidir sanki. Cümleye dikkatle yeniden bakarsın, yine okursun, ağzında garip bir tat duyarsın, olamaz diye düşünürsün, ne korkunç bir rastlantı; sonra 'korkunç' sözcüğünü değerlendirip düşünürsün: Yalnızca talihin bir oyunu, yalnızca bir rastlantı, bu dünyada var olan milyarlarca rastlantı arasında küçücük bir rastlantı, bir şey olmak üzere. Peki neden senin başına gelmesi gerekiyor? Kendi kendine sorarsın bunu; ve neden burada, bu masada, bu yerde, bu gazetede? Olamaz, diye düşünürsün, yerinde değil bu cümle, dalgın bir dizgici dökülmüş eski levhaların altında kalmış bir kurşunu yanlışlıkla çıkarmış ve ilanların arasına basmış, bu varsayım da geçer kafandan, daha saçma başkaları da: Bana eski bir gazete verdiler, dört yıl öncesinin gazetesini satın aldım yanlışlıkla, gazetecinin tezgâhında dört yıldır unutulmuş bu gazete vardı, benim dalgın biri olduğumu görünce aklına eski bir gazete satmak geldi, aptalca bir üçkâğıtçılık, sinirlenme. İlk sayfasındaki tarihi doğrulamak için gazeteyi kıvrırmanın biraz rahatsız edici güçlüğü, denizden gelen ve yaprakları buruşturup kat-

lamayı güçleştiren esintiye bağlarsın, gergin değilsin, bütünüyle sakınsın, sakın kal. Bugünün gazetesi elindeki, yaşadığın bugünün ve Rumi takvimin bu yılının: Bugün bugünün gazetesini okuyorsun. *Any where out of the world.* Cümleyi onuncu kez baştan okursun, normal bir ilan değil, ücreti bir akşam gazetesine ödenerek basılmış gizli bir ilan, ne posta kutusu, ne adres, ne ad, ne firma, ne okul belirtilmiş, hiç. Yalnızca şu: *Any where out of the world.* Ama sen daha fazlasını öğrenmek zorunda değilsin, çünkü taşan bir nehrin döküntüleri alıp götürmesi gibi, cümle de, senin kanını donduran bir soğukkanlılıkla, belleğinin belirgin bir şekilde düzene koyduğu sözcük kalıntılarını sürükler ardından: “Cette vie est un hôpital où chaque malade est possédé du désir de changer de lit. Celui-ci voudrait souffrir en face du poêle, et celui-là croit qu’il guérirait à côté de la fenêtre.”¹ Meyve suyunuz, beyim, badem kalmamış, kusura bakmayın, çamfıstığı arzu eder misiniz? Hem evet hem hayır anlamına gelen bir el işareti yaparsın, yeter ki araya girmesin, çünkü şimdi sahile bakıyorsun, ışıklar gözlerin ve anıların için yeniden yanar, sözcükler geri gelirler, onlar da belleğinde yanarlar, gecenin içinde küçük fenerler gibi pırıldadıklarını görür gibi olursun, uzaklığı belirliyorlar, ama elini uzatsan yakalayabilirsin, bir avuca sığarlar: “Il me semble que je serais toujours bien là où je ne suis pas, et cette question de déménagement en est une que je discute sans cesse avec mon âme.”² Elinde kadehin, küçük yudumlar

¹ Bu yaşam, her hastanın yatak değiştirmeye can attığı bir hastanedir. Buradaki sobanın karşısında acı çekmek ister, şuradakiyse pencerenin yanında iyileşeceğine inanır. (Çev.)

² Hep olmadığım yerde daha iyi olurmuşum gibi geliyor bana ve bu taşınma sorununu durmadan ruhumla tartışıyorum. (Çev.)

alırsın. Suyu ve geceyi seyreden sakın ve biraz dalgın müşterilerden birine benzersin, öteki masalardaki müşteriler gibisin, gazeteyi berberden ödünç alan kimi emeklilerin abartılı ve titiz dikkatiyle gazeteni katladın ve özenle masanın üzerine bıraktın, dalgın bir ilgisizlikle ona bakarsın, altı üstü bir gazete, bugünün gazetesi, şimdiden eskimiş haberler verir, çünkü gün sona erdi ve bir yerde, biri birkaç saat kalmadan sözcüklerle pıhtılaşmış bu haberleri tahtından indirecek yeni haberleri içeren başka gazeteleri hazırlamakla uğraşmaktadır bile; ama senin için, çok eski ve çok yeni bir haber verir elindeki gazete, seni kaygılandıran yenilikte bir haber, eğer kendini tutmasan altüst ederdi, ama senin altüst olmaya niyetin yok, altüst olmamalıydın, sakın ol. İşte o zaman tarihi fark edersin: 22 Eylül. Yine düşünürsün: Rastlantı bu. Ama ne rastlantısı? Olanaksız bir rastlantı, çünkü ikinci bir rastlantı, cümle ve tarih, aynı cümle, aynı tarih. İşte o zaman cümlelerin dize mi karşı konulmaz bir biçimde uyanır, sanki belleğinin içinde kendine ait bir ses varmış, çocukça, kulak tırmalayıcı bir nakaratı tekrarlıyormuş gibi, basit bir şekilde yakarı sıyırdığını sanıyordun, çünkü geçmiş yutmuştu bu sesi, ama yok olmamıştı, sadece senin iyice derinlerinde bir köşeye saklanmış duruyordu. İşte ezgiye dönüşmüş geri geliyor, damla damla içine akar, tıp tıp tıp, kayalık bir duvara çarpar, homurdanır, bir yarık arar ve bir kaynak gibi fışkırır, içini basar ve her yanını sarar, ılık bir sıvı ama tüylerini ürpertir, seni de uçurumlarına çeken karşı konulmaz bir fışkıрма bu, direnmenin anlamı yok, çok güçlü, baş döndürücü ve karşı konulmaz, yeraltı mağaralarından yüzeye çıkar, şiddetle akar, seni de beraberinde sürükler. “Dis-moi mon âme, pauvre

âme refroidie, que penserais-tu d'habiter Lisbonne? Il doit faire chaud et tu t'y regaillardirais comme un lézard. Cette ville est au bord de l'eau; on dit qu'elle est bâtie en marbre... Voilà un paysage selon ton goût; un paysage fait avec la lumière et minéral, et le liquide pour les réfléchir!"¹ Sen de bu mermer kentte yürümeye başlarsın, neoklasik yapılar, sömürge gelgitini, yelkenlilerini, hayhuyunu ve yolculukların puslu tansökümlerini görmüş kemerler boyunca gezinirsin, adımların yalnız yankılanır, bir sütuna yaslanmış yaşlı bir berduş vardır, kemerlerin ötesinde ileride nehre varan meydan açılır, sarımsı su gelip meydana yalar, yük iskelesinden karşı kıyıya geçen ışıklarla donanmış gemiler kalkar, çok geçmeden akşam saati sona kalan yolcuların acelesini yutacak ve geriye gecenin sessizliğiyle geç kalmış yayalar, dalgın gece kuşları, uykusuz gövdelerini gezdiren ve kendi kendilerine konuşan kaygılı ruhlar kalacak. Sen de kendi kendine konuşursun, önce içinden, ses çıkarmadan, sonra açıkça, sözcükleri belirgin bir şekilde söyleyerek, birine yazdırır gibi, sanki nehrin suyu kaydedebilir, sıvı arşivlerinde kıskançlıkla saklayabilirmiş gibi, derinlikler sözlerini taşların, kumun ve döküntülerin arasında bir yerde tutsun, yitirmesin diye; ve 'suç' dersin. Bu sözcük asla çıkmamıştı ağzından, belki de söylemeye cesaret edememiştin, oysa basit, tek-anlamlı bir sözcük bu, karanlıkta açık seçik çınlıyor ve bir an için nemli havada yoğunlaşan, hemen ardından yitip giden bir soluk halesi gibi. Issız meydana varırsın, anıt etkileyicidir ve orada, yukarıdaki atlı, atını ge-

¹ Söyle bana ruhum, üşütmüş ruhum, Lizbon'da oturmaya ne dersin? Hava sıcak olmalı orada, sen de kertenkele gibi keyfini bulursun. Bu kent suyun kenarındadır; ve mermerden yapıldığı söylenir... İşte sana göre bir görünüm; ışık ve minerallerden bir görüntü ve de onları yansıtan sıvı! (Çev.)

ceye karşı mahmuzlamaktadır. Anıtın kaidesine otursun, bir sigara yakarsın, gazete cebinde katlıdır, onu hissetmek bile belli belirsiz bir rahatsızlık uyandırır, ensedeki bir iğne, bir böcek gibi. Olamaz, kimse burada olduğumu bilemez, yeryüzündeki milyonlarca çehre arasında kayboldum, bu ileti benim için olamaz, bir sürü insanın bildiği bir cümle sadece, bir başkasına gizli bir şekilde bir giz veren bir başka Baudelaire okuru. Bir an, yaşamdaki bu tuhaf bir tekrar, çifte oluşum fikrinin peşinden gidersin, yazgı çarkının basmakalıpları olabilir mi de bunları yeryüzünde, farklı sokaklarda, farklı odalarda, farklı gözleri ve farklı elleri ve farklı oluş şekilleri olan kişilerin varlıklarına rasgele basabilir mi gibi: Bir başka adam bir başka kadına bir başka odada şöyle demekteymiş: “Une chambre qui ressemble à une rêverie.”¹ Böylelikle imgelemin bir hülyaya benzeyen bir odanın ışıklandırılmış penceresini yaratır, buğulanmış pencere camlarına yaklaşıp dantel perdelerin arasından içeriye dikizleyebilirsin, eski eşyalarla döşenmiş ve duvarları soluk lâle desenli kâğıt kaplı bir odadır, yatağın üzerinde bir erkekle bir kadın vardır, sevişmişlerdir, vücutlarının duruşundan ve çarşafların dağınıklığından anlaşılmaktadır, adam kadının saçlarını okşayıp ona “Laisse-moi respirer longtemps l’odeur de tes cheveux,”² der. O sırada bir duvar saati çalar, geç oldu, der kadın, gitmeliyim. Ama sen yanıtlarsın: Çinliler saati kedinin gözlerinde görürler, daha saati çalmadı, Isabelle, her şey bundan sonra olacak, seni ihanete sürüklemek zorunda kalacağım, ama benim suçum olmayacak

¹ Hülyaya benzeyen bir oda. (Bu alıntı yine Baudelaire’in (Une chambre double’ başlıklı metninden. / Le spleen de Paris) (Çev.)

² Bırak saçlarının kokusunu uzun uzun çekeyim içine. (Baudelaire, ‘Un hémisphère dans une chevelure’ / Le spleen de Paris) (Çev.)

bu, inan bana, olaylar böyle gerektirecek, olayları belirleyen kim olduğunu kimbilir, sen de ihanete sürüklenmene ses çıkarmayacaksın, ama bu da senin suçun olmayacak, sonra ben kendimce, ölümüne göz yumacağım, sanki kendi ellerimle öldürmüşüm gibi olacak, ama bu da benim suçum olmayacak, senin vicdan azabından gelecek, zaten o benim ihanetimi asla öğrenmeyecek, günün birinde, gazetede bir ilan yetecek, sadece bizim bildiğimiz gizli bir cümlecik, *any where out of the world*, bu işaretten sonra her şey olacak. Buna karşın, her şey olmuştur bile, ama bu odadaki adam bunu bilmez ve yanıtlar: Evet, geç oldu, haydi git, ben senden sonra çıkarım. Dışarı çıkıp kendini meydanda bulursun, bir orospu arabasını önünde durdurur ve farlarıyla sana işaret gönderir, başını hayır anlamında sallarsın ve yine düşünürsün: Olamaz, sadece yazgının bir rastlantısı. Ama bir şey bunun doğru olmadığını söyler sana, soğuk iliklerine işler ve içinde duyumsadığın bu soğuk bir çeşit kesinlemedir, katedralin çanı dört yıl önceki duvar saatiyle aynı saati çalar, yinelenen bir öykü diye düşünürsün tekrar, belki gidip bir şeyler yiyebilirim, sadece üşüyorum ve karnım aç. Bir tramvay geçer, ama binmek istemezsin. Nehirden şatoya çıkan şu dik yokuşu yürüyerek tırmanmayı yeğlersin, gülerek gezinen yabancı turistler, bir Cityrama otobüsü, sık sık tavuk *balchão*'su yediğin küçük bir Hint lokantası, sahibi Goa'dan gelen geveze bir adamdır, içkiye biraz fazla düşkündür belki, pirinç, bazen de kokulu şarapla nefis bir sos hazırlar. Pencerenin yanında neşeyle yemek yiyen iki Amerikalı çift vardır; masaların üzerine sarkan kırmızı-beyaz kareli kumaştan abajurlar hem aile havası verir, aynı zamanda da samimi bir ortam ya-

ratur, döşemeler biraz kirlidir, masaların altında toplanmamış kâğıt peçeteler bulunur, Bay Colva her zamankinden daha az konuşur, yorgun bir hali vardır, herhalde çok müşteri gelmiştir. *Balchão* biraz fazla acılıydı, der sana, size buz gibi bir bira getireceğim. Her zaman hoş tutan bir adamdır, ama asla kölece davranmaz. Sonra birden bir şey anımsamış bir adam tavrı takınıp alnına bir şaplak indirir, bu bir çeşit özür, aynı zamanda da dalgınlığını göstermenin bir yoludur, ufak adımlarla tezgâha gider ve gülümseyerek geri gelir. Gazeteniz, der sana uzatırken. Betinin benzinin attığını hissedersin, bir yandan da terlersin, soğuk bir ter dökersin, elin ceketine dokunur, gazete dörde katlanmış, cebinde duruyordur, az önce koymuşsundur, şişkinlik yapar. Bay Colva'nın uzattığı gazeteye bakarsın, ama elini sürmezsin, o yüzünde şaşkınlık okuyordur olsa olsa, ayak bileğinden kasığa tırmanan bir sıra karınca gibi duyumsadığın dehşeti anlamamıştır kuşkusuz. Eminim sizin için bıraktılar, der, benim lokantamda bu gazeteyi okuyan tek siz varsınız. Ha evet, diye yanıtlamayı başarırısın seni ürperten bir soğukkanlılıkla, kim bırakmış? Bilmiyorum bayım, oğlum bu sabah kapının altında bulmuş, bir şeritle kapalıymış tabii, ama terbiyesiz çocuk futbol maçlarının sonuçlarını görmek için açmış, Sporting'in Real Madrid'le berabere kaldığını biliyor musunuz? Gerçekten başarılı bir sonuç olduğunu kabul edersin, televizyonun maçınaklen vermemesi yazık olmuştu, anlaşıldığı kadarıyla Sporting kazanmayı hak etmişti, suçun kale direğiyle hakemde olduğu kesindi, böyle durumlarda hakemlik çok önemlidir, Real'in sahası kusursuz, seyircileri de efendi olsa bile, ama şu şeridin üstünde senin adın olduğu doğru muydu? Kafası karışmış

bir halde çevresine bakar, kusuruna bakmayın, ah şu kaba gençlik, onun zamanında böyle değildi, kırbaç çıkıverirdi yoksa. Ciddi bir ifade takınır, aceleci ufak adımlarıyla arka mutfığa geçer, mutfaktan önce kendi dairesine çıkan bir merdiven vardır, ama sen önceden biliyorsundur, şeridin üzerinde hiçbir ad yazılı değildir, kimse doğrulamayacak, açıklaması basit, böylesine bir şeyin doğrulaması olmaz, çünkü açıklaması da yoktur, doğrudur. İşte o zaman böylesi bir şeyin açıklamasında üstelemenin *aslında* ne olduğunu düşünürsün. Ya da bütün olanların açıklaması: Hepsi, kesinlikle hepsi, gelelim açıklamalara: o, öteki, sen ve bu öyküyü oluşturan kaçamaklar, ertelemeler, karmaşalar bezeği. Ve oturup ahlâksal sorumluluklar dağıtmaya başlarsın, bu da yapılacak en kötü şey olur, çünkü bu yolla hiçbir yere varılmaz, bunu uzun zamandır biliyorsundur, yaşam ahlâksal ölçülerle değerlendirilmez: İnsanın başına gelir. Ama öteki bunu hak etmiyordu. Elbette. O da ötekinin bunu hak etmediğini biliyordu. Bu da kesindir. Sen de onun ötekinin hak etmediğini bildiğini biliyordun, ama aldırmıyordun. Evet, neden sen onunla kalma hakkına sahip olmayacaktın, çok sonra, çok daha sonra tanıydın onu, bu da doğru, ama oyun oynanmıştı bile. Peki oynanan neydi? Yaşamda süre bitimi olmaz, oyuna kimsenin katılamayacağını söyleyen krupiyenin eli havaya kalkmaz, her şey geçer, hiçbir şey kımıltısız değildir, insanlar karşılaşmışlarsa, neden birbirlerini görmezden gelsinler, gerçek oyun böyle istemişse eğer. Aynı zevkler: sıska palmiyeli beyaz evler ya da seyrek ama gerekli bitki örtüsü, agavlar, ilgin ağacı, bir kaya; aynı tutkular, Chopin ya da yoksul müzikler, eski rumbalar, *Tiengo el corazón maluco*; aynı ruh: Paris sıkıntısı.

Çıkalım buradan, bu sıkıntıdan, su hizasında mermerden yapılmış beyaz bir kent, birlikte arayalım, bunun gibi bir kent, ya da buna benzer bir başkası, nerede olursa olsun, bir yerde, dünyanın dışında. Yapamam. Yaparsın, iste yeter. Rica ederim, zorlama beni. Sana bir ileti göndereceğim, ben gidiyorum, gittim bile, artık dayanamıyorum, istersen bana kavuşursun, şu gazeteyi al, işaret bu olacak, beni nerede bulacağını bildirecek sana, her şeyi terk et, kimse asla bilmeyecek. Kimse bilemez, Bay Colva dükânın arkasından kusura bakmamamı söylerken aklından geçen bu, önemi yok, Bay Colva, yalnızca ikiniz biliyordunuz ve de Baudelaire'in şeytan alası ruhu. Onunla da oynadın, ama kimi şeylerle oyun oynanmaz, kimi şeylere neden olan gizle şaka yapılmaz. Ama başka kimse bilmiyordu. Bundan eminsindir. En azından öteki bilmiyordu; ayrıca bilseydi bile, bundan böyle... Çünkü her şey 'bundan böyle' dir, hesabı öderken ellerini titreten de budur zaten, bu şeyin anlamı yoktur. Yine de bir anlamı vardır, bunu da bilirsin; daha da iyisi, sezersin. Ve kanıtlamak istersin. Lavabonun yanındaki telefona gidersin, bozukluğu atarsın, ölü numarayı çevirirsin. Bu da 'bundan böyle' bir numaradır, telefon idaresi kimseye vermemiştir, hiçbir yere çıkmaz, hiç kimseye sesli bir sinyal gönderen rakamlardır, dört yıldır çok iyi biliyorsundur. Numarayı ağır ağır çevirirsin, bir kez, iki kez, üç kez çalmasını dinlersin, sonra alıcı klik yapar, ama hiçbir ses karşılık vermez, bir varlığı hissedersin yalnızca, bir soluk bile işitilmez, çünkü bu varlık soluk almaz, hattın öteki yanında senin sessizliğinin varlığını dinleyen bir varlık bulunmaktadır. İşte o zaman ahizeyi yerine koyarsın, sokağa çıkarsın, evine dönmek bile geçmez aklın-

dan, çünkü telefonun çalacağını bilirsin, bir kez, iki kez, üç kez çaldıracağıdır, sonra ahizeyi alıp kulağına götüreceksindir ve öteki uçta, hiç, sadece sessizce varlığının sessizliğini dinleyen bir varlığın belirligin yoğunluğu. Yeniden nehir kıyısına varırsın, şimdi yolcu iskelelerinde kimsecikler yoktur, gemiler seferlerine ara vermişlerdir, in cin top oynar. Kıyı boyunca uzanan korkuluk duvarına oturursun, su balçıklı ve kaygılıdır, belki sular yükselmiştir ve nehir denize boşalmakta güçlük çekiyordur, geç olduğunu biliyordur, ama bildik saat anlamında değildir bu, çevrende saat uzay kadar engin, görkemli, büyüktür: Kadran üzerinde belirtilmeyen devimsiz bir saattir, buna karşın bir iç çekmesi kadar hafif, bir bakış kadar hızlıdır.

HINÇ VE BULUTLAR

Başkaları sana iyilik yapıyorlar, sense onlara hınçla karşılık veriyorsun, neden?

Açıklaması gereken şiirin sonunu okumaktaydı ve yıllar önceki bir öğle sonrasından gelen bu cümleyi anımsadı, ilk zarif takım elbisesi, ceket ve pantolon, sarı çizgili kahverengi gabardin geldi aklına, berbat bir giysiydi, daha sonradan, nasıl giyinilmesi gerektiğini öğrendiğinde farkına varmıştı çirkinliğinin, ama zamanında kusursuz bulmuştu. Daha doğrusu, önemli bulmuştu. Yazıhaneye göre biraz abartılıydı, ama tezini vermesi için zorunluydu. Camekânda kendine bakmıştı, viale Libia'da ucuz ama kesimi kusursuz elbiseler satan bir dükkândı; kendini bu yeni elbiseyle iyi hissediyordu, biraz büyüklük taslayan bir hava verse de önemi yoktu, başkalarıyla fazla içli dışlı olmamak gerekirdi, yoksa insan hapı yutardı. Hınç. Buna olayların akışı ya da yamsal ritim dersek daha yerinde olur, diye düşündü, bu kurtlar dünyasında parçalanmamanın hangi yolu olursa olsun. Ama Cecilia'ya yanıt vermemişti, söyleyecek bir şey yoktu, yanıt verse bile anlayamazdı, zaten kurtlar onu çoktan mideye indirmişlerdi. Kurtlar, yani yaşam; anlamak için bir bakmak yetiyordu. İhtiyardı, oysa sadece otuz yaşındaydı. Ortadan ayırık saçlarına birkaç ak tel düşmüştü bile ve

şu iç karartıcı yazgısına boyun eğmiş kadın imgesi ve sonu gelmez yorgunluğu. Suçu neydi ki? Onu birkaç yıl önce sevmiştii, artık sevmiyordu. Ama aşktan çok dayanışmaydı hissettiğı, evlilikleri dayanışma üzerine kurulmuştu, ama Cecilia bu hallere düştüğü için hınç duyuyordu: hüzünlü, bakımsız bir surat ve yorgun bir kadının vücudu. Bilinçsiz, ama kendince hain bir şekilde, yaptığı fedakârlıkları ona göstermenin bir yoluydu. Bir yakınma, bir çeşit sistem, çirkin bir başkaldırıydı. Aslında yoksun bırakılmışlığının sapkınca bir dışavurumuydu. Başarısızlığa hükümlü bir kadının başarısızlığında onun sorumluluğı ne olabilirdi? Yardım edebilmek için elinden geleni ardına koymamıştı. Savaş sonrası her ikisi için de güç olmuştu, ellerinde lise diplomaları, kendilerini bu büyük kentin iğrenç yöre kentlerinden birinde bulmuşlardı, anne babaları ölmüş, dayanacak kimseleri kalmamıştı, hiç değilse yalnız kalmamak için bir aile kurma arzusu duymuşlardı. Ne yapmalıydı? Postane bir çözüm olmuştu. Ama bu iş geçinip gitmelerine yetiyorduysa da, varlık değil, orta haldi sağladığı. Kışın duman kaçırın odun sobası ve kapı önündeki su birikintisiyle, yazın da boğucu sıcaklığı ve sivrisinekleriyle bir orta hallilik; ve dul olmadan dul havasına giren iş arkadaşı kadınla, durmadan futbol maçlarından bahseden ama gitmek için üç kuruş harcamayan memurun uçuk çehreleri. "Cecilia, durumumuzu düzeltelim, Üniversite'ye yazılalım, bir yerde kariyer yapmaya çalışalım," demişti. Ama kadın hep yorgundu. Peki neyin yorgunluğuydu bu? İkisinin de iş saatleri aynıydı, kendisi yorgun değil miydi yani? Şu ev işleri değildi ya onu yoran, yapılacak bir yatak ve yıkanacak iki tabak; ev pırıl pırıl olsa içi yanmayacaktı. Ama dağı-

nık üç odası ve Cecilia'nın hep yatağın altından çıkan terlikleriyle hiç de yeni evlilerin oturduğu bir eve benzemiyordu, erken ihtiyarlamışlar için bir yurttu, kız kardeşini bir kez olsun evine çağırmaya yüzü tutmamıştı. Sonra Gianna dünyaya gelmişti, ama bunda da kendi suçu neydi ki? Cecilia istemişti. "Zamanı değil," demişti, "bu konuyu erteleyelim, iyice programlayalım, çocuk ciddi bir engeldir, geri kalan bütün zamanımızı alır." Ama Cecilia geceleri ağlıyordu, annelik arzusuyla yanıp kavruluyordu, içinde yanan tek şey de buydu herhalde, çünkü geri kalan her şey kupkuruydu. Ayrıca çocuk sahibi olma fikri, bu budalada saplantı haline gelmişti. Tek başına bakımını üstlenecekti, istiyorsa Üniversite'ye yazılabilirdi, hatta işini bile bırakıp kendini bütünüyle öğrenimine adayabilirdi; zaten tek bir aylık yetiyordu, terfi etmiş, bir üst kademeye yükselmişti; ayrıca itirazı yoksa, hafta sonları evde de çalışabilirdi, yerel bir dağıtım şebekesi kaçak çalışacak kişiler arıyordu, o da yapmaya gerçekten hazırdı. Anlaştık öyleyse, eğer istediği buysa, annelik arzusunun önüne geçmeyecekti, ama bez değiştirmekle falan kesinlikle uğraşmayacaktı, hafta sonlarını kitaplıkta geçiriyordu, Fakülte'nin kapıcısıyla dostluk kurmuştu, adam pazar günleri bile gelmesine izin veriyordu; madem Cecilia bir çocuk istiyordu, kendi isteği de üniversite diplomasıydı, herkes kendi seçimini yapmıştı. Anlaşma açıktı ve kendisi koşullarına uymuştu. Doğrusu o da uymuştu, sessizce, görüldüğü kadarıyla yakınmadan, her zamanki hüznünlü boyun eğmesiyle: yazıhane, ev, ek iş, çocuk. Kızları da annesine benziyordu, olur böyle şeyler, doğa amansızdır. Aynı yazgısına boyun eğmiş bakış, aynı iç sönüklüğü, yüzüne yazılı aynı başarısızlık. Pazar gün-

leri kitaplıkta çalışmayı bıraktığı zaman, çocuk büyümüştü bile, kızın ilgisini bir şeye çekmeye, onu erken gelen uyuşukluğundan çekip çıkarmaya uğraşmıştı. “Babanla bir gezinti yapmak ister misin, hayvanat bahçesine ne dersin?” Şu sağduyulu ve söz dinler incecik küçük kadın sesi yanıtlıyordu: “Annemle birlikte kalmalıyım, ev temizliğinde yardım etmemi istedi, sağ ol baba.” İşte iki kadını, pazar öğle sonrası, yaşlı öğrenci ‘ayrıcalığı’nın canlı imgeleri. Gecelerini genç öğrencilerle arasını kapamak için çalışarak geçiriyordu, ertesi sabah pantolonları güzelce ütülenmiş, kazakları son moda, dinç ve patavatsız gelen küçükbeylerle. Elbette küçükbeylerden nefret ediyordu. Açıkça hınç duyduğunu söyleyebiliriz, ta derinliklerinden gelen gerçek ve yaşamsal bir ritim diyebiliriz. İçin için açıklanmaz bir kin duyuyordu, onları ideolojik açıdan kendi benzerleri olarak kabul etme zorunluluğu da bu nefreti artırıyordu. Zengin babalar, liberal gelenek, Eylem Partisi’nden aile: İlericilikleri bir lükstü, solculuklarıysa daha büyük bir lüks. Kendi içinse tam tersi, bir fetih olmuştu bu: İnsanca saygının, uzlaşımların, sofu bir ananın ürkekliklerinin, politikayla uğraşamayacak kadar çok doyuracak çocuk sahibi olmuş bir babanın vazgeçmişliğiyle kösteklenmiş, acılarla dolu, zahmetli bir yolculuk olmuştu. Kendi solculuğu, katlanılmış hakaretlerden, hınçtan ve öçten oluşmuştu, genç arkadaşlarının kuramsal ve soyut, neredeyse geometrik sayılabilecek ideolojileriyle uzaktan yakından ilgisi yoktu. İçlerinden birine, en budalasına açıkça söylemişti bunu; çocuk bir gün ders çıkışında, tezini vermek için, takma adı Özlemlili olan, niteliksiz ve herkesin kötü gözle baktığı bir profesörü seçtiği için onu kınamıştı.

Dosdoğru çocuğun gözlerinin içine bakarak, “Senin solcu olman kolay, değil mi, Küçükbey? Yaşamın güçlüklerinden haberin bile yok,” demişti. Ötekiyse her zamankinden daha budalaca bir halde bakakalmıştı.

Özlemli. Adamın dâhi olmadığı su götürmezdi. Ama tezini denetlemesi için başvurduğu çok zeki profesörlerin kaçı dudak bükmüşlerdi? Oysa Özlemli, yaşlı bir öğrenci, aile babası durumunu ânında kavramış ve güçlük çıkarmamıştı. “Umarım en azından siz, kahramanca geçmişimizi anmak yerine, parlak bir gelecekte başka bir şey düşünmeyen şu kasıntılardan biri olmazsınız.” Sakınlı bir yanıt vermişti: “Her yönetim biçiminin iyi yanları vardır, bugün her şeyi olumsuz açıdan görme eğilimi var, Sayın Profesör.” Uzlaşmaları, en azından başlangıçta, karşılıklı bir saygı üzerine kurulmuştu, bu da meyvelerini vermişti. Tezin hazırlanışı uzun sürmemişti, oysa kaleme almak, Cecilia’nın her akşam yazıhaneden taşıdığı yazı makinesinde sayfalar dolusu daktiloya çekmek, uykusuz geceler geçirmesini gerektirmişti. Üstelik, Gianna mutfakta çarpım tablosunu ezberlerken, zırhlı bir tanka benzeyen, şu eski Olivetti’yle dört katın merdivenlerini çıkmanın verdiği yorgunluğun, Cecilia’nın bıkkın yüzündeki kınamaya eklenmesi de cabasıydı. Gerisi kolay gelmişti. Son sınavda, en yüksek notu almıştı, çünkü tezi iyiydi elbette, ayrıca Özlemli, isteseydi, birkaç meslektaşının desteğini de sağlayabilirdi. Tezin yayınlanması bile güç olmamıştı, teksir edilmiş notları da basan küçük yayınevi, âdet gereği para almamıştı. *Ustama* diye ithaf etmek, ona gerekli, çok yerinde bir hareket görünmüştü. İşin acı yanı daha sonra, asistanlıkla birlikte gelmişti, çünkü Özlemli’

nin söylevlerinde yansızlık ve hoşgörü azalmaya yüz tutmuştu: Onay ve suç ortaklığı buyuruyorlardı, artık karşılıklı saygı söz konusu değildi.

Evi ağırbaşlı ve acısız bir biçimde terk etti, arkasında bir not bıraktı. İlk asistan maaşını aldığı gündü. Sefil bir paraydı, ama tek başına bir adam için yeterliydi. Poliklinik'in arkasındaki eski binada bir oda buldu, bir sürü sedyenin bulunduğu avluya bakan tek pencereci daracık bir odaydı; iç açıcı bir yer değildi, ama duvarları beyaza boyamak için bir hafta geçirmiş, içine bir eskiciden aldığı bir masayı ve bir sandalyeyle bir portmanto yerleştirmişti; yatak zaten vardı, tek eksiği şilteydi. Başkaları sefil bir yer diye düşünebilirlerdi, ama kendisi yalın olduğunu biliyordu. Sık sık Machado'yu¹ düşünüyordu, o da Soria'da, Doña Isabel Cuevas'ın pansiyonunda, kendisinininkine benzer bir odada yaşamıştı, içinde sadece bir masa, bir yatak ve demirden bir lavabo vardı. *Campos de Castilla*'yı okumuş ve içinde büyük tinsel yakınlıklar bulmuştu. Özellikle kitabın ilk metni, tüm bir yaşamın fıkra gibi, aynı zamanda da anıştırmalı bir kataloglaması olan *Portre*'de: edepli ama kendi düşünsel ve törel açıklamalar, kendi giysilerinin gülünçlüğüne mizah dolu yakıştırmalar. Bir pazar öğle sonrasıydı, çalışma masasına oturmuş ellinci kez aynı *Portre*'yi okuyordu. Önce üç dizenin altını çizdi, sonra bir kenara yazdı: *Mi historia, algunos casos que recordar no quiero; Ya conocéis mi torpe aliño indumentario; Hay en mis venas gotas de sangre jacobina*. Bu üç dizenin derinden kendine ait olduğunu hissediyordu, yazan kendisi de olabilirdi. Ardına iki dize daha ekledi. Pencereden, hastanenin

¹ Antonio Machado (1875-1939): İspanyol şair. *Campos de Castilla* (Kastilya Manzaranları), *Soledades* (Yalnızlıklar) yazarı. (Çev.)

avlusuna bakıyordu. Mayıs ayıydı ve avlunun cılız ağaçları yeşildi. Bir ara, üzerinde 'Radyoloji' yazılı küçük demir kapıdan, küçük bir kızı elinden tutan bir hemşire çıktı. Yavaş yavaş ilerliyorlardı, çünkü küçük kızın bacaklarında kasıklarına kadar çıkan iki metal çıta vardı. Bacakları çok sıska ve kaskatıydı, eklemleri kaynaşmıştı kuşkusuz ve zahmetle yürüyordu, grotesk bir şekilde bir kazın adımlarını taklit edermişçesine, ürkek ve kasvetli adımlar atıyordu. En fazla sekiz yaşındaydı, açık renk saçlı ve kareli elbise giymiş bir çocuktur. Hemşire, kızı bir sedyenin üzerine oturttu, sonra hafifçe yana-ğınını okşadı, sonra sabırlı olmaya çağıran bir hareket yapıp yanından ayrıldı. Çocuk sabırla oturduğu yerden boş avluyu seyretmeye başladı, hemşire de hastaneye döndü. Tam o sırada, öteki uçtan beyaz bir kedi geldi. Kedi mi çocuğu, yoksa çocuk mu kediyi önce gördü, bilinmez. Bakıştılar, ardından kedi, bir köpek yavrusu gibi pıtı pıtı adımlarla kıza doğru ilerledi, sedyeye kadar geldi ve çevik bir sıçramayla üstüne çıktı, çocuk kediyi kucağına aldı ve öptü.

Gözlerini şiirine indirdi, bir dize okudu, *Mi historia, algunos casos que recordar no quiro*, basılı sözcüklerin gözyaşlarının arasından titrediğinin farkına vardı ve deftere üç dize daha yazdı: *Hay en mis venas gotas de sangre jacobina; Pero mi verso brota de manatial sereno; Y, más que un hombre al uso que sabe su doctrina; Soy, en el bueno sentido de la palabra, bueno.*¹

O yaz, Iber Yarımadası'na bir yolculuk yaptı. Öz-

¹ Önceki paragraftaki dizelerle birlikte çeviriyorum:

Yaşamımda anımsamak istemediğim olgular var / Giyim konusundaki zevksizliğimi zaten biliyorsunuz / Damarlarımda devrimci kanı akıyor benim / Ama dingin bir kaynaktan fışkırmaya eğilimliyim / Öğretisini bilen gözde bir adam olmaktan öte / Ben kelimenin tam anlamıyla, iyi bir insanım. (Çev.)

lemli, 'İspanya Dostları' Derneği aracılığıyla, İspanyol Dışişleri Bakanlığı'ndan para desteği almasını sağladı. Bütün bunlarda kesinlikle başa iş açıcı bir yan yoktu, basit bir çağrıydı, ya da Iber kültürüne ilgi duyan biri için bir ödüldü, İspanyollar kültürleriyle büyük gurur duyarlardı, yabancı üniversite profesörlerinin kitaplıklarına gelip gitmesi de koltuklarını kabartırdı. Yerine getirilmesi gereken tek şey, Özlemli'nin, sadık bir şekilde katıldığı bir Madrid dergisine, yazdığı makalenin provalarını bırakmaktı. Kötü bir dergiydi, ama hiç aldırmıyordu. Barcelona'ya hayran kaldı. Kocaman, aydınlık, ağaçlıklı geniş caddeleri ve yüzyıl sonundan kalma görkemli binaları olan bir kentti, halkı da iç savaşın en beter afetlerinden çekmiş, iletişime açık ve saygılı insanlardı. Sadece on gün kaldı, sonunda, kendini onlardan biri gibi hissediyordu: Yüreği, doğası kentin aşağısında, limanda ve *ramblas*'da oturanlara, akşamları, ara sokaklardaki pis kahveleri, lokantaları, meyhaneleri dolduranlara kardeşlik duyuyordu. Ve bakanlığın şehir merkezinde ayırdığı zarif otelde kalmak zorunda olması içini öfkeyle kapladı. Pırıl pırıl yemek salonlarında, ıstakoz yiyen kibar insanlarla birlikte yemek yerken, öğle sonrası yaptığı ve neredeyse fiziksel bir zevkle akışkan ve titreşimi kuru Kastilya dilinden son derece farklı olan Katalonya dilini doya doya içtiği gezintileri sırasında, uzaktan fark ettiği meyhanelerde yiyip içen basit ve gürültü patırtıcı insanların yanında olamadığına yerindi. Bütün bunlar Antifrancoculuğunu pekiştirdi. Yüreğinin acı çekmiş bu halkla beraber olduğunu çok kesin bir şekilde hissetti: Birden üstesinden geldiği güçlükleri anımsadı ve duygulandı. Katalonya dilini öğrenmeye karar verdi, bu Katalonya'ya kendi

saygı belirtisi olacaktı. Bu arada, aklına bir başka saygı belirtisi geldi, trende okuyup sınırdaki garda bir kâğıt sepetine bırakıp gittiği Orwell'in şu kitabını düşünüyordu; ve bunun bir kentsoylunun saygısı olduğunu sezdi, şu snop İngiliz de, otelde ıstakoz yiyen kibar beyler gibi, İspanya'nın halk ruhunu anlamamıştı. Yakından tanıdığı şu yalancı ilericilere karşı her zamankinden güçlü bir hınç, Dolores Ibarruri'ye de sonsuz bir sevgi duydu. Kadın İspanya'nın topraktan gelen sesiydi, halkın sevdiği, kristal gibi bir sestti, gönül yüceliği ve özveri anlamına geliyordu: la Passionaria. Onun elini sıkıp öpmek için, burada, faşist diktatörlüğün ezdiği ve ihtiyar Özlemlî'nin uzsözlü sayfalarını yönetim yanlısı dergiye verme göreviyle geldiği bu yoksul ülkede değil, Moskova'da olması gerektiğini düşündü. Ama bu arada, tren onu Madrid'e götürüyordu. Yolculuk tekdüze geçti, derginin merkezi hayal kırıklığına uğrattı, Prado yakınındaki bir binada adı belirtilmemiş bir yazıhaneydi, içerideki dalgın memur soğuk bir şekilde teşekkür etti. Her neyse, görevini yerine getirmişti. Şimdi Madrid kendinindi, sevmese bile, sarayların aksoylu ve anıtsal niteliğinden, kentsoylu mahallelerin kibarlığından, Prado'nun kocamanlığından ve hiç sevmediği biçemler olan Barok aşırılığı ve romantik düşlemleriyle çelişkili ve biçimci Goya'dan nefret etti. Soria'ya giden küçük bir trene binme, Kastilya manzaralarını geçme ve bir şiirin çağırdığı sade ve temel bir yeri ziyaret etme dürtüsüne karşı koyamadı. Cuevas pansiyonundaki odaya kimse dokunmamıştı: bir masa, bir sandalye, bir yatak, bir portmanto. Kastilya'nın ayın yüzeyini andıran çölüyle çevrili bu alçakgönüllü kentin dar sokaklarında gezindi, duygulanmıştı; birkaç girişim-

den sonra, eski bir kitapçada, Machado'nun bir kenarına elyazısıyla 22 Ocak 1939 tarihi atılmış bir portresini buldu. Francocuların kıstırdığı şair sınıra, ölüme doğru kaçıyordu. Kitapçı şüpheli ve sakınlı bir adamdı, belki bir kışkırtıcı olduğunu düşünüyordu, o zaman adamla konuştu, Kastilya dili artık kusursuzdu, ama İtalyanca konuştu; sözcüklerin yüreğinden geldiğini hissetti, adama güven verip parayı uzattı. Ve portreye sahip oldu. Madrid'deki oteline vardığında, Özlemlî'nin bir iletisi kendisini bekliyordu, yazıda bir zorlama, bir emir vardı. Başka bir görev için, Lizbon'a gitmesi gerekiyordu, birinci mevki bir tren bileti bile göndermişti. Peki, öyle olsun, seve seve yapacaktı, Özlemlî bir Portekiz dergisinde, başka bir çürük makale yayınlamak istiyordu, o da götürecekti yazıyı, gerekli bütün hazırlıkları yapacaktı, neden olmasın, bu işten hoşnut bile olmuştu, bir çeşit ince-likli oç. Machado'nun dürüst ve melankolik çehresi bavulunun dibinden kendisine gülümsüyordu, portrenin üzerini Özlemlî'nin sayfaları ve kendi özel eşyalarıyla örttü, trene binip sınıra geldi; beyan edecek hiçbir şeyim yok, dedi gümrükçüye, atıldığı küçük riziko öcü, aynı zamanda da tılsımydı.

Lizbon'da, İspanyolların aksine, onu ağırlayan insanlar kibardı ve büyük yakınlık gösterdiler. Derginin merkezi, Restauradores Meydanı'nda, alnacı İngiliz biçemi, damı kayağantaşından ve salonları halılarla kaplı güzel bir sarayda, Palácio Foz'daydı. Profesörüne övgüler yapıldı, kendi de onayladı, daha zarif ve daha incelikli bir iltifatta bulundu, söylediğindeki sinsiliği karşısında gururla şişinen ve törensel, bilinçsiz budalalığın simgesi müdür anlamadı kuşkusuz. Elbette bir Portekiz dostuydu, ikiyüzlülüğün eşi benzeri olmayan keyfiyle kabul etti: Bu

küçük halkın ve bu büyük ulusun dostuydu; şimdi-lik kişisel olarak dergiye bir katkıda bulunmaktan acizdi, ayrıca adı kimseye bir şey ifade etmezdi, sadece üniversitede asistandı, ayrıca politikayla da uğraşmıyordu; bir olasılıkla bir takma ad kullanarak çeviriler yapabilirdi, Portekizcesi çok iyi değildi, ama ortak tanıdıkları olduğuna inandığı, bir İtalyan üniversitesindeki Portekizli bir okutmanın yardımına başvurabilirdi; onlarsa, iyi niyetine güvenebilirlerdi, profesör yaşlıydı, işleri de çok yoğundu, sık sık yolculuğa çıkamazdı, ama kendisi seve seve gelirdi.

Böyle de oldu. Çevrilecek metinler basit ve aptalcaydı, ama iyi para getiriyorlardı; üstelik en derin duygusunu pekiştiriyorlardı, hissediyordu, içinde gizlenen hıncı besliyorlardı. Machado'nun portresini, yatakla hastaneye bakan pencerenin arasına, çalışma masasının üstüne astı. Ama bu sefil odada uzun süre kalmaya niyeti yoktu, biliyordu, sınav yaklaşıyordu, kabul edilecekti ve bu portreyi güzelliğine yaraşır bir duvara asacaktı. Bu arada, bilinçsizce ona benzemeye başladı. Şakaklarının üzerinde saçlarını uzattı, biraz kabarık, ama briyantinsiz. Başının üstüne doğru çıkan saçlarıyla, alın şekli aynıydı. Ağzın biçimi de benziyordu: katlandığı haksızlıkları gizleyen bir kinizm izi gibi, incecik bir ağız. İspanyol ustadan, Juan de Mairena günlüğünü okuyordu, takma ad kullanma gibi son derece incelikli bir yöntemle, yazarın maske değiştirme yeteneğinden büyülenmişti, kendini o kadar yakın hissediyordu ki 'düşüncemin özü hüznü benim; ama ben, hüznü bir adam değilim ve kimsenin içini kararttığıma inanmıyorum. Başka türlü söylersek, kendi düşüncemi benimsemeyişim, beni onun kötü büyü-

sünden kurtarıyor; ya da insancılığına, yüreğimin sürekli yıkandığı o Gençlik çeşmesine olan inancım, düşüncemden daha derin'. Kendi düşüncemi benimsemeyişim, beni onun kötü büyüünden kurtarıyor. Bu fikir ona sonsuz bir hafiflik, bir çeşit bağışlanma, masumluk sağlıyordu. İşte böylesi bir masumlukla sınav günlerinin yoğunluğunu yaşadı, güçlükleri fark etmedi bile. Sınav Machado'nun şiirleriyle ilgili değildi elbette; sıkı sıkıya teknik, bütünüyle kuramsal, ölçübilimsel bir çalışmaydı. Yine de bu kadar soyut, böylesine göz kamaştırıcı saflıkta şiirsel kurallar, kendi varlığının bir eğretilmesi gibi göründü, düşüncenin en arı haliydi bu: Düşüncenin kendi büyüünden kurtulmuş bir düşünceydi. Sınavı, öngördüğü gibi, kolaylıkla verdi. O zaman da kolayca Özlemlî'den yakasını sıyırdı, belki de fazla kolay oldu bu iş, zevk bile alamadı; öyle ki, kitabının, tiksiniç ithafı elediği ikinci baskısını götürmeye gittiğinde, yavan ve hayal kırıcı bir zorunluluktan kurtulduğu izlenimine kapılmıştı. Gerçekte, sandığı kadar hayal kırıcı olmadı. Doğrusu, Özlemlî kavgacı bir havaya bürünebilir, tahmin ettiği gibi büyük bir öfkeye kapılabilirdi, o zaman her şey çarçabuk ve sonu önceden kestirilecek bir tartışmayla noktalanabilirdi. Ama Özlemlî melankolik bir havayla yazıhanesinde bekliyordu gelişini, herkesin ihanetine uğramış, kenara atılmış bir adam tavrı takınmıştı, yaşlı gözlerle karşıladı kendisini ve erkekçe karşı çıkma yürekliliğini göstermedi. "Düşmanım olduğumu bilmiyordum," dedi, "ihtiyarlığımın en büyük acısı bu." Bu yolla, sözde dostluk, yaşlılık ve hayal kırıklığı karışımı adi bir şantajla cezalandırmak niyetindeydi; bunlar da Cecilia'yı ve dolaylı sitemlerini anımsattı ona; buna katlanamadı, çünkü Madrid'i

ve Lizbon'u anımsatmanın, Özlemlî'nin bildiği, şimdi de alçakça kullandığı gizli ve acı anlaşmaları kafasına kakmanın arı ve edepsiz bir biçimiydi. İşte o zaman horgörüsünü adamın yüzüne vurdu, buz gibi ve sarakalı bir şekilde, Machado'nun *Coplas por la muerte de don Guido*'sundakine benzer bir cümle vurgusuyla yaptı bu işi, bu kesici ve esas öç sözcüklerini adamın kulağına tıslarken, öte yanda ruhu, kendi kötü büyüünden kurtulmuş bir düşünce gibi iyi bilinen bir vezni tekrarlıyordu: "Al fin, una pulmonía mató a don Guido, y están las campanas todo el día doblando por el: din-dán! Murió don Guido, un señor de mozo muy jaranero, muy galán y algo torero; de viejo, gran rezador." Don Guido öldü, gençliğinde soylu kişi, çok kibar, biraz da torero; ihtiyarlığında büyük yobaz. İhtiyar Özlemlî yakınmalarını kesip kapıyı gösterdi. Zaferinin tadına vararak çekip gitti, zafer olduğu kesindi, bunu başkalarının izleyeceğini de biliyordu.

İkincisi Giuliana oldu, ama bu onun değil, yaşamın üzerine kazanılmış bir zaferdi. Onu erken yaşta evde kalmışlık durumundan çekip çıkardı ve gizlemeye çabaladığı gençliğini geri verdi, hasta olduğu kanısını sildi, sağlıklı, çok sağlıklı, hatta fazlasıyla sağlıklı olduğuna inandırdı; tek gereksinimi onu esirgeyecek ve kendine güvenini kazandıracak bir erkekti. Canını sıkan tek şey, kadının uzlaşmaya yatkın olmasıydı, bu saydamlık saflığa benziyordu ve meslek yaşamlarına sakıncalı olabilirdi. Menekşe parfümünü, gösterişsiz koyun postunu, aşırı dikkat çekici davranışları ve yüksek sesle gülmeyi yasaklıyordu. Üniversite çalışmasını ona kendisi öğretecekti, daha doğrusu 'kuracaktı', öğrenilecek bir meslekti; kendi yaratıklarından birine dönüşmesi

anlamına gelmiyordu, bu görüşü akli kısıtlara bırakmalıydı. Aralarında sadece dayanışma olacaktı, varoluşçu eylemlerden oluşan bir çeşit ortaklık, aşkı böyle tasarlıyordu, kadının anlaması yeterliydi. O da anladı.

Başka zaferler de izledi, beraberlerinde hoş kazançlar da getirdiler. İlki, dalgınlıktan ya da düşüncesizlikten kendisine zararı dokunan meslektaşı üzerine kazandığı zaferdi. Düşüncesizliğin neden olduğu zararlar daha üzücüdür, çünkü zarar verilen insana karşı bir ilgisizliğin göstergesidirler. Kendisine yöneltilmiş bir ilgisizliği bağışlayamazdı: Bu onudurduran bir aşağılama biçimiydi, çünkü böylesi durumlarla çok sık karşılaşmıştı, paryalık zamanını anımsatıyordu, viale Libia'daki dükkândan değersiz elbiseler satın aldığı, üstelik de şık bulduğu zamana döndürüyordu. Ama yaralayan hakaretlerin hem daha zengin, hem de daha yararlı olduğunu biliyordu, çünkü bunlar ruhu kızıştırmalar ve rahatlatıcı, anlık ve aldatıcı eylemler yerine, iyice hazırlanılmış karmaşık yanıtlar gerektirirler. Hayır, yaralayıcı hakaretlerin gizli bir bölgede yuvalandıklarını biliyordu, uykuya yatmış larvalar gibi orada sinerler, sonra da çok titiz ve dikkatli bir topografyayı varsaydıracak şekilde, dalbudaklar, sürüler, karmaşık dehlizleri olan termit yuvaları oluştururlar. Özen ve sabırla bu topografyanın peşinden gitmişti, çünkü doğrudan öç alamazdı, olsa olsa bilimsel dergilerde doyum sağlamayacak birkaç iğneleme, ya da zehirli saldırı. Demek ki dolaylı bir öç bulunmalıydı. Ama bunun için bağlaşımlar, ima yüklü konuşmalar, anıştırma dolu anlaşmalar, seçime bağlı kaynaşmalar gerekiyordu. Dostları düşmanlardan ayırmak ve bundan bir intikamın gizli hedefini çıkarmak ne de ince bir

zevkti. Aylarca, hatta yıllarca süren bir çalışma gerekmişti. Düşmanın gözde öğrencisi, kendininkine yakın bir bilim kolunda ders vermek için bir Kuzezy üniversitesine girmişti: Yaşamda böylesi rastlantılar vardır. Meslektaşların listelerini uzun uzadıya gözden geçirdikten sonra, biraz güç de olsa, adamın bir düşmanını bulmuştu. İkinci denemede tam hedefi bulmuştu. Benzer bir dalın profesörüydü, pek bir yakınlık kurmamışlardı, adamlar bir kongrede tanışmıştı, senli benli konuşup adıyla hitap edebiliyordu; niteliksiz ve küstah biriydi, daha çok kasıntı bir öğretmendi, yarım yamalak sözdizimli ve sonunda bir yere varmayan savları içeren bir eser kaleme almıştı: niteliksiz dergilerde niteliksiz yazarlara övgüler düzen niteliksiz deneme ve makaleler. Ama tek zayıf yanı başka yerdeydi, biliyordu. Olası bağlaşığının sinirsel merkezi, yıllar boyunca, onu sürekli küçümseyen acımasız bir ustanın gölgesinde geçirdiği sıkıntılı meslek yaşamıydı; usta, adamı rafa kaldırılmayı bekleyen fazlalık bir biblo gibi ardından sürüklemiş, bu arada da Karamazov'un uşağı gibi, Smerdiakov diye seslenmişti. Baskıyı bunun üzerine kurmalıydı, pek ağır bir baskı olması da gerekmezdi: Sevgililer arasında olduğu gibi, şantaj olduğu belli olmayan, ama kaçamak bir şekilde hissettiren bir suç ortaklığı sayesinde ve anıştırmalar aracılığıyla, düğmeye hafifçe dokunmak yeterliydi. Kısa bir söyleşi yetmişti, sonra her şey kendi başına yavaşça harekete geçmişti, kendisi de sabırlı keyfin verdiği hoşnutlukla olanlara uzaktan bakmıştı. Bu keyfin kendi halinde, neredeyse törensel seyrini, bir senfoninin müziği gibi, tükeninceye kadar izlemişti. Sönmek üzereyken de, yeniden alevlendirmiş, sonra da kısa ve bağlamalı bir ölçüy-

le, bir rondoyla tamamlamıştı, ama bu çok kolay olmuştu ve yeterince rahatlatmamıştı: Meslektaşları olan hınç dolu, genç ve hırslı kadınla bağlaşma kurmak büyük bir tatmin sağlamamıştı; kötücüllüğü çok açıkça belli olan biriydi, kız arkadaşına ihanet etmiş ve yaşlı profesörün yanında yerini alarak, bir çeşit küstahlıkla enstitüye gelip yerleşmişti. Kadınla işbirliği etmeyi sıkıcı bile bulmuştu, ona kendi kendine 'gangsterin bebeği' adını takmıştı.

Nihayet, başka zaferler, resmî olanları geldi. Eserler, dergiler, kongreler. En büyük başarı Iber Yarımadası'ndan gelmişti. Yine. Ama artık diktatörlüklerin sonu gelmişti, hiçbir şeyle bağlantısı kalmamıştı ve bütün Avrupa uzmanlarının, bir XVI. yüzyıl saray şairini anma töreni için buluştukları sırada, eleştirisinin silahlarını şaire yöneltmesini kimse engelleyemezdi. Kongre, başkentten uzakta bir kasabada, kırsal bir aristokrat konutu olan, bağların ve zeytinliklerin ortasındaki küçük Barok bir sarayda yapıldı. Kendine en son konuşmalardan birini ayırtmıştı; ilk bakışta yansız, gerçekteyse, bu saray şairinin biçimsel kurnazlıklarını, çağdaşı yazarlardan örtülü aşırımlarını amansızca vurgulayacak, kısa, teknik ve ritimli bir okuma yapmak niyetindeydi. Ama bir ara Dominiken bildirisini okudu. Kendisiyle aynı yaşta, Eski Yunan kültürü profesörü bir adam, bir rahipti, önceki yönetim sırasında, 'kültür' adına, üstü kapalı liberal ve belirsiz bir antifaşizm dile getiren ve hiçbir politik rengi olmayan bir edebî derginin yıllardır yöneticiliğini yapıyordu. Şimdiyse, ne olduğu belirsiz antifaşizm davacısı bu rahip gelmiş, uzlaşımçı ve bağışlayıcı bir tonla, yönetimle anlaşmaya gitmiş bir saray şairinden söz etmişti, şiirsel metnin insan doğasının zayıflığından

özerkleştirilmesi, yaşamöyküsünden soyutlanması gerekliliğini söylemişti, çünkü 'şairlerin yaşamöyküsü olmaz, onların yaşamöyküleri eserleridir'; ve bu şiirsel sözleri ileten yalnız ve gizemli içsel Ses'e hakkı olan saygıyı göstermeye çağırıyordu. Bu yanıltıcı ve sinsi anıştırmada, hoş görülmez bir Platonculuk, metafizik *logos*'a gönderen zehirli bir düşünce-nin izi, Eski Yunan profesörünün büyük bir patavatsızlıkla Sokrates öncesi düşünceyle koşutluk kurduğu, ama aslında yeni sağ idealizmine bağlanan Spinoza etkisi vardı. Ayrıca, şiirsel metin adına bu alçakgönüllülüğün, bu uzlaşmacı eğilimin, insanca zayıflıkların affının, incelikli bir gurur biçimi, sansürün tersine işleyişi olduğunu seziyordu, onların özüydü, günahların bağışlanmasının şantajcı bir anlatımıydı. Hayır, hiçbir günah bağışlanmamalıydı, böylesi bir bakış açısını hoşgörüyü karşılayamazdı, böylesine sinsi bir çözüm yoluyla aldatılmaya gelemezdi. Bu koşullarda nasıl konuşulması gerektiğini düşünüyorsa öyle konuştu. Öncelikle, kendi kendinden alıntı yaptığı için özür diledi, ama zorunluydu. Aynı zamanda, dönemin özentici şiiriyle bağlamsal bir karşılaştırma yapmak için sabırla ayırdığı dizemsel, sessel, sözlüksel parçaları da katılanların dikkatine sunuyordu. Çünkü metnin özerkliği fikrini paylaşıyordu; ama her metin yerini bir bağlamda bulur: Bağlam da buydu. Bu noktada kendi aletlerinin keskinliğini gösterdi, çünkü Eski Yunan profesörü eskimiş ve modası geçmiş söz dağarcığı kullanıyordu, eleştirel yeniliklerden haberdar değildi, hazırlıksızdı. Bakhtin'den ve metnin içinde bağlamın ne anlama geldiğinden söz etti, dizemsel parçalarının yalıtılmış incilerini geniş bir kültürel manzarada ışıltattı; bunda ne uyuşma ne de uzlaşma olamazdı:

Amansız bir söylevdi, edebiyatın Platoncu bir şekilde oluşabileceği bir toprağa yer bırakmıyordu; kesin ve çürütülmez bir radyografiydi, adı da edebiyat ve yaşamdı. Büyük başarıydı. Hemen gelmedi tabii ki, çünkü konuşması üç genç aydının saldırısına yol açtı; ama önemli olan, adının, üniversite çevrelerinde, elmas gibi sert, antikonformist ve kavgacı uzmana çıkmasıydı.

Ardından, rahat ve güven verici evlik zaferler geldi: kent merkezinde daire, tıkabasa dolu kitaplık, yazı masası, nihayet kendisine yaraşır kitapların yanında hak ettiği yere kavuşan Machado'nun portresi. Çözümlemek için seçtiği garip şiirinin üçlüğünü bir kenara yazdı ve kongrenin konusunu yeniden düşündü. Bir çeviri taslağı hazırladı ve dinleyiciler üzerindeki etkisini kestirmek için yüksek sesle okumayı denedi:

Nedir şiirlerimizin özdeği? Nerede oluşurlar?

Hangi ağılı düştür onlara karşılık gelen

Şair hınçlı biriye eğer ve gerisi sadece bulutlarsa?

Sonuçta, şiir hoşuna gitmiyor değildi: katı ve gerçekçi, gereksiz metafizik bir esin içerse de, nesneler üzerine bilinçli bir bakış. İyice düşününce, şiirsel kavramların soyut biçimde var oldukları, sonra da birikim yerlerine, yani şaire, günahla, öfkeyle kirlenmiş ölümlü adama sözcükler biçiminde indikleri belirsiz bir gökler âlemine yapılan bu romantik göndermede yakınmalı bir şeyler olduğu anlaşılıyordu. Belki de şair, zarif bir melankoli taşıyan bu esinin gerçekten bilincinde değildi: Bir kentsoylu olarak, anlamlarını kavramadan yazmıştı bu sözcükleri, gizemli olduklarına ve evrenin bilinmeyen bir

derinliğinden geldiklerine inanarak. Ama dizeleri okuyan kendisi için, hiçbir gizem içermiyorlardı, su gibi berraktılar, anahtarın elinde olduğunu seziyordu, dizeleri eliyle tutabilir, avcunun içine alabilir, bir çocuk alfabesinin tahta harfleri gibi onlarla oynayabilirdi. Gülümsedi ve yazdı: *Hınç ve bulutlar. Bir XX. yüzyıl şiirinin ritmik okuması için.* Gerçek şair kendisiydi, hissediyordu.

ADALAR

1

Şöyle diyebileceğini düşündü: Sevgili Maria Asunta, ben iyiyim ve senin de iyi olduğunu ümit ediyorum. Burada havalar ısındı bile, yaz geldi sayılır; tersine, sizin orada, güzel mevsim daha başlamamıştır belki, çünkü hep sisten bahsedildiğini işitiyoruz, ayrıca hava kirliliği de var, her şartta sizi bekliyorum, tatilde gelmek istersen, Giannandrea ile bile gelebilirsin, Tanrı sizi esirgesin. Davetin için teşekkür etmek isterim, Giannandrea'ya da, ama burada kalmaya karar verdim, çünkü biliyorsun, anayla ben, otuz beş sene oturduk burada, alışmak için o kadar zaman geçirdik: Köyden buraya geldiğimizde, kendimizi Kuzey'de başka bir dünyada sandık, çünkü aslında, bizim için burası Kuzey'di. Artık bu yere alıştım ve bir sürü hatıram var. Ayrıca, anan öldüğünden beri, tek başıma yaşamaya alıştım ve işimi özlesem bile, oyalanmak için yapacak ufak tefek bir yığın şey bulabilirim, mesela bitkilerle uğraşabilirim, bu işi hep sevmişimdir, bana eşlik eden karata-vuklara bakabilirim; halbuki büyük şehirde ne yapabilirim ki; ben de bu dört odada kalmaya karar verdim, hiç değilse limanı görüyorum, günün birin-

de de, canım isterse, araba vapuruna binip bir *briscola*¹ partisi çevirmek için eski iş arkadaşlarımı görmeye gidebilirim; ne de olsa, araba vapuruyla sadece birkaç saatlik bir yol, ben de gemide kendimi evimdeymişim gibi hissediyorum, çünkü bütün hayatını, bütün bir hayat boyu her haftasını geçirdiği yere duyduğu hasret insana sonradan ağır gelir.

Portakalını soydu, kabuğunu suya düşürdü ve geminin suda açtığı köpük izinde yüzmesini seyretti; ve sayfanın bittiğini ve yeni bir sayfa aldığını kurdu, çünkü daha şimdiden özlem duyduğunu söylemek istiyordu, ne budalalık, görevde son günüydü ve daha şimdiden özlem duyuyordu; ayrıca bu neyin özlemiydi ki, bir geminin üzerinde, bir ileri bir geri yol yapmakla, öylesine geçmiş bir yaşamın özlemi mi? Bilmem hatırlıyor musun, Maria Assunta, daha küçücüktün, anan 'Şu çocuk günün birinde büyüyecek mi acaba?' derdi; ben de o kadar erken kalkardım ki, kış zamanı hâlâ karanlık olurdu, gelip sana bir öpücük kondurur, sonra da çıkardım, hava soğuk olurdu, sıcak tutan palto asla verilmedi bize, mavi boyalı eski at örtüleri, al sana üniforma. Seneler geçtikçe, insan alışıyor, bu yüzden de tekrar ediyorum: Büyük şehirde ne yaparım ben, sabahın beşinde sizin evde ne yaparım? Yatakta duramıyorum, sabahın beşinde kalkıyorum, kırk senedir her gün aynı şeyi yapıyorum, sanki kafamın içinde çalar saat var. Ayrıca sen, sen okudun, okuma insanı değiştirir, aynı ailede büyümüş olsalar bile; sonra kocanla ben, birbirimize söyleyecek neyimiz var, onun fikirleri benimkilerle bir olamaz, böyle düşünürsen, onunla iyi anlaşıyoruz. İkiniz de okudunuz. Ananla size geldiğim ve akşam yemeğinden sonra dostlarınızın

¹ Bir iskambil oyunu. (Çev.)

geldiği gün var ya, bütün akşam ağzımdan tek kelime çıkmadı, tek söyleyebileceğim şey, bildiğim, hayatım boyunca yaptığım şeydi, ama sen işimden bahsetmememi istemiştin. Neyse, bir şey daha var, sana aptalca gelebilir, Giannandrea da güler şüphesiz, ama ben sizin evdeki eşyalara asla alışamam; camdan yapılmış eşyalar, ben de görmediğim için, ikide birde çarpıp duruyorum. Kendi mobilyalarımın arasında, sabahın beşinde kalkarak bu kadar sene geçirdikten sonra, anlarsın ya.

Ama bu son sayfayı, yazdığı gibi yine kafasında buruşturdu ve denize attı, ve portakal kabuklarının arasında yüzdüğünü görür gibi oldu.

2

Kelepçelerimi çıkarmanız için çağırttım sizi, dedi alçak sesle. Gömleğinin düğmeleri bağrına kadar açık, gözleri uyur gibi kapalıydı. Yüzü sararmış diye düşündü, ama kamaranın her yanına bu rengi veren, lombozun perdesiydi belki. Kaç yaşında olabilirdi, otuz, otuz beş? Belki de Maria Assunta'dan daha yaşlı değildi, ama insan hapiste çabuk yaşlanırdı. Ayrıca şu çelimsiz hali. Bunu sormak istedi ama, birden merak duydu. Şapkasını çıkarıp karşısındaki yatağa oturdu. Adam gözlerini açıp ona baktı. Gözleri maviydi, neden bilinmez, bu onda bir acı uyandırdı. Kaç yaşındasınız, diye sordu. Genelde, tutsaklara siz demezdi, ama sen demek elinden gelmedi, kötü niyetten değil, ama belki görevi sona ermiş gibi geliyordu ona. Belki de nedeni adamın siyasi olmasıydı, siyasiler farklı insanlardı. Adam oturdu, açık

renk kocaman gözleriyle, sesini çıkarmadan uzun uzun yüzüne baktı. Sarı bıyıkları ve karmakarışık saçları vardı. Genç, diye düşündü, görüldüğünden daha genç. Size kelepçelerimi çıkarmanızı söyledim, dedi yorgun bir sesle. Bir mektup yazmak istiyorum, ayrıca kollarım ağrıyor. Kuzey vurgusuyla konuşuyordu. Ama o Kuzey vurgularını ayırt etmekten acizdi. Piemonteliydi herhalde. Kaçmamdan mı korkuyorsunuz? Şimdi sesinde alaycı bir şey vardı. Merak etmeyin, kaçmayacağım, size de saldırmayacağım, hiçbir şey yapmayacağım. Zaten istesem de gücüm yetmez. Elini midesine bastırdı ve kaçamak bir şekilde gülümsedi, yanaklarında iki derin çizgi belirip kayboldu. Ayrıca bu son yolculuk, dedi.

Kelepçesiz kalınca, bez çantasını karıştırmaya başladı. İçinden bir tarak, bir tükenmez kalem ve sarı bir defter çıkardı. Sizin için bir sakıncası yoksa, yazarken yalnız kalmak isterim, dedi, yanımda durmanızdan rahatsız oluyorum. Dışarıda beklerseniz, minnettar olurum. Bir şey yapmamdan çekiniyorsanız, kapının önünde bekleyebilirsiniz, canınızı sıkmayacağıma söz veriyorum.

3

Sonuçta, yapacak bir şey bulurdu elbet. İnsan kendine bir uğraş bulursa, o kadar da yalnız kalmaz. Ama öylesine zaman alıcı bir uğraş olmalı ki, tatmin edici olmasının yanı sıra, biraz da para getirmeli. Örneğin çinçillalar. Sözde çinçillalar üzerine her şeyi biliyordu. Cezaevine düşmeden önce, bir tutsağın besleme çiftliği vardı ve ona her şeyi açıklamıştı.

Son derece sevimli hayvanlardı, elini fazla yaklaştırmamak yeterliydi. Ayrıca dayanıklıydılar, kolay uyum sağlıyorlardı, çok ışık almayan yerlerde bile ürüyorlardı. Komşular izin verirlerse, bodrum katındaki odasını bile kullanabilirdi. Yoksa yarı gizli bile yapabiliirdi. Üstelik birinci kattaki kiracı, sandık odasında dağsıçanı besliyordu.

Küpeşteye yaslanıp yaka düğmesini açtı. Sıcak bastırmaya başlamıştı, oysa saat daha dokuzdu. Gerçek yaz sıcaklarının ilk günü olduğunu anladı. Yalık toprak kokusu aldığını sandı, bu kokuyla birlikte, yabani incir ağaçları ortasındaki bir köy patikası, güneşin altında sarı bir manzara, bahçesinde bir limon ağacı olan eve doğru yalınayak yürüyen bir çocuk canlandı belleğinde: Kendi çocukluğuydu. Bir başka portakal çıkarıp kabuğunu soymaya girişti. Önceki akşam, birkaç portakal satın almıştı. Mevsimi olmadığı için, çok pahalıydılar, ama bir kapris yapma hakkını tanımıştı kendine. Denize bir kabuk attı ve sahilin iyice seçildiğini fark etti. Akıntılar, başka gemilerin bıraktıkları izler gibi, daha açık renkli şeritler çiziyordu denizde. Çabuk çabuk hesap yaptı. Cezaevi arabası rıhtımda bekleyecekti: Aktarma için onbeş dakika kadar öngörmek gerekiyordu; öğleye doğru kışlada olurdu, yürüyerek çok yakındı. İşten ayrılma kâğıdının yerinde durduğundan emin olmak için, eliyle cebini yokladı. Kışlada kumandanı bulma talihi varsa, saat bire doğru işini bitirebilirdi. Saat bir buçukta da, limanın ucundaki *trattoria*'nın¹ çardağının altında oturmuş olurdu. Lokantayı uzun zamandır biliyordu, ama hiç yemek yememişti. Önünden geçerken, her seferinde durup metalik maviye boyanmış bir kılıçbalığının üstüne

¹ (İt.) Küçük lokanta. (Çev.)

tutturulmuş çerçevenin içinde duran yemek listesini okurdu. Midesinde bir baygınlık hissetti, ama açlıktan olamazdı. Yine de yemekler üzerinde varsayımlarda bulundu, kılıçbalıklı afişte bildirilen kimi yemekleri anımsıyordu. Bugün balık çorbası ve barbunya balığı var, diye içinden geçirdi. Canı kızarmış kabak da çekiyordu. Tatlı niyetine de meyve salatası, hayır, daha da iyisi kiraz. Bir de kahve. Sonra bir kâğıt ve zarf isteyip bütün öğle sonrasını mektup yazarak geçirecekti; çünkü, anlarsın ya, Maria Assunta, insan kendine bir uğraş bulursa, o kadar da yalnız kalmaz, ama öylesine zaman alıcı bir uğraş olmalı ki, tatmin edici olmasının yanı sıra, biraz da para getirmeli. Ben de çinçilla yetiştirmeye karar verdim, sevimli hayvanlardır, elini fazla yaklaştırmamak yeter. Ayrıca dayanıklıdırlar ve kolay uyum sağlarlar, çok ıstık olmayan yerlerde bile ürerler. Ama sizin evde, kesinlikle olmaz, anlıyorsun işte, Maria Assunta, aynı fikirleri paylaşmasak da büyük saygı duyduğum Giannandrea yüzünden değil, yer meselesi, çünkü burada hiç değilse bodrum katındaki sandık odası var; en uygun yer değil belki, ama aşağı kiracı dağsıçanı besliyorsa, benim çinçilla beslemem için bir sebep görmüyorum.

Arkasından gelen bir sesle irkildi. Sayın başçavuşum, tutuklu sizi görmek istiyor.

Ona eşlik eden muhafız, upuzun kollarında gömleğinin yenleri kısacık kalan, yüzü sivilceli, fasulye sıırığı gibi bir adamdı. Üniforması üzerinde

çok kötü duruyordu ve adam birlik eğitiminde öğretildiği gibi konuşuyordu. Nedenini belirtmedi, diye ekledi.

Adama güvertede onun yerine kalabileceği yanıtını verdi ve kamaralara inen merdivene gitti. Toplantı salonunu geçerken, kaptanın bar tezgâhında yolculardan biriyle lafladığını gördü. Adamı yıllardan beri görüyordu. Kaptan da onu gördü, bir selamdan çok, gizli bir anlaşmayı gösteren bir işaret yaptı. Bu işaret akşama, dönüş yolculuğunda tekrar görülecekleri anlamına geliyordu. Yavaşladı, çünkü o akşam görüşmeyeceklerini söylemek geçti içinden: Bugün hizmetimin son günü, bu akşam anakarada kalacağım, yapılacak işlerim var. Ama bu ona gülünç göründü. Kamaraların olduğu kata inen merdivene yöneldi, cilalanmış uzun koridoru geçti, cüzdanından anahtarı çıkardı. Tutuklu lombozun yanında ayakta durmuş, denizi seyrediyordu. Döndü ve açık renk çocuk gözleriyle ona baktı. Size bu mektubu emanet etmek istiyorum, dedi. Elinde bir zarf tutuyordu ve ürkek, aynı zamanda kesin bir hareketle ona uzattı. Alın, benim adıma postaya vermeniz gerek, diye bitirdi sözünü. Gömleğinin düğmelerini iliklemiş, saçlarını taramıştı, yüzündeki yıkılmış ifade yok olmuştu. Benden ne istediğinizin farkında mısınız, dedi adama, bunu yapamayacağımı pekâlâ biliyorsunuz.

Tutuklu yatağa oturdu. Alaylı bir ifadeyle ona baktığı izlenimine kapıldı, yoksa bu çocuk gözleri yüzünden mi öyle görünüyordu. Elbette yapabilirsiniz, dedi, istemek yeter. Çantasını boşaltmış, ve eşyalarını sayım döküm yapacakmış gibi, düzenle yatağın üzerine dizmişti. Neyim olduğunu biliyorum, dedi, cebinizdeki hastaneye yatırma kâğıdına bakın,

iyice bakın, ne demek olduğunu biliyorsunuz, ben bu hastaneden çıkmayacağım demek, son yolculuğumu yapıyorum demek, anlıyorsunuz, değil mi? Son sözcüğünü, bir şakaymış gibi, tuhaf bir şekilde vurgulamıştı. Soluklanmak için bir süre sustu. Yumruklarını yeriden midesine bastırdı, garip bir tikti ya da bir ağrı. Bu mektubu sevdiğim birine yazdım, size açıklamamın gereksiz olduğu nedenlerden ötürü, sansürden geçmesini istemiyorum, anlamaya çalışın, zaten çok iyi anladınız. Geminin düdüğü öttü. Limana yaklaşırken hep böyle öterdi, şen bir ses, neredeyse bir neşe çılgılığı.

Kuru bir sesle, sert, belki de aşırı sert bir havayla karşılık verdi, ama konuşmayı kısa kesmenin tek yolu buydu. Eşyalarınızı toplayıp çantanıza yerleştirin, dedi çabuk çabuk, adamın gözlerine bakmaktan kaçınarak, yarım saat sonra varıyoruz, karaya çıkar-ken kelepçeleri takmaya geleceğim. Aynen bu fiili kullandı: takmak.

5

Bir anda, gemideki birkaç yolcu dağıldı ve rih-tım ıssız kaldı. Kocaman sarı bir maçuna gökyüzünün mavisinde hareket ediyor ve pencereleri kör iki inşaata yöneliyordu. Şantiye düdüğü paydosu bildirdi, hemen hemen aynı zamanda, köy kilisesinin çanı karşılık verdi. Saat onikiydi. Geminin yanaşmak için yaptığı manevralar neden bu kadar uzun sürmüştü kimbilir. Liman kıyısındaki evlerin alnaç-ları kırmızı ve sarıydı, şimdiye dek hiç dikkat etmediğini düşündü ve baktı, bir kayığın bağlı olduğu

demirden bir sınırtaşının üzerine oturdu. Şapkasını çıkardı. Hava gerçekten çok sıcaktı. Ayağa kalktı ve üstgeçide kadar rıhtımı bir baştan bir başa katetti. Tütüncü dükkânının kapısında, her zamanki ihtiyar köpek, somağı ön ayaklarının arasında uzanmıştı, o yanından geçerken zahmetle kuyruğunu salladı. Kısa kollu spor gömlek giymiş dört delikanlı, *juke-box*'un¹ yanında durmuş, yüksek sesle şakalaşıyorlardı. Kısık ve biraz erkekçe bir kadın sesi, onu yıllar öncesine götürdü. *Ramona*'yı söylüyordu. Bu şarkının yeniden moda olması tuhafına gitti. Yaz başlıyordu.

Limanın ucundaki *trattoria* hâlâ kapalıydı. Beyaz önlük giymiş lokanta sahibi, kapının önünde koşuşturuyordu. Elindeki süngerle, kışın panjurlar üzerinde bıraktığı tuz ve kumu temizliyordu. Patron baktı ve tanıdı. Bütün bir yaşam boyu gördüğümüz ve içimizde en ufak bir duygu uyandırmayan insanlara yaptığımız gibi gülümsedi ona. O da gülümseyip yoluna devam etti. Artık kullanılmayan eski raylar boyunca giden sokağa saptı ve mal deposunun olduğu yere kadar ilerledi. Sundurmanın altında bir posta kutusu vardı. Pas kırmızı boyayı kısmen kemirmişti. Üzerindeki kartondan, bir sonraki toplama saatini okudu: onyedİ. Mektubun nereye gittiğini öğrenmek istemiyordu, ama alacak olan kişinin adını merak ediyordu. Sadece adını. Bir eliyle özenle adresi ve soyadı örttü ve ilk ada baktı. Lisa. Kadının adı Lisa'ydı. Güzel bir ad olduğunu düşündü. İşte o zaman tuhaf olduğu geçti aklından: Bu mektubu alacak kişinin adını biliyordu, ama onu tanı mıyordu; ve mektubu yazan kişiyi tanıyordu, ama adını bilmiyordu. Anımsamıyordu, çünkü insan aktar-

¹ (İng.) Müzik dolabı. (Çev.)

makla görevli olduğu bir tutuklunun adını tutmaz aklında. Mektubu kutuya attı ve denize bakmak için arkasına döndü. Güneş kuvvetliydi ve ufuktaki parıltı, adaların oluşturduğu noktacıkları biliyordu. Terlediğini duyumsadı ve alnını silmek için şapkasını kaldırdı. Benim adım Nicola, dedi yüksek sesle. Yakınında kimse yoktu.

MADRAS'A GİDEN TRENLER¹

Bombay'dan Madras'a giden trenler Victoria İstasyonu'ndan kalkar. Rehberim, Victoria İstasyonu'ndan bir kez hareket etmenin bile, Hindistan'a bir yolculuk yapmaya değeceği konusunda güvence veriyordu, treni uçağa yeğlememin ilk nedeni de buydu. Rehberim biraz tuhaf küçük bir kitaptı, bütünüyle yersiz öğütler veriyordu, ben de harfî harfine izliyordum. Aslında benim yolculuğum da bütünüyle yersizdi; yani bu kitap benim için biçilmiş kaftandı. Yolcuyu, acele acele gezilen birkaç müze gibi üç-dört zorunlu güzergâh öğütlenen, basmakalıp imgeler meraklısı bir yağmacı olarak değil, aylaklığa ve yanılgıya eğilimli, başına buyruk ve mantıkđışı bir birey olarak ele alıyordu. Uçakla, diyordu rehberim, çabuk, rahat ve kolay bir yolculuk yapacaksınız, ama köylerin ve unutulmaz görünümlerin Hindistan'ını kaçıracaksınız. Uzun yol trenleriyle ise, hesapta olmayan duraklarda mola verme riskine katlanacak, hatta gideceğiniz yere bir gün geç varabileceksiniz, ama gerçek Hindistan'ı göreceksiniz. Ayrıca, doğru trene binme talihiniz varsa, son derece dakik ve rahat olacak, çok güzel yemekler ve kursuz hizmet bulacaksınız ve birinci mevki bir bilet

¹ Her ne kadar Tabucchi belirtmemişse de, öykünün *Hint Gece Müziği* (Afa, 1994) ile olan akrabalığına değinmeden geçemeyeceğim. (Çev.)

size uçak biletinin yarı fiyatına gelecek. Son olarak da, Hint trenlerinde, insan aklının ucundan bile geçmeyen insanlara rastlayabilir.

Bu son düşünceler kesinlikle aklımı çeldi; belki doğru trene binme talihim de yaver gitmişti. Az bulunur güzellikte, ya da gördüğüm insanlardan ötürü, herhalde unutulmaz manzaralar aşmıştım; vagon olağanüstü rahattı, klima hoş, servis eksiksizdi. Alacakaranlıktı ve tren kızıl ve kayalıklı dağlardan oluşan bir manzarayı geçiyordu. Garson cilalı tahtadan bir tepsinin üzerinde hafif bir yemek getirdi, nemli peçete uzattı, çayımı koydu ve kibar bir şekilde Hindistan'ın yüreğinde olduğumuzu bildirdi. Ben atıştırırken, kuşetimi hazırladı, yemekli vagonun gece yarısına kadar açık olduğunu, akşam yemeğini kompartımanımda yemeyi arzu edersem, zili çalmamın yeterli olacağını belirtti. Ufak bir bahşişle teşekkür ettim ve boş tepsiyi geri verdim. Sonra bir sigara yakıp tanımadığım bu manzaraya bakarak ve tuhaf güzergâhımı düşleyerek oturdum. Madras'a gidip bir agnostik uğruna Theosophical Society'yi¹ ziyaret etmek ve iki günlük bir tren yolculuğu yapmak, herhalde tuhaf rehberimin tuhaf yazarlarının hoşuna gidecek bir girişimdi. Ama işin aslı, Theosophical Society'nin bir üyesi benim için büyük önem taşıyan bir bilgi verebilirdi. Zayıf bir umut, belki de bir yanılsamaydı ve bunu bir uçak yolculuğunun kısa sürecinde yakmak istemiyordum: Keyfince oyalanmayı ve tadına varmayı yeğliyordum, büyük önem taşıyan ve gerçekleşme olasılığının az olduğunu bildiğimiz umutlarla da böyle

¹ Tabucchi, İtalyanca aslında Società Teosofica (Teozofî Derneği) diyor. Ama yine *Hint Gece Müziği* ile olan bağıını göz önüne alarak, İngilizce adını kullanmayı yeğledim. (Çev.)

yapmayı severiz.

Trenin fren yapması beni düşüncelerimden, belki de uyuşukluğumdan sıyırdı. Kuşkusuz bir anlığına dalmıştım ve tren ben panoda adını okuyamadan bir gara girmişti. Rehberimde, ara duraklardan birinin Mangalore ya da Bangalore olduğunu okumuştum, tam anımsamıyordum, ama trenin güzergâhını bulmak için, yeniden kitabı karıştırmayı da hiç canım istemiyordu. Peronda, az sayıda yolcu vardı; varlıklı görünen, Batılılar gibi giyinmiş Hintliler, bir grup kadın, koşuşturan hamallar. Önemli bir sanayi kenti olmalıydı. Uzakta, peronların ötesinde, bir fabrikanın bacaları, yüksek binalar ve ağaçlıklı geniş caddeler görölüyordu.

Tren hareket ederken, adam kompartımana girdi. Hemen selam verdi, kuşetinin numarasını biletiindekiyle karşılaştırdı, bir yanlışlık olmadığını fark edince de, rahatsız ettiği için özür diledi. Pörsümüş şişmanlıkta bir Avrupalıydı, iklime pek uygun düşmeyen lacivert bir takım elbise, şık bir şapka giymişti. Yol eşyası, siyah deri bir iş çantasından ibaretti. Yerine oturdu, cebinden tertemiz bir mendil çıkardı, bir yandan gülümseyerek, özenle gözlüğünü temizledi. Tatlı dilli, ama sakınlı, biraz dalgın bir havası vardı. “Siz de Madras’a mı gidiyorsunuz?” diye sordu ve yanıtlımı beklemeden, “Bu tren çok dakiktir, yarın sabah tam yedide varacağız,” diye sürdürdü.

Alman vurgusuyla güzel bir İngilizce konuşuyordu, ama sanki Alman değildi. Hollandalı, diye düşündüm nedenini bilmeden, belki de İsviçreli. İşadamına benziyordu, ilk bakışta altmış yaşında duruyordu, ama belki de daha yaşlıydı. “Madras, Dravida döneminde Hindistan’ın başkentidir,” diye

ekledi, “daha önce hiç gitmediyseniz, görecek olağanüstü şeyler bulacaksınız.” Hindistan’ı tanıyan Avrupalıların şu biraz ilgisiz rahatlığıyla konuşuyordu, kendimi bayağı laflardan oluşan bir söyleşiye hazırladım. Kaçınılmaz diyalogun önceden kestirilebilen beylik sözlerini, iyi yetişmiş insanların yemek yerkenki bildik sessizlikleri ile alıştırırmayı yeğlediğimden, adama akşam yemekli vagonun açık olduğunu söylemeyi uygun gördüm.

Vagonun geçidinde, daha önce yapmadığım için özür dileyerek, kendimi tanıttım. “Oh, tanışma törenleri şimdilerde gereksiz işlemlere dönüştü,” dedi gönül okşayıcı haliyle. Başını hafifçe eğdi. “Benim adım Peter.”

Sofrada, çok değerli bir uzman olduğu çıktı ortaya. Sadece meraktan ötürü iştahımı kabartan sebze köftelerinden vazgeçirdi beni, “Çünkü sebzelerin çok çeşitli ve iyi hazırlanmış olması gerekir,” dedi, “bir trenin mutfağında bunu denetlemek çok güçtür.” Rasgele seçilmiş başka yemekleri çekine çekine ileri sürdüm, her seferinde seçimimi onaylamadığını belirtti. Nihayet, onun da kendisine ısmarladığı *tandoori*¹’li koyunda karar kıldım. “Çünkü koyun eti soylu ve sungusal bir yemektir ve Hintlilerin yemek konusunda törensel yanları kuvvetlidir.”

Bol bol Dravida medeniyetlerinden söz ettik, daha doğrusu o hemen hemen hiç susmadan konuştu, çünkü ben lafa yalnızca hevesliye özgü sorularla, birkaç ürkek itirazla, genelde de tartışmasız bir bulle katıldım. Kancheepuram’da kayaların içine oyulmuş alçak kabartmaları ve Shore Temple’in mimarisini en ince ayrıntılarına kadar betimledi, Mahabalipuram beyaz kartalları gibi, Hindu panteizmi-

¹ Kırmızı renkli bir Hint baharatı, Hint mutfağında çok sık kullanılır. (Çev.)

nin dışında kalan, arkaik ve bilinmeyen tapınmalar-
dan söz etti; renklerin taşıdığı anlamlardan, ölüm
törenlerinden, kastlardan bahsetti. Ben de çekingen
bir şekilde bildiklerimi açtım: Tamil kıyılarına Av-
rupalıların girişi üzerine okuduklarım; Aziz Tho-
mas'ın Madras'ta şehit düşmesine ilişkin efsane, bu
kıyılarda ikinci bir Goa kurma amacıyla olan Porte-
kizlilerin sonuç vermeyen girişimleri, yerel krallık-
lara karşı yaptıkları savaşlar, Pondyerry'deki
Fransızlar. Adlar, tarihler, yerler ve olaylar belirte-
rek, yerli hanedanlarla ilgili bilgilerimi tamamladı,
kimi yanlışları düzeltti. Güvenle ve yetkiyle konu-
şuyordu ve bilgisinin çok derin olduğu anlaşılıyor-
du, adamın, bir üniversite profesörü ya da ünlü bir
bilgin gibi nitelikli bir uzman olduğunu düşündürü-
yordu. Olumlu bir yanıt alacağımdan emin, bir çeşit
saflıkla aklımdan geçeni dolaysız olarak sordum. Ya-
lancı bir alçakgönüllülükle gülümsedi ve başını iki
yana salladı. "Basit bir meraklıyım," dedi, "yazgının
ilgi duymak zorunda bıraktırdığı bir tutku."

Sesinde, yerinme ya da acı gibi bir heyecan ay-
rımıcığı sezdim sanki. Gözleri pırıldıyordu ve tüysüz
çehresi yemekli vagonun ışığında daha da solgun
görünüyordu. Elleri ince, hareketleri yorgundu. Gö-
rünümünde eksik kalmış, umulmadık bir şey vardı,
ama ne olduğunu kestirmek güçtü; hastalıklı ve
saklı, utanç gibi bir şey olduğu geçti aklımdan.

Konuşa konuşa kompartımana döndük, ama
coşkulu konuşması sönmüştü ve söyleşimiz uzun
sessizliklerle kesiliyordu. Yatmaya hazırlanırken,
sadece bir şey söylemiş olmak için, belirgin bir ne-
deni olmaksızın, neden uçakla değil de, trenle yol-
culuk ettiğini sordum. Onun yaşında bir insanın,
böyle uzun bir yolculuğa katlanmak yerinde, uçağa

binmesinin daha hoş ve daha rahat olacağını düşünüyordum; gençliklerinde alışmamış kimi insanlarda sık görüldüğü gibi, bu taşıma aracından ürktüğünü itiraf etmesini bekliyordum herhalde.

Bay Peter bana baktı, bakışında bir şaşkınlık okunuyordu, sanki bu hiç aklından geçmemişti. Sonra birden ışıldadı ve “Uçakla çabuk ve rahat ve kolay yolculuk edilir, ama gerçek Hindistan yitirilir. Tabii, uzun yol trenleriyle bir gün geç varma riski alınır, ama insanın doğru trene binme talihi varsa, son derece rahat bir yolculuk yapılır ve zamanında varılır. Ayrıca trende, uçakta asla bulunamayacak bir söyleşi zevki tadılması da olasıdır,” dedi.

Elimde olmaksızın, “*India, a travel survival kit*,”¹ diye mırıldandım.

“Nasıl?” dedi.

“Hiç, aklıma bir kitap geldi.” Sonra kesin bir şekilde ekledim: “Demek Madras’a hiç gitmediniz.”

Bay Peter biraz safça bana baktı. “Bir yeri tanımak için, illa da gitmiş olmak gerekmez,” diye savladı. Ceketini ve ayakkabılarını çıkardı, el çantasını yastığının altına yerleştirdi, kuşetinin perdesini çekip bana iyi geceler diledi.

Onun da zayıf bir umut göttüğünü ve kısa bir uçak yolculuğuyla bir anda yakmak yerine, umudunun tadına daha uzun süre varabilmek için trene binmiş olduğunu söylemek isterdim, emindim bundan. Ama bir şey söylemedim tabii, tavan lambasını söndürüp mavi gece kandilini bıraktım, perdemi çekip ona iyi geceler diledim.

* * *

¹ Meraklısı için, Lonely Planet’in yayınladığı rehber dizisi, her ülke için ayrı bir kitap çıkar, İngilizce’dir. *Hint Gece Müziği*’nde olduğu gibi, Tabucchi yine aynı kılavuzu kullanıyor. (Çev.)

Aniden yakılan bir ışık ve soran bir sesle uyan-
dık. Pencereden, hafifçe aydınlatılmış tahta bir ku-
lûbe ve anlaşılmaz bir levha görölüyordu. Denetçiye
koyu esmer tenli, bakışları şüpheli bir polis memu-
ru eşlik ediyordu. “Tamil Nadu ülkesine giriyoruz,”
dedi denetçi gülümseyerek, “basit bir formalite.” Po-
lis memuru elini uzattı. “Belgeleriniz lütfen,” dedi.

Benim pasaportuma üstünkörü bir göz atıp he-
men kapattı. Bay Peter’inkine biraz daha dikkatli
baktı. O incelerken ben de İsrail pasaportu olduğu-
nu fark ettim. “Mister... Shi... mail?” diye güçlükle
heceledi polis memuru.

“Schlemihl,” diye düzelitti yol arkadaşım, “Peter
Schlemihl.”

Polis memuru belgelerimizi iade etti, ışığı sön-
dürdü ve bizi soğuk bir şekilde selamladı. Tren, Hint
gecesinde yeniden hızlanmıştı, mavi lamba bir düş
ortamı yaratıyordu, uzun süre sesimizi çıkarmadık,
sonra ben konuştum: “Bu gerçek adınız olamaz,” de-
dim, “bir tek Peter Schlemihl vardır, onu da Chamis-
so uydurmuştur,¹ sizin de gayet iyi bildiğiniz gibi.
Sizinki, Hint polisine göre bir ad.”

Yol arkadaşım karşılık vermedi. Sonra bana bir
soru yöneltti:

“Thomas Mann’ı sever misiniz?”

“Hepsini değil,” diye yanıtladım.

“Hangilerini seversiniz?”

“Öyküler ve kimi kısa romanlar, *Tonio Kröger*,
Venedik’te Ölüm.”

¹ Adalbert von Chamisso, *Peter Schlemihls wundersame Geschichte* (Peter Schle-
mihl’in Olağanüstü Öyküsü). Fransız asıllı Alman yazarı Chamisso’nun 1841’de
kaleme aldığı roman. Romanda Peter Schlemihl adlı yoksul delikanlı, iblise
gölgesini satar, ama gölgesiz olması insanları kaçıır. Gölgesine kavuşması için,
iblis bu kez ruhunu isteyecektir. (Çev.)

“Peter Schlemihl’e yazdığı önsözü biliyor musunuz?” dedi. “Çok güzel bir metindir.”

Yeniden sessizlik çöktü. Yol arkadaşımın uykuya daldığını sandım, ama bu olanaksızdı. Önce benim konuşmamı bekliyordu, ben de konuştum:

“Madras’ta ne yapacaksınız?”

Yol arkadaşım hemen yanıt vermedi, hafifçe öksürdü.

“Bir heykel görmeye gidiyorum,” diye mırıldandı.

“Bir heykel görmek için çok uzun bir yolculuk.”

Yol arkadaşım karşılık vermedi. Üst üste birkaç kez sümkürdü. “Size küçük bir öykü anlatmak istiyorum,” dedi ardından, “size küçük bir öykü anlatmayı arzu ediyorum.” Usul usul konuşuyordu ve perdenin ardından sesi biraz boğuk geliyordu. “Uzun yıllar önce, Almanya’da, bir adam tanıdım. Adam doktordu ve beni muayene etmesi gerekiyordu. Bir çalışma masasının arkasında oturuyordu, ben de önünde çıplak dikiliyordum. Arkamda, muayene etmesi gereken başka çıplak adamlar sıralanmışlardı. Bizi bu büyük odaya götürürken, Alman biliminin ilerlemesine hizmet ettiğimiz söylenmişti. Doktorun yanında, silahlı iki muhafız ve kayıt fişlerini dolduran bir hemşire vardı. Doktor, erkeklik işlevlerimiz konusunda belirgin sorular yöneltiyordu, hemşire de vücutlarımız üzerinde analizler yapıyor, sonra da bulgularını bir kâğıda yazıyordu. Sıra çabuk çabuk ilerliyordu, çünkü doktorun acelesi vardı. Benim sıram geçtiğinde, hemen bizi götürdükleri odaya doğru gitmek yerine, bir an oyalandım, çünkü gözüme doktorun masasının üzerindeki bir heykelcik ilişmişti. Bir Doğu tanrıçasının kopyasıydı, ama daha önce hiç görmemiştim. Dans eden bir fi-

gürdü, uyumlu ve ıraksal kol ve bacakları, bir çemberin içinde yer alıyorlardı. Bu çemberde sadece birkaç açık yer kalmıştı, bu boşluk parçacıkları bakanın imgelemiyile kapatılmayı bekliyorlardı. Doktor ilgilendiğimi fark edip gülümsedi. İpince ve alaycı bir ağzı vardı. Bu heykel yaşamsal döngünün betimlemesidir, dedi, daha üstün bir biçime, yani güzelliğe ulaşması için bütün dışkıların içine girmesi gereklidir. Bu heykeli tasarlayan felsefenin öngördüğü biyolojik döngüde, başka bir yaşamda, bugünkü yaşamınızda size verilenden daha üstün bir kademeye ulaşmanızı dilerim.”

Yol arkadaşım sustu. Trenin gürültüsüne rağmen, sakın ve derin soluğunu çok belirgin bir şekilde işitebiliyordum.

“Devam edin, lütfen,” dedim.

“Eklenecek fazla bir şey yok,” dedi, “bu heykel dans eden Şiva’nın imgesiydi, ama o zaman daha bilmiyordum. Gördüğünüz gibi, henüz ikinci yaşamsal döngüye girmedim ve bu figürü ben bütünüyle farklı bir şekilde yorumluyorum. Bütün bu yıllar boyunca, her gün bu konuda kafa yordum, daha doğrusu sadece bu konuda kafa yordum.”

“Kaç yıl geçti?”

“Kırk.”

“İnsan kırk yıl boyunca aynı şeyi düşünebilir mi?”

“Sanırım evet, iğrençliğini yaşamışsa eğer.”

“Peki bu figürü siz nasıl yorumluyorsunuz?”

“Bence, kesinlikle yaşamsal döngüyü betimlemiyor. Yalnızca yaşam dansını simgeliyor.”

“Fark nedir tam olarak?”

“Ah, çok farklıdır,” dedi Bay Peter. “Yaşam bir döngüdür. Günün birinde döngü kapanır, ama biz ne

zaman olduğunu bilmeyiz.” Sümkürdü ve “Şimdi kusura bakmayın, ama yorgunum, izninizle uyuma-ya çalışacağım,” dedi.

* * *

Madras’a yakın bir yerde uyandım. Yol arkadaşım çoktan tıraş olup kusursuz lacivert elbisesini giymişti, hazırды. Dinlenmiş bir hali vardı ve gülüm-süyordu; kuşetini kaldırmış, pencerenin yanındaki masanın üzerinde duran kahvaltı tepsisini işaret ediyordu.

“Sizinle çay içmek için uyanmanızı bekledim,” dedi. “Rahatsız etmek istemedim, öyle güzel uyu-yordunuz ki.”

Küçük kabineye girip sabah tuvaletimi yaptım, sonra eşyalarımı topladım, bavuluma yerleştirdim ve kahvaltıya oturdum. İnsanların yaşadığı bir yer-den geçiyorduk, sonradan kentin kenar mahalleleri-ne dönüşeceği kestirilen, kalabalık köylerden olu-şan bir yöreydi.

“Gördüğünüz gibi, tam saatinde varıyoruz,” dedi yol arkadaşım, “saat yediye çeyrek var.” Özenle peçe-tesini katladı. “Sizin de gidip o heykeli görmenizi is-terdim,” diye ekledi. “Madras Müzesi’ndedir. Ne düşündüğünüzü bilmekten hoşnut olurdum.” Ayağa kalkıp çantasını aldı. Elini uzatıp içten bir şekilde ve-da etti. “Bu taşıma aracını öğütleyen rehberime min-nettarım,” dedi. “Hint trenlerinde en beklenmedik rastlaşmaların gerçekleştiği doğru; arkadaşlığınız benim için büyük bir zevkti, bana destek oldunuz.”

“Ben de aynı zevki duydum,” diye karşılık ver-dim, “rehberimin değerli öğütlerine asıl ben min-nettarım.”

Gara giriyorduk, peron insan kaynıyordu. Tren fren yaptı ve yumuşak bir şekilde durdu. Yol arkadaşımaya yol verdim, önce o indi, eliyle selam verdi. Uzaklaşırken, ardından seslendim, döndü.

“Görüşümü size nasıl bildireceğimi kestiremedim,” diye bağırdım, “adresinizi bırakmadınız.”

Görmeye alıştığım şaşkın ifadesiyle geri geldi ve bir an düşündü. “American Express’e iletinizi bırakın,” dedi, “uğrar alırım.”

Sonra ikimiz de kalabalığa karıştık.

* * *

Madras’ta sadece üç gün kaldım. Yoğun, neredeyse coşkuyla geçen günlerdi. Madras, bisiklet, bozuk otobüs ve hayvan git-gelleriyle kaynayan geniş arsalardan ve alçak evlerden oluşan dev gibi bir kenttir; bir ucundan öteki ucuna katetmek uzun zaman ister. Zorunluluklarımı yerine getirdikten sonra, geriye bir günüm daha kalmıştı; müzeye gitmek yerine, kentten birkaç kilometre uzakta, Kancheepuram’da kayaların içine oyulmuş alçak kabartmaları gezmeye karar verdim. Rehberimin ne kadar değerli olduğu bir kez daha ortaya çıktı.

Dördüncü günün sabahı, Kerala ve Goa ulaşımını yapan otobüslerin bulunduğu garajdaydım. Yola çıkmadan önce bir saatim vardı, hava boğucu sıcaktı, bu dev gibi hangarın sundurmaları da, sokaktaki hararete karşı tek sığınaktı. Zamanın daha çabuk geçmesi için, Madras’ta çıkan İngilizce gazeteyi satın aldım. Dört yapraklık, kilise dergisine benzer bir gazeteydi, içinde bir sürü ilan, yerli filmlerin özeti, yerel haberler vardı. İlk sayfanın göze batan bir yerinde, önceki gün işlenen bir cinayetten söz edili-

yordu. Cinayete kurban giden, 1958 yılından beri Madras'ta yaşayan, Arjantin uyruklu bir adamdı. Eşi dostu olmayan, yetmiş yaşlarında, Aydar'ın oturma bölgesindeki ufak bir villada yaşayan, kendi halinde ve kibar bir adam olarak betimleniyordu. Karısı üç yıl önce eceliyle ölmüştü. Çocukları yoktu.

Yüreğine sıkılmış bir kurşunla öldürülmüştü. Anlaşıldığı kadarıyla nedeni bilinmeyen bir cinayetti, çünkü katilin amacı hırsızlık değildi. Ev dağıtılmamıştı ve içeri zorla girildiğini gösteren iz yoktu. Yazı, konutun bahçe içinde, sade ve zevkle döşenmiş olduğunu, içinde birkaç sanat eseri bulunduğunu belirtiyordu. Ölü, Dravida sanatından anlayan birine benziyordu; gazete yerel müze katalogunun hazırlanmasına yardımcı olduğundan söz ediyor ve tanımadığım birinin fotoğrafını yayınlıyordu: açık renk gözlü, saçları dökülmüş, ince dudaklı bir ihtiyarın yüzü. Haberi yazan belli değildi ve yansız bir dille kaleme alınmıştı. Tuhaf olan tek ayrıntı, ölünün fotoğrafının yanında duran bir heykelciğin fotoğrafıydı. Kuşkusuz mantıklı bir bağlantıydı, çünkü cinayet kurbanı Dravida sanatından anlıyordu ve Şiva'nın dansı Madras Müzesi'ndeki en iyi tanınan eserdi, müzenin bir çeşit simgesiydi. Ama bu usayatkın çağrışım, aklıma başka bir çağrışım getirdi. Otobüsün hareketine yirmi dakika daha vardı, bir telefon bulup American Express'in numarasını çevirdim. Kibar bir genç kız yanıt verdi. "Bay Schle-mihl'e bir not bırakmak istiyorum," dedim. Telefoncu kız bir dakika beklememi rica etti, sonra "Şimdilik, bu isimde kimse yok, ama arzu ederseniz, not bırakabilirsiniz, uğrarsa kendisine iletiriz," dedi.

"Alo, alo!" diye tekrarladı sesimi işitmeyen telefoncu kız.

“Bir saniye, hanımefendi, bir saniye düşünme izin verin.”

Ne diyebilirdim? İletimin gülünçlüğünü düşündüm. Anladığımı mı söylemeliydim? Neyi anlamıştım peki? Biri için döngünün kapandığını mı?

“Önemi yok,” dedim, “fikir değiştirdim.” Ahizeyi yerine bıraktım.

İmgelemimin gereğinden fazla çalışmış olabileceğini göz ardı etmiyorum. Ama eğer bir rastlantı sonucu Bay Schlemihl’in yitirdiği gölgenin ne olduğunu doğru tahmin etmişsem; ve bir rastlantı sonucu bu anlatımı okuyacak olursa, o akşam trende karşılaşmamıza neden olan aynı tuhaf rastlantı aracılığıyla, kendisine selamlarımı iletmek isterim. Ve de duyduğum acıyı.

EL DEĞİŞİMİ

İyice düşünülürse, alışkanlık bir törendir, insan zevkle hareket ettiğini sanır, aslında kendine verdiği bir görevi yerine getirmekten öte değildir yaptığı. Savuşturma da olabilir, diye düşündü, alışkanlık bir çeşit savuşturma da olabilir, bir süre sonra da zevk-miş gibi yaşanır. O cumartesi günü Battery Park'ta, sersemlemiş turistlerin ortasında feribota binmekten, her seferinde midesine sancının saplandığı kısa deniz yolculuğunu yapmaktan, gökdelenlere ve martılara bakarak heykelin granitten dev altlığında gezinmekten gerçekten zevk alıyor muyum, diye geçirdi aklından. Daha doğrusu: Artık hiç zevk almıyordu. Bir törendi elbette, uzun yıllar önce, Dolores sağken yaptığı ilk gezintiye bir saygı belirtisiydi. Ayrıca Özgürlük'e, dev kütlesine, verilmiş bir söz gibi ileri uzattığı meşaleye aşağıdan bakmak. Kime verilmiş bir söz? Ne zamana? Ama o zaman bunlar başka bir anlam taşıyordu: kutsal bir ziyaret, bir tılsım, ilk iş için bir çeşit vaftiz. Belki de Dolores için, diye düşündü, onun için, anısı için yapıyordu, yinelenen ve sürekli bir eylemdi, bir anıyı silmemek için alışkanlığı bozmamaya özen gösteriyordu. İşte aynı nedenle Brooklyn Heights'e kadar otobüse binmeyi, geçen yüzyılın viraneleri arasında başıboş gezmeyi seviyordu; onun sesini, 'brownstones' sözcüğünü Güney Amerikalılara özgü 's' sesiyle gülünç bir şe-

kilde söylediğini iştir gibi oluyordu, 'la Causa' derken iki 's' harfi çıkıyormuş izlenimi uyandırması gibi. Ro ss ario gibi. 'Da Rosario', Little Italy'de dondurma, bu da törenin bir parçası, eski zamana saygı oluyordu, Dolores İtalyanları severdi, kendiyse, annesinin Sicilyalı olmasına rağmen, pek hoşlanmazdı; yaşlı İtalyan iki yıl önce ölmüştü, dükkânı oğlu devralmıştı, kimse birbirini tanımıyordu artık, bilinmeyen bir sürü çehre, bir fıstıklı dondurma, bir de Seltz maden suyu lütfen. Dolores'le köşedeki masaya otururlardı, Etna'nın çerçevesi resmi ve bir ağız tamburası. Tambura tambura, el değiştirmek gerek, yoruldu ben. Düşündü: yorgun, la Causa;¹ Opera' da gece gösterisi. Ne dâhice bir fikir. Bazen böyle fikirler üretirlerdi bu adamlar. Günün birinde anlatmak isterdi. Neredeydiler, New York'ta, Londra'da, Cenevre'de, nerede? Para veriyorlardı, emir gönderiyorlardı, her şey tertemiz, etkili, sessizce, uzaktan. Posta kutusu, takma ad, ayda bir kez uğrama, kimi zaman aylarca hiçbir şey, hiç mi hiç, sessizlik, bazen de böyle bir pusula, akşama sabaha: The Met, Pazar 2 Kasım, dördüncü sıra, Rigoletto² yedinci tablo, Sparafucil mi nomino'ya³ verilecek, her zamanki miktar öngörölsün, viva la Causa.⁴ Bu kadar. Bilet, dördüncü sıradaki ilk koltuk, hafifçe baş eğerek bütün sırayı gözleyebilmesi için. Geri zekâlılar. Geri kalan her şey için, bak başının çaresine. Geri kalan da az şey değildi. Tuvalete gidip Bolívar'a telefon etti, tamirhanede müthiş bir gürültü vardı, ama söyleşi zaten basitti: Sende mi? Bende. Hemen geliyo-

¹ (İt.) Dava. (Çev.)

² Müziğini Verdi'nin, sözlerini Piave'nin yazdığı dört perdelik opera.

³ Benim adım Sparafucil (Tüfekçi, tetikçi; İt.). Rigoletto'daki kiralık katilin takma adıdır. (Çev.)

⁴ (İt.) Yaşasın Dava. (Çev.)

rum. Bekliyorum. Ama telefonu hemen kapatmadı, kuralları çiğnediğinin bilincindeydi, ama fena halde sinirliydi: Bu geri zekâlılar beni tiyatroya gönderiyorlar, James Bond'culuk oynamak istiyorlar. Ahizeyi, sanki suçlu oymuş gibi öfkeyle yerine bıraktı, tambura, el değiştirmek gerek, şimdi de sıra geri kalana gelmişti. Kolay değildi geri kalan. Önce otel, adı da... neydi adı yahu? Tanrı bilir kaç kere önünden geçmişti, şimdi adını anımsayamıyordu, boşuna. İhtiyarlık, işte nedeni. Hayır, ihtiyarlık değil, geri zekâlı moruk, çocukça oyunlar oynayan şu budalalar bunamış asıl. Boşuna, istihbaratı aramakta yarar var. Alo, hanımefendi, Central Park çevresindeki üç-dört otelin adını ve telefon numaralarını rica ediyorum, en iyileri lütfen. Bir saniye. Ne bitmek bilmez bir saniyeymiş öyle. Tezgâhtan Rosario'nun oğlu fıstıklı dondurmasının erimekte olduğunu işaret ediyor; evet, söyleyin, yazıyorum. Plaza, Pierre Hotel, Mayfair, Regent, Park Lane, Waldorf-Astoria. Bu kadarı yeter, teşekkürler. Şimdi de, deneyelim bakalım, dondurma eridi bile zaten, Rosario'nun oğlu çöpe atсын. Plaza'da yer yok tabii, bu kent zengin kaynıyor. Pierre desen aynı. Ah, Mayfair'de bir yer bulabilse, içinde şık bir lokanta, le Cirque var, bir kere sinde gitmişti, gösteriden sonra güzel bir yemek; bir oda bulabilir misiniz lütfen, bir gecelik. Kusura bakmayın, beyefendi, doluyuz, üstelemenize gerek yok. Cehenneme kadar yolun var. Nihayet, Park Lane'de, kırkaltıncı katta boş bir odanın bulunmaması mümkün değildir; teyit ediyoruz Bay Franklin; iyi akşamlar, teşekkürler. Amma da yorgunluk. Şimdi her şey yoluna girmişti, paketi ertesi gün gidip alırdı, geceyi bu kadar parayla geçirmemek daha iyi olurdu, smokin de vardı, onu da ertesi gün kiralardı, zamanı

vardı nasıl olsa; şimdi Bolívar onu bekliyordu, eh, beklesin bakalım, dışarı çıkıp Battery Park'a gitmek için bir taksiye binmişti, şimdi canı Özgürlük'ü okşamak istiyordu, eski alışkanlığı, ayrıca denize ve bir sıranın üzerine konmuş martılara bakmak ve Dolores'i düşünmek istiyordu. Suya bir şişe mantarı attı, pis su, pis asfalt, Özgürlük bile pisti, bu kent pis. Saydam yağmurluk giymiş iki kadın, lütfen diyerek fotoğraf makinelerini uzattılar ve fotoğrafı çekilen insanların zorlama gülümsemesiyle poz verdiler. İstedikleri gibi, arkalarındaki gökdelenleri de almaya çalışarak resimlerini çekti; şu küçük gözün garipliğini düşündü, açılıp kapanıyor, klik ve ölü bir an içinde tutsak oluyordu, sonsuz ve tek. Klik, teşekkürler, rica ederim, iyi akşamlar, klik, bir an, bir anda geçen on yıl. Eşi bulunmaz Dolores yok oldu, oysa bir an önce tam buradaydı ve gökdelenlere gülümsüyordu, klik, on yıl. Birden, bu on yılın ve de kendi elli yılının ağırlığını omuzlarında duyumsadı, bu metal ve betondan dev heykel gibi üzerine çöktüler; Bolívar'a gitmeli bari, bir an önce kurtulurdu, yol üstünde bir yerden de smokini kiralardı, bu kadar parayı ertesi güne kadar üzerinde bulundurması çılgınlıktı, bir kez daha kuralları çiğniyordu, ama böylesi bir mal teslimini üstüne yıkarak onlar da delilik ediyorlardı, neydi kendisinden bekledikleri, etkinliğinin kanıtı mı, yoksa çok ihtiyarlamadığının kanıtı mı? Metropolitan'da ilk temsil ve binlerce dolar peşin para, ne güzel şaka.

Şaka ediyordum, Bolívar, şakaydı. Gülünç bir özür dilemeyi yeğledi, büyük sakınımsızlık etmişti zaten. Bolívar'ın kıvrıcık saçlı koca kafası, gürültülü tamirhanede camlı yazıhane, kahverengi ambalaj kâğıdına sarılı paket; tabii dostum, güzel bir şaka in-

sana iyi gelir, bu arada, işler nasıl? Yakınacak bir şey yok, araba kazaları artıyor, ha ha. Bolívar. Uysal köpek gözlü Çingene suratı, Firestone iş tulumu, böyle geçen on yıl, dostluksuz bir dostluk, asla soru yok, asla konuşma yok: Kimsin, ne yaparsın, nereye gidersin, nasıl yaşarsın, hiç. Bir el sıkışma, işler nasıl gidiyor, bir sigara alır mısın, bu da senin mal. Peki malı sana kim veriyor Bolívar, nereden alıyorsun, kim getiriyor, öğrenmek istiyorum. Bolívar fal taşı gibi gözlerle bakıyor; sen neler soruyorsun yahu, aklını mı kaçırdın? Hiç, işte böyle ani bir merak, yaşıyorum. Ama sen gençsin daha, Franklin. Yaşlandığımın bilincindeyim, onlar da biliyorlar, yakında artık işlerine yaramayacağım, beni silkeleyecekler, bu işlerin nasıl olduğunu bilirsin, Bolívar belki de silkeleme işini sen üstlenirsin, günün birinde bir emir gelir. Sen neler söylüyorsun Franklin? Hiç, şaka ediyorum, Bolívar, bugün canım şaka yapmak istiyor, iki turistin fotoğrafını çektim, bir şipşakta on yıl geçti, olur böyle şeyler. Seni geçireyim, Franklin, seni tiyatroya gönderdikleri doğru mu, hangi tiyatroya gidiyorsun? Ya sen ne biçim sorular soruyorsun, Bolívar, aklını mı kaçırdın, böyle şeyler sorulur mu hiç, görüşürüz. Ben de şaka ediyordum Franklin, hasta la vista.¹

* * *

Taksi sürücüsünü, birkaç adım ötedeki Metropolitan'a götürmeye razı etmek için, elli dolarlık bir banknotu adamın gözüne tuttu. Kim olursa olsun birileriyle laflamak, hele cebinde bu kadar parayla, bir de üzerinde smokin yüz metre yayan gitmek kesin-

¹ (İsp.) Görüşmek üzere. (Çev.)

likle söz konusu değildi, 'serseriler ben geldim' demek gibi bir şeydi. Sürücü parayı aldı, taksimetreyi çalıştırmadı bile. Papyonlu bir sürücü, Park Lane'in önünde duranlardan, efendi, az bulunur cins. Kalabalığın ortasında indi. Her yer gün gibi aydınlıktı, ışıklandırılmış çeşmenin önünde snoplar, uzun elbise, bayanlar, sosyete. Hol dolmuştu bile, yağmurluğuyla atkısını vestiyere bıraktı ve çevresine bakındı. Aracının aralarında olmadığını seziyordu. Alt katın dinlenme yerine gitti, bir portakal suyu ve bir zeytin, teşekkürler, aracı buradaki insanların arasındaydı. Kimi zaman ilk bakışta imlemişti, ama kolay yerlerdi: Hispanik Derneği'nin kitaplığı, Saks mağazalarının oyuncak reyonu, Columbus Circle'da turizm bürosu. Çevresine baktı. Aşırı kalabalık. Aşırı aydınlık. Aşırı kırmızı kadife. Salona girip yerine oturdu, yanına oturacakların gelişini görmek istiyordu, böylesi daha kolaydı. Şimdiden içeriye birçok insan girmişti. Yüzleri dikkatle incelemeye başladı. Otuz yaşlarında, altın tel çerçeveli gözlük takmış, ifadesi kestirilmez, mesleği anlaşılmaz bir Japon. Elleri bakımlı, hoş yüzlü sarışın bir delikanlıyla beraber elli yaşlarında bir entel. Orta yaşlı bir çift, adam Bostonlu avukat tipi. Sarışın genç bir kadın ve yaşlı bir adam, beraber olup olmadıklarını kestirmek güçtü, eğer beraberlerse varsayım: Büyük bir sanayiciyle sevgilisi, evli olmadıkları kesin, en azından adamın parmağında alyans vardı. Ardından, yeni evli olabilecek, bol paralı, taşralı iki çift geldi ve de üzerine çok bol smokin giymiş ufak tefek bir ihtiyar, iki varsayım: ya yoğun zayıflama rejimi ya da kiralık smokin. Nihayet, ince siyah bıyıklı, düz saçlı, Güney Amerikalı tipinde bir delikanlı gelip yanına oturdu. Gong çaldı.

Şimdi le roi s'amuse.¹ Ama hangi kral, neyin kralı? Hayaletler kralı, bilmeceler kralı, eğlenmiyordu. Oysa Dük eğleniyordu, işini biliyordu, della mia bella incognita borghese toccare il fin dell'avventura io voglio,² gecenin kendilerine ait olduğunu bilen yıldız sanatçıların inancıyla söyledi ezgiyi, New York'un her yanından beni dinlemek için geldiniz, ben dünyanın en iyi tenoruyum, işte kartvizitim. Ve ânında alkışlar. Yüksek sosyeteyle ilk temsilin kolay izleyici topluluğu. Eser bayağı bir şekilde sahneye konmuştu, Mantova Sarayı ancak bir film stüdyosuna yaraşır nitelikteydi, aşırı pembe ve aşırı mavi, gözleri dinlendirmekte yarar vardı. Hafifçe başını eğip kendi sırasında oturanları gözledi. Sarışın kadın, sapları sahte taş kakmalı gece gözlüğünü takmıştı ve iyice dikkat kesilmiş gibiydi. Eşi gibi duran adamsa daha dalgın görünüyordu, gözleri, soylu bir bayan eşliğinde sahnede geçen Ceprano Kontesi'ni izliyordu, kimi zaman mezzo-sopranoların abartıya kaçmayan dolgun hatları vardır, altmışındaki bir sanayici için ideal bir güzelliştir bu, anco d'Argo i cent'occhi disfido se mi punge una qualche beltà.³ Japon'un sol gözünde bir tik vardı, üst üste iki kez kırılıyordu ve hafiften kaşını çatıyordu, bundan öte bir varsayıma olanak tanıımıyordu. Taşralı iki çift, mutluluktan ışıldıyorlardı. Yeni evli kadınlardan daha az çirkin olanın ruju dudağının kenarına taşmıştı, zamanında yetişmek için, takside tazeledi-

¹ (Fr.) Kral eğleniyor. Rigoletto'nun konusu, Victor Hugo'nun *Le roi s'amuse* adlı eserinden alınmıştır. (Çev.)

² Adı bilinmeyen güzel eşim, serüvenin sonuna dokunmak istiyorum. (Rigoletto'nun sözlerini İtalyanca olarak bırakmayı yeğledim. Metindeki karşılaşacağınız diğer İtalyanca dizeler de yine Rigoletto'dan alıntılardır.) (Çev.)

³ Bir güzellik beni etkilerse, Argos'un yüz gözüne bile meydan okurum. (Argos, Grek mitolojisinde yüz gözlü bir canavardır. Zeus'un çapkınlıklarına karşı, Hera tarafından tutulmuştur, canavarı öldürmeyi Hermes başarmıştır.) (Çev.)

ği makyaj yüzündendi belki; birisi söylese, utancından ölürdü. Entel sıkılıyordu, bu gösteriyi beğenmeyecek kadar zevk sahibi olan tek kişi olmalıydı; tam tersi nedenlerden, yanındaki sarışın çocuk da sıkılıyordu. Yaşlı bey ise, kendinden geçmiş gibiydi, Monterone'ye dudaklarıyla eşlik ediyordu, tu che d'un padre ridi al dolore sii maledetto.¹ Varsayım: Opera'dan iyi anlayan biri değildi, bu işin uzmanları böylesine bir yorum karşısında coşkuya kapılmazlar. Öteki varsayım: Duygusal bir adamdı, Caruso'nun ve Napoli şarkılarının heyecanlandığı insanlardan biriydi, ama böyleleri Metropolitan'daki ilk temsillere uğramazlar. Olası Güney Amerikalı: Genç, zarif, çapkın, Opera ona göre değildi; ve dikkat göstermeye çabalayan bir bakış, gözlendiğini hissediyordu. Gözlerini çevirdi ve o da gözlemeye başladı, önce çabucak, sonra daha beklenen bir bakışla. Koro altıncı tablonun son ezgisini gürledi, ama Dük hepsine baskın çıktı, più speme non c'è, un'ora fatale fu questa per te.² Perde, alkış gümbürtüsü. Delikanlı tekrar baktı ve göz kırptı, sonra ağzını kulağına yaklaştırıp çok belirgin bir İtalyan vurgusuyla fısıldadı: Berbat bir İtalyanca'yla söylüyor, aptalın teki, bütün tenorlar biraz aptaldırlar. Ve gülümsedi. Karşılığında o da gülümseyip başıyla doğruladı. Çuvalladın Franklin, dedi kendi kendine. Çıkıp gitmek isterdi.

Ama sokak sahnesi fena değildi, daha gerçekçi ve daha az cafcaflıydı. Bariton da, kusursuz bir Rigoletto, iyi bir aktördü, ödemenin genelde nasıl yapıldığını sordu: una metà si anticipa il resto si dà poi,³ diye söyledi Sparafucile. O sırada kafasını iyice ya-

¹ Bir babanın acısına gülen sana lânetler olsun. (Çev.)

² Daha büyük umut kalmadı, bu saat senin sonun oldu. (Çev.)

³ Yarısı peşin ödenir, gerisi sonra gelir. (Çev.)

na çevirip açık açık oturduğu sırayı gözden geçirdi. Ah, ne kadar da ağır yönetiliyordu orkestra, her şey uzayıp duruyordu, duraklamalar aşırıydı; ezberden repliklerin, cümlelerin önüne geçti, sonra durup bekledi. İşte geldik: Sparafucile, tumturaklı bir hareketle bir elini yüreğine götürdü, öteki elini de uzattı, Sparafucile mi nomino, sarışın kadın başını hafifçe yana çevirdi ve bakışları karşılaştı, başıyla hafifçe onayladı, ağzında muzip bir kıvrım vardı, gülümser gibiydi; sonra gözlerini yeniden sahneye çevirdi ve bir daha da dönmedi. Bir daha çuvalladın, Franklin. Sonra düşündü: Olanaksız bu. Elini ceke-
tinin içine soktu, para belindeki geniş şeride eşit olarak dağıtılmıştı, her şeyin yerinde olduğundan emin olmak için dokundu, gözlerini kapadı ve bilinci salonu, müziği terk etti, bir anda hem zamanda, hem mekânda uzaklara gitti.

Dinlenme yerinde, kalabalıktan uzak bir köşede bekledi; kadın, dudaklarında belirsiz gülümseme-
siyle geldi, kendinden emin, kararlıydı, aracının o olduğu şüphe götürmezdi. İyi akşamlar, bir şey içmeyi arzu eder misiniz? Hayır, teşekkür ederim, işle-
mi hemen gerçekleştirmeyi yeğlerim, herhalde çikolata kutusunu vestiyere bırakmışsınızdır, biletleri değişelim isterseniz. Para üzerinizdeyse, telefona gidelim, ben de şu gece çantasını kullanma fırsatı bulurum, bu kadar büyüğünü bulabilmek için bütün kenti altüst ettim. Kesin ve ilgisiz bir ses tonu. Elmacıkkemikleri çıkık, kahverengi gözler, güzel. Otuz yaşında, ya da kırk? Kesin yaşını saptamak olanaksız. Kadın bir sigara yaktı ve sakın sakın yüzüne baktı. Özgür, işbilir. Şimdi olmaz, dedi, kusura bakmayın, zamanı değil, gösterinin sonunda, sanayici dostunuz işe karışmazsa. Hangi sanayici? Yanı-

nızda oturan. Saçmalamayın, yalnız başıma geldim, ötekini daha önce hiç görmedim; beni neden beklettiğini bir türlü anlamıyorum. Daha sonra anlarsın.

* * *

Neden daha sonraydı peki? Kendisi anlıyor muydu ki? Anlamıyordu, düşünmek de istemiyordu. İşte böyle. Çünkü yorgunum. Çünkü bir fotoğraf çektim. Çünkü Dolores artık burada değil, çünkü aradan çok zaman geçti, çünkü çünkü çünkü. Çünkü. Çünkü yemeğe gitmek istiyor canım, benimle yemeğe gelsene. Ayakta alkışlayan dinleyiciler tenoru yeniden sahneye çağırırken, salonu terk ettiler. Kadın sessizce arkasından gidiyordu. Vestiyerde, atkıyla yağmurluğu aldıktan sonra, avuçlarını gösterdi, elleri boştu, cepleri boştu, emanete bıraktığı çikolata falan yoktu, parayı otelde bıraktım, istersen gel al, ama önce yemek yiyeceğim, kurtlar gibi açım, dünden beri fıstıklı bir dondurmadan başka bir şey koymadım ağzıma. Hangi otelde kalıyorsun? Hayır, söylemem, parayı istiyorsan, benimle yemeğe gelersin, karnın aç değilse, ben yerken seyredersin. Kadın güldü ve koluna girdi, takside karar verelim. Ben Lutèce'e gidelim derim, Fransız mutfağı, New York'un en iyisi, bu akşama bir Fransız yemeği yarasır. Olur. Yol boyunca sessizlik, sadece bu: Kurallara uymuyorsun, malı bana tiyatrodan teslim etmen gerekirdi. Doğru, kabul ediyorum, ama biz şimdi Fransız yemeklerini düşünelim, olan oldu bir kere.

Göze batmayan bir masa seçtiler. Garson, sadece bir mum bırakın lütfen, loş bir ışık istiyoruz yerken. Çılgınlık yapmaya ne dersin? Olur. Öncelikle istiridye, şampanya buzlu olmasın, adın nedir? Öne-

mi yok. Benim adım Franklin, senin adın ne? Sen nasıl istersen öyle de. Peki, Nasıl istersen öyle, güzel bir isim, daha çok soyada benziyor, ama dediğin gibi olsun, Nasıl istersen öyle. Bazen böyle bir şakayla başlar her şey, eğer anlaşma sağlanırsa, söyleşi kendiliğinden gelir ve iş varacağına varır. Şarabın yardımıyla da sağlanıyordu doğrusu. Hemen hemen hep kendisi konuştu: uzun zaman öncesinin East River'ı, Meksika'ya yolculuklar, sonra coşkular, yitip giden arkadaşlar, geriye sadece hayaletlerin kalışı. Yoruldum, dedi, yalnızım, canıma tak etti. Tatlı niyetine likörlü ananas ve iki kahve. Garson, bize bir de büyük kutu çikolata lütfen. İzin istedi ve tuvalete gitti, çikolataları sepete boşalttı ve kutuya dolarları doldurdu, geçerken hesabı ödedi, tütüncü kızdan bir gül satın aldı ve kutunun içine koydu. İşte, dedi dönüştü, iyi marka çikolata bunlar, paralar üzerimdeydi, numara yaptığım için kusura bakma. Kadın kutunun içine bir göz attı. Neden yaptın bunu? Biriyle beraber olmaya gereksinim duyuyordum, çok uzun zamandır tek başıma yemek yiyorum, umarım yemek hoşuna gitmiştir, şimdi kusura bakma, gidip uyuyacağım, bu akşam için teşekkürler, Nasıl istersen öyle, iyi geceler, sanırım bir daha görüşmeyeceğiz.

Salonu geçerken, garsona yüklü bir bahşiş bıraktı, merci monsieur, au revoir,¹ ayakları onu güzelce taşıyorlardı, sadece biraz çakırkeyifti o kadar, başı dönmüyordu, hoş bir duyguydu. Kadın geldiğinde, taksiye binmişti bile, kararlı bir şekilde o da bindi, seninle geliyorum; kadına baktı, o da gülümsedi, ben de yalnızım, birlikte keyifli bir an geçirelim, sadece bu akşam. Sorumlusu sensin, Nasıl ister-

¹ (Fr.) Teşekkürler beyim, görüşmek üzere. (Çev.)

senöyle, bizi Park Lane'e götürün, lütfen.

Perdeleri açık bırakalım, böylece kenti ve geceyi görürüz, kırkıncı kattan bakınca New York güzeldir, bütün bu pencerelerin ardında ne ışıklar, ne insanlar, ne öyküler vardır, öp beni, iyiyiz birlikte, şu binaya bak, bir transatlantiğe benziyor, gecenin ortasında kımıldayıp harekete geçseydi, doğal karşılardım. Ben de. Adın ne, Nasilistersenöyle senin soyadın, bana adını söyle, uydur bir şey. Sparafucile mi nomine. Bu daha güzel işte, Sparafucile Nasilistersenöyle, olağanüstüydü, seni gerçek bir aşkla sevdiğim hissine kapıldım, çok uzun zamandır böylesi gelmemiştii başıma, kusura bakma, banyoya gitmem gerek.

Banyoların ışıklandırması hep kötüdür, bir aktör locasına göre bile fazla çiğdir. Aynada yüzüne baktı. Lambaların çok kuvvetli ışığında, dökülen saçlarının durumu berbattı, ama önemsemiyordu. Ağzını çalkaladı ve şakaklarını ovdu. Islık çalacak gücü bile buluyordu kendinde. Kadın, makyaj çantasını mermer rafın üzerinde bırakmıştı. Nedenini bilmeden içine baktı, kimi zaman insan sezgisel olarak yapar böyle şeyler. Bir makyaj çantasında, insanın kendini bulması tuhaftır. Fotoğrafı, pudrayla el aynasının arasındaydı. Kimbilir nerede, bir sokakta teleobjektifle çekilmiş boy resmiydi. Kafasını toplayıncaya kadar, resmi birkaç saniye parmaklarının arasında tuttu. Kim olduğunu bilmesi olanaksızdı, tanınması mümkün değildi. Tanımaması gerekirdi. Resme baktı ve teleobjektifle çekilen fotoğraflardaki gibi büyük grenli imgesini inceledi, kalabalıkta kimliği bilinmeyen bir adam, yüzü biraz kırışmış, zayıf: Franklin. Ânında, yüzünü ya da yüreğini gez-

leyen dürbünlü tüfek yuvarı geldi imgelemine. Klık. Kapı kolunu çevirirken, kadının yanındaki koca gece çantasını düşündü, artık içinde yalnızca para olmadığını biliyordu, isteseydi, daha önce de anlayabilirdi, ama istememişti herhalde. zldğn düşündü, olayın kendisi değil, geri kalan her şeydi kendisini zen, çünkü güzel geçmişti. Sparafucile'nin o olduğuna üzüldüğünü de söylemek isterdi, ne yazık, gerçekten garipti, tam her şeyin gözüne farklı görünmeye başladığı bir anda. Ama bunları söylemeye zaman bulamayacağının bilincindeydi.

SİNEMA

1

Küçük garda kimseler yok sayılırdı. Riviera'da küçük bir kasabanın gariydi, palmiye ve agavlar tahta sıraların yanında yükseliyorlardı. Demir parmaklıklı kapının ötesinde, daracık bir sokak kent merkezine gidiyordu: En uçta, taştan bir merdiven sahile iniyordu.

Gar şefi, camlı küçük kumanda odasından çıktı ve sundurmanın altından, peronlara kadar yürüdü. Bıyıklı, şişman bir adamdı. Bir sigara tütürdü ve kuşkulu bir havayla kara bulutlarla kaplı gökyüzüne baktı. Yağmurun yağıp yağmadığını görmek için, bir elini damın altından uzattı, sonra gerisin geri dönüp kafası karışık bir edayla, ellerini ceplerine soktu. Kasaba adının yazılı olduğu levhanın altında oturmuş treni bekleyen iki işçi, yanlarından geçerken kısaca selamladılar, o da hafifçe başını eğerek karşılık verdi. Öteki sırada, siyahlara bürünmüş yaşlı bir bayan oturuyordu, yanında sicimle bağlanmış bir bavul duruyordu: Gar şefi peronların her iki yanına da baktı, trenin geldiğini haber veren çan çalınca, odasına döndü.

Aynı anda, genç kız demir kapıdan içeri girdi.

Benekli bir elbise, bilekten bağı ayakkabılar ve lacivert örgü bir ceket giymişti. Üşürmüş gibi, çabuk adımlar atıyordu, fularının altından sarı yelesi dalgalanıyordu. Elinde küçük bir bavul ve bir hasır çanta vardı. İşçilerden biri, gözüyle onu izledi ve başka yere bakan arkadaşını dirseğiyle dürttü. Genç kız, ilgisizce yere baktı ve bekleme salonuna girdi, kapıyı da ardından kapadı. Salonda kimsecikler yoktu. Bir köşede kocaman döküm bir soba vardı, kız herhalde yandığını umarak yanaştı. Eliyle dokundu, sonra umduğunu bulamamış bir havayla, sobanın üzerine hasır çantasını koydu. Sonra bir sıraya oturdu, yüzünü elleri arasına alırken ürperdi. Bu halde, ağlarmış gibi uzun süre kaldı. Güzeldi, zarif hatları ve ince ayak bilekleri vardı. Fularını çıkardı ve saçlarını açmak için, başını iki yana salladı. Bir şey arar gibi, salonun duvarlarını gözden geçirdi: İşgal kuvvetlerinin halka yönergelerini bildiren tehdit dolu afişler ve arananların fotoğrafları asılıydı. Genç kız, yitmiş bir ifadeyle yeniden çevresine baktı, sonra sobanın üzerine bıraktığı çantayı alıp bacaklarıyla korumak istercesine, ayağının yanında yere bıraktı. Elleriyle omuzlarını sardı ve ceketinin yakasını kaldırdı. Elleri kaygılıydı ve huzursuz olduğu anlaşılıyordu.

Kapı ardına dek açıldı ve içeri bir adam girdi. Uzun boylu, zayıf bir adamdı, belinden bir kemerle sıkılmış açık renk bir yağmurluk ve yüzüne doğru inen bir fötr şapka giymişti. Genç kız sıçradı ve boğazında tikanıp kalan boğuk bir çığlık attı: "Eddie!"

Adam işaretparmağını dudaklarına götürdü ve kıza doğru ilerledi. Gülümseyip onu kollarıyla sardı. Genç kız, öpüşürken başını adamın göğsüne bıraktı. "Oh Eddie!" diye fısıldadı birbirlerinden ayrılınca,

“Eddie!”

Adam kızı oturttu ve kapıya kadar gitti, dışarı kaçamak bir bakış fırlattı. Sonra dönüp kızın yanına oturdu ve cebinden katlanmış birkaç kâğıt çıkardı. “Bunları doğrudan İngiliz binbaşıya vereceksin,” dedi, “nasıl yapacağını sana daha sonra anlatırım.”

Genç kız kâğıtları aldı ve ceketinin içine sakladı. Ürkmüş gibiydi ve gözleri yaşlarla dolmuştu. “Ya sen?” diye sordu.

Adamın yüzünde sıkılmış gibi bir ifade belirdi. Aynı anda, bir demiryolu katarının gürültüsü işitildi ve bir yük treninin vagonları kapının çerçevesinden sırayla geçti. Adam, şapkasını alına doğru indirdi ve yüzünü gazeteye daldırdı. “Gidip ne olduğuna bir bakıver.”

Genç kız kapıya kadar gidip dışarıya bir göz attı. “Yük treni, peronda bekleyen işçiler bindi.”

“Almanlar var mı?”

“Hayır.”

Gar şefinin düdüğü duyuldu ve tren yeniden hareket etti. Genç kız adamın yanına döndü ve ellerini tuttu. “Ya sen?” diye yineledi.

Adam gazeteyi katladı ve cebine koydu. “Beni düşünmenin sırası değil,” dedi, “şimdi kumpanyanın temsil tarihlerini açıkla bana.”

“Yarın Nice’te olacağız, üç gün gösteri. Cumartesi ve pazar Marsilya, sonra Montpellier ve Narbonne, her kentte bir gün: Bütün kıyı kentlerini gezeceğiz.” “Pazar günü Marsilya’da olacak,” dedi adam. “Gösteriden sonra, hayranların locana gelecek. İçeri tek tek al her birini. Çok sayıda insan çiçek getirecek, aralarında Alman casuslar da bulunacak kuşkusuz, ama bizimkilerden de gelen olacak. Pusulaları hep ziyaretçinin yanında oku, çünkü bilgileri vere-

ceğin kişinin nasıl olduğunu başka türlü öğrene-
mezsin.”

Genç kız dikkatle dinliyordu. Adam bir an sustu ve bir sigara yaktı. “Pusulalardan birinde, şu cümle yazacak: *fleurs pour une fleur*.¹ Belgeleri, bu çiçekle-
ri getiren adama ver, binbaşı odur.”

Peronda çan yeniden çalmaya başladı, genç kız saatine baktı. “Tren birkaç dakika sonra burada ola-
cak ve... Eddie, lütfen...”

Adam cümlesini bitirmesine izin vermedi. “Ba-
na yarınki gösteriden bahset şimdi, yarın kafamda
canlandırmaya çalışacağım.”

“Kumpanyanın bütün kızları katılıyor,” diye
karşılık verdi heyecansız, “her biri şimdiki ya da
geçmişteki aktrislerden birini taklit ediyor, bütün
gösteri bu kadar.”

“Ya adı ne?” diye sordu gülümseyerek.

“Sinema Sinema.”

“Güzel bir ad.”

“Berbat,” dedi kız kesin kanıya varmış, “koreog-
rafıyı Saverio yaptı, bir düşün hele, ben ayakta bile
güç durduğum bir elbiseyle dans ediyorum, Fran-
cesca Bertini’yim oyunda.”

“Dikkat,” diye şaka yaptı, “trajedi aktrisleri düş-
mezler.”

Genç kız, yüzünü yeniden ellerinin arasına giz-
leyip ağlamaya başladı. Gözleri yaşlarla doluyken,
her zamankinden daha da güzeldi. “Gel, Eddie, lüt-
fen, gel benimle,” diye mırıldandı.

Adam, tatlılıkla gözyaşlarını sildi, ama sesi sert
çıktı, sanki büyük bir kışkırtıya karşı koymak zo-
rundaydı. “Yeter, Elsa,” dedi, “durumu anlamaya ça-
lış.” Sonra hafif alaylı bir ses tonuyla konuştu: “Na-

¹ (Fr.) Bir çiçeğe çiçekler. (Çev.)

sıl geçebileceğimi sanıyorsun, başımda bir perukla, dansöz kılığında mı?”

Çan sesi kesildi. Gelen trenin gürültüsü işitildi. Adam ayağa kalktı ve ellerini cebine soktu. “Perona kadar sana eşlik edeyim.”

Genç kız, kararlı bir havayla, başını iki yana salladı. “İstemiyorum, tehlikeli bu.”

“Yine de sana eşlik edeceğim.”

“Lütfen.”

“Son bir şey daha,” dedi yürürken, “binbaşının çapkın bir adam olduğunu biliyorum, ona fazla hoş davranma sakın.”

Genç kız, yalvaran gözlerle adama baktı. “Oh Eddie!” diye haykırdı yürek parçalayıcı bir sesle ve dudaklarını adama sundu.

Adam, bir an için apışıp kaldı, rahatsız olmuş gibiydi, sanki kızı öpecek cesareti bulamıyordu. Sonra yanağına babacan denebilecek bir öpücük konurdu.

“Stop!” diye bağırdı klapçı. “Ara!”

“Böyle değil!” diye gürledi yönetmenin sesi megafona, “son bölümü baştan almak gerekiyor!”

Genç, sakallı bir adamdı, boynunda uzun bir atkı vardı. Kameranın arkasındaki döner koltuğundan indi ve yanlarına geldi. “Böyle değil!” diye pufladı hayal kırıklığıyla. “Tutku dolu bir öpüşme gerekiyor, eskiden, ilk filmde olduğu gibi.” Ne istediğini göstermek için, sol koluyla aktrisi sardı ve arkaya doğru bükülmeye zorladı. “Üzerine eğilin ve tutkuyula öpün,” dedi aktöre.

Sonra herkese seslendi: “Mola!”

Küçük gar kahvesini, tezgâha doğru yığılan kumpanya işgal etmişti. Adam kalabalığın arasında kaybolurken, kadın ne yapacağını bilemeden kapının eşiğinde durdu. Adam az sonra, elindeki iki sütlü kahveyi dökmemeye çalışarak ortaya çıktı ve başıyla dışarı çıkmasını işaret etti. Kahvenin bulunduğu kulübenin arkasında, gereksiz eşyaların da yığıldığı taşlık bir avlu vardı, üstü salkımlı bir çardakla örtülüydü. Boş kasalar ve ayakları eğri büğrü sandalyeler de vardı, sandalyelerden ikisinin üzerine yerleştiller, bir tanesini de masa niyetine yanlarına çektiler.

“Sonuna geldik,” dedi adam.

“Son sahneyi en son çekmekte diretti,” diye karşılık verdi kadın, “Nedenini anlamadım.”

Adam başını salladı. “*Modern* olduğu için,” dedi sıfatın üstüne basa basa, “*Cahiers de Cinéma*’dan¹ çıkmış gibi. Dikkat et, kahve çok sıcak.”

“Yine de anlamıyorum,” dedi.

“Amerika’da daha mı farklı?”

“Sanırım evet,” dedi güvenle, “daha iddiasızlar, daha az... enteller.”

“Ama bu iyisi.”

“Ne olursa olsun, zamanında, böyle yapılmıyordu,” diye karşılık verdi kadın.

Sustular, kahvelerini yudumladılar. Sabahın onbiriydi ve deniz ışıldıyordu. Avlunun alçak duvarını saran kurtbağrından çitin ötesinde görölüyordu deniz. Güneş bulutları yarmıştı ve hava açacakmış gibi görünüyordu. Çardağın salkımları alev alev bir

¹ Yaratı sineması üzerinde duran Fransız sinema eleştiri dergisi. (Çev.)

kırmızıydı ve güneş avlunun taşları üzerinde ışıklı benekler oluşturunuyordu.

“Harika bir sonbalar,” dedi adam yapraklı dama bakarak. Sonra dalgın bir havayla sözünü sürdürdü: “Zamanında... Senin ağzından bu sözcüğü duymak garip geliyor kulağa.”

Kadın yanıtlamadı, göğsüne çektiği dizlerini kollarıyla sardı. Onun da dalgın bir hali vardı, sanki sözcüklerin anlamını daha yeni kavırıyordu. “Neden kabul ettin?” diye sordu.

“Ya sen?”

“Bilmiyorum, ama önce ben sordum.”

“Yanılsama,” dedi adam, “sonuçta... yeniden yaşamak için... işte buna benzer bir şey, tam olarak bilmiyorum. Ya sen?”

“Ben de tam olarak bilmiyorum, aynı nedenle sanırım.”

Yönetmen kahveyi çevreleyen yoldan yanlarına geldi. Çok hoşnut bir hali vardı ve elinde büyük bir bira bardağı tutuyordu. “Yıldızlarımız buraya saklanmışlar meğer,” diye haykırdı ve sevinçli bir iç çekişle kendini bir sandalyeye bıraktı.

“Lütfen gerçeğe uygun çekimin güzelliği üzerine kuramlarla canımızı sıkmayın,” dedi kadın, “yeterince ders verdiniz zaten.”

Yönetmen bu sözlere alınmadı ve patavatsızca gevezelik etmeye girişti. Filmden ve bu yeni değişkenin anlamından söz etti; bu kadar uzun zamandan sonra neden aynı oyuncularını seçtiğini ve *remake*¹’ine neden bu kadar dikkat çekici bir ton verdiğini anlattı. Bunları daha önce birkaç kez tekrarladığı, dinleyenlerin yüzündeki anlamdan belli oluyordu,

¹ (İng.) Daha önce çekilmiş bir filmin senaryosundan yola çıkarak yeniden çekmek. (Çev.)

yine de söylemekten zevk aldığı açıktı, sanki kendi başına konuşuyordu. Birasını bitirip ayağa kalktı. “Yağmurun yağması gerekiyor sadece,” dedi uzaklaşırken, “son sahneyi pompalarla çevirmek yazık olur.” Gözden yitmeden önce belirtti: “Yarım saat sonra yeniden başlıyoruz.”

Kadın, sorar gibi adama baktı ve başını sallayarak omuz silkti.

“Son sahnede, yağmur yağıyordu,” dedi adam, “ben de yağmur altında kalıyordum.”

Kadın güldü ve bir elini adamın omzuna koydu, gayet iyi bildiğini göstermek istercesine.

“Amerika’da hâlâ oynuyor mu?” diye sordu adam biraz aptalca bir ifadeyle.

“Ama yönetmenin bize onbir kez seyrettirdiğini unutuyorsun!” dedi kadın yine gülerek. “Neyse, Amerika’da hâlâ arada bir gösteriyorlar, sinema kullüklerinde.”

“Burada da,” dedi. Sonra birdenbire sordu: “Binbaşı nasıl?”

Kadın sorar gibi baktı adama.

“Howard,” diye belirtti, “ona fazla hoş davranmaman konusunda seni uyarmıştım, ama tabii ki beni dinlemedin, gerçi sahne sonradan kesildi, ama yine de fark etmez.” Bir an düşünür gibi durdu. “Neden onunla evlendiğini asla anlayamadım.”

“Ben de,” dedi biraz çocukça bir edayla, “çok gençtim.” Sakınımdan vazgeçmiş ve artık yalan söylemek istemiyormuş gibi, yüz ifadesi yumuşadı. “Seni işletmek istiyordum,” dedi sakın sakın, “asıl nedenlerden biri bu, ama belki de bunun farkında değildim. Ayrıca, Amerika’ya gitmek istiyordum.”

“Ya Howard?” diye sordu yeniden.

“Evliliğimizin başarısızlığa uğradığı kısa za-

manda çıktı ortaya, o bana uygun değildi, ben de sinemaya uygun değildim.”

“Perdeden bütününüyle kayboldun, neden film çevirmekten vazgeçtin?”

“Sadece bir deneme çekiminden sora, kazara büyük başarı kazanmış bir film yapan benim gibi birinin bu mesleği sürdürmesi çok güçtü. Amerika’dakiler profesyoneldir; günün birinde bir televizyon kanalı için bir dizi film çevirdim: Tam bir felaketti, bana zengin, biraz kekre, kırıncı bir kadın rolü vermişlerdi, sence bana uyan bir rol mü?”

“Sanmıyorum. Sende mutlu bir kadın havası var. Mutlu musun?”

Gülümsedi. “Hayır,” dedi, “ama yaşamımda çok şey var.”

“Örneğin?”

“Bir kızım var, örneğin. Harika bir kız, üniversitede, üçüncü sınıfa gidiyor, birbirimizi çok seviyoruz.”

Adam inanmaz gibi baktı.

“Aradan yirmi yıldan fazla zaman geçti,” dedi kadın, “bir yaşam sayılır neredeyse.”

“Hâlâ çok güzelsin.”

“Makyajdan yüzüm kırıksıklarla kaplı. Büyükanne sayılırım.”

Uzun süre sessizce oturdular. Kahveden seslerin uğultusu geliyordu, biri *juke-box*’u çalıştırdı. Adam bir şey söylemek ister gibiydi, ama sözcükleri bulamazmış gibi gözlerini yerden ayırmıyordu. “Bana yaşamından söz etmeni isterdim, çekimin başından beri sormak istiyorum, ama ancak şimdi karar verebildim.”

“Elbette,” diye karşılık verdi heyecanla, “ben de senin yaşamını öğrenmek isterim.”

O anda yapım sekreteri Signorina Ferraretti geldi yanlarına. Kısa boylu, sıska, çirkin ve taşkın bir kadındı, yuvarlak gözlükler takıyor, saçlarını atkuyruğu yapıyordu. "Makyaj sırası!" diye bağırdı. "On dakika sonra çekime başlıyoruz."

3

Çan sesi kesildi. Gelen trenin gürültüsü işitildi. Adam ayağa kalktı ve ellerini cebine soktu. "Perona kadar sana eşlik edeyim."

Genç kız, kararlı bir havayla, başını iki yana salladı. "İstemiyorum, tehlikeli bu."

"Yine de sana eşlik edeceğim."

"Lütfen."

"Son bir şey daha," dedi yürürken, "binbaşının çapkın bir adam olduğunu biliyorum, ona fazla hoş davranma sakın."

Genç kız, yalvaran gözlerle adama baktı. "Oh Eddie!" diye haykırdı yürek parçalayıcı bir sesle ve dudaklarını adama sundu.

Adam kolunu kızın beline doladı ve hafifçe arkaya doğru eğdi. Gözlerini gözlerine dikti ve yavaş yavaş dudaklarını kızınkilere yaklaştırdı, sonra da tutkuyla öptü. Uzun ve yoğun bir öpücüktü, birinin beğenerek fısıldadığı işitildi, bir başkası ıslık çaldı.

"Stop!" dedi klapçı. "Sahnenin sonu!"

"Öğle yemeği," diye bildirdi yönetmen megafo-nun içinden, "saat dörtte devam ediyoruz."

Kumpanya dağıldı. Kimileri kahveye yöneldiler, kimileri de garın önündeki küçük meydanda duran

karavanlara gittiler. Adam, yağmurluğunu çıkarıp koluna aldı. Issız perona en son onlar çıktılar ve deniz kenarına doğru yürüdüler. Bir güneş ışını, limandaki pembe evleri aydınlatıyordu ve deniz açık maviydi, neredeyse saydamlaşmıştı. Bir terasta bir kadın belirdi, kolunun altında bir leğen vardı ve çamaşırları asmaya başladı. Pantolonları ve çocuk çamaşırlarını özenle astı. Sonra bir makarayı harekete geçirdi ve giysiler, bayrak gibi dalgalanarak, bir evden ötekine gerilmiş ipin üzerinde kaydılar. Buradaki evler, aşağıda su geçirmez bezlerle örtülü sıraların bulunduğu kemerler oluşturunlardı. Kimilerinde, üzerinde *Deniz mahsulleri* yazan, maviye boyalı çipalar vardı.

“Zamanında bir pizzacı vardı burada,” dedi adam, “gayet iyi anımsıyorum, adı da *Da Pezzi* idi.”

Kadın yere baktı, yanıt vermedi. “Anımsamaman olanaksız,” diye sürdürdü adam, “bir levha *Evlere Pizza* diyordu, ben de sana Pezzi’den bir parça pizza alalım,¹ demiştim, sen de gülmüştün.”

İki pencere arasında kemer yapılmış dar bir soğanın ufak merdivenini indiler. Ayak sesleri parıldayan kaldırım taşlarında yankılanıyordu, bu da soğuk havada seslerin duru takırdamasına benziyor ve bir kış günü izlenimi yaratıyordu. Oysa ılık bir esinti vardı ve ortalığa yasemin kokusu yayılıyordu. Deniz kıyısındaki dükkânlar kapalıydı, kahvelerin sandalyeleri, ters duran masaların yanında, üst üste konmuştu.

“Mevsim geçti,” diye gözlemledi kadın.

Adam, bir ima sezmeye çalışarak, kadına kaçamak bir bakış fırlattı, sonra konuyu değiştirdi. “İşte, açık bir lokanta,” dedi başıyla işaret ederek, “ne dersin?”

¹ İtalyanca’da tekerleme gibi oluyor: un pezzo di pizza da Pezzi. (Çev.)

Lokantanın adı *L'Arsella* idi, deniz kıyısındaki kabinlerin yanında, kazık temelle dikilmiş, ahşap ve camdan bir yapıydı. Kazıklara, denizde sallanan iki kayık bağlanmıştı. Kimi pencerelerin panjurları indirilmişti ve güzel gün ışığına rağmen, masaların üstündeki lambalar yakılmıştı. Müşteriler azdı: sessiz bir Alman çift, aydın görünüşlü iki genç, köpekli sarışın bir bayan: son tatilciler. Ötekilerden uzak bir köşeye oturdular. Garson onları tanımış olmalıydı, çünkü kibar ve sıkılgan, ama sır tutan bir havayla hemen geldi. Rüzgâr bulutları sürükledikçe renk değiştiren ufka bakarak, kızarmış dilbalığı ve şampanya ısmarladılar. Şimdi ufuk çizgisinde çivit mavisi bir ayrımcık vardı ve körfezi kapayan çıkıntı, bir buz kitlesi gibi hafif yeşil ve gümüş karışımı bir renk almıştı.

“İnanılmaz,” dedi bir süre kadın, “bir film için yirmi gün, ne saçmalık, kimi sahneleri sadece bir kere çektik.”

“Avangard yöntemler,” diye karşılık verdi adam gülümseyerek, “sinema-gerçek tipi, ama doğru değil. Bugün çekimler çok pahalıya mal oluyor ve kimi zaman filmler böyle yapılıyor.” Ekmek içleriyle topraklar yapıp tabağının önünde sıraya dizmeye girişmişti. “Angelopulos,” diye mırıldandı alaylı bir şekilde, “yönetmenimiz *O Thiassos* gibi, anlatı içinde anlatı olan bir film yapmak isterdi, biz de kendi rollerimizi oynardık. Hadi dönem şarkılarını, ayrım-çekimleri anladık, ama mitosla tragedyanın yerine ne koyuyoruz?”

Garson şampanyayla gelip şişeyi açtı. Kadın kadehini kaldırdı. Gözlerinde muzip bir pırıltı vardı, ışıltıyorlardı. “Melodram,” dedi, “yerine melo koyuyoruz.” Üst üste birkaç yudum aldı, sonra açıkça gü-

lüksedi. “İşte bu yüzden, böylesine zorlama bir oyun istiyordu,” diye sürdürdü. “Kendi kendimizin bir karikatürünü çizdik aşağı yukarı.”

Adam da kadehini kaldırdı. “Öyleyse, yaşasın melo,” dedi, “temelde büyükler de öyleydi: Sofokles, Shakespeare, Racine, hepsi melo bunların, ben de son yıllarda başka şey yapmadım.”

“Bana kendinden bahsetmeni isterdim.”

“Gerçekten istiyor musun?”

“Elbette.”

“Provenza’da bir çiftliğim var ve elimden geldiğince orada yaşıyorum. Görünüm hoş, insanlar içtendir, kendimi iyi hissediyorum orada, atlardan hoşlanıyorum.” Yine topaklar yapmaya başladı, şimdi bir bardağın çevresinde iki daire oluşturmuştu ve elleri iskambil falı gibi, biri birinin arkasına yuvarlayarak oyalanıyordu.

“Söylemek istediğim bu değildi,” dedi kadın.

Adam garsonu çağırdı ve bir şampanya daha söyledi. “Konservatuvarda ders veriyorum,” dedi ardından, “benim yaşamım bu, Kreon, Macbeth, Henry VIII.” Suçlu bir şekilde gülümsedi. “Uzmanlık alanım, katı yürekli kişilikler.”

Kadın, dikkatle, yoğun bir şekilde ve kendini vererek süzüyordu adamı, sanki bir çeşit yürek darlığıydı hissettiği. “Ya sinema?” diye sordu.

“Beş yıl önce, polisiye bir filmde küçük bir rol aldım, Amerikalı özel bir hafıyeydim, sadece üç sahne, sonra bir asansörde cinayete kurban gidiyordum. Ama jenerikte koca harflerle, ‘olağanüstü katkısıyla’ diye yazıyordu.”

“Sen bir efsanesin,” dedi kadın içtenlikle.

“Bir döküntü,” diye düzeltti adam. “Ağzımdaki şu izmarit gibi, işte bak.” Sert ve umutsuz bir hava-

ya büründü, dudağından sarkan sigaranın dumanını yüzünü peçeleyecek şekilde üfledi.

“Eddie numarası yapma,” dedi kadın gülerek.

“Ama ben Eddie’yim,” diye mırıldandı başındaki bir şapkayı alnına doğru eğer gibi yaparak. Kadehleri yeniden doldurup ayağa kalktı. “Sinemaya içiyorum.”

“Böyle devam edersek, sete sarhoş döneceğiz, Eddie,” dedi. Bunu muzipçe adın üstüne basa basa söylemişti.

Düşsel şapkasını tiyatroya bir şekilde çıkarıp yüreğine götürdü, “Daha iyi, iyice melo oluruz artık.”

Tatlı olarak sıcak çikolatalı dondurma ısmarlamışlardı. Garson, bir elinde dondurma tepsi, ötekinde de dumanı tüten çikolata kâsesi, utku dolu bir tavırla yanlarına geldi. Servisi yaparken, çekine çekine, yine de biraz yapmacıklı bir şekilde, mönüyü imzalayarak ona şeref verirler mi, diye sordu, kabul ettiklerinde de yüzünde sevinç dolu bir gülümseme belirdi.

Çiçek biçiminde kocaman bir dondurmaydı, tacın ortasında kıpkırmızı küçücük kirazlar vardı. Adam, eliyle bir tanesini alıp ağzına attı. “Bak,” dedi, “sonunu değiştirelim.”

Kadın baktı, hafiften şaşırmıştı, belki de bir beklenti ifadesiydi yalnızca, sanki gayet iyi anlamıştı da, doğrulanmasını istiyordu.

“Gitme,” dedi, “benimle kal.”

Kadın, sıkılmış gibi, gözlerini tabağına çevirdi. “Oh, rica ederim,” dedi, “lütfen.”

“Filmdeki gibi konuşuyorsun,” dedi adam, “aynı replik.”

“Filmde değiliz burada,” diye karşılık verdi ka-

dın, biraz sinirlenmiş gibiydi, “bırak rol yapmayı, abartıyorsun.”

Sanki söyleşiden vazgeçmek istiyormuş gibi, elini salladı. “Ama seni seviyorum,” dedi çok alçak sesle.

Bu kez kadın şakacı bir havaya büründü. “Elbette,” dedi güvenli bir şekilde, “filmde.”

“Aynı şey,” dedi adam, “her şey bir filmidir.”

“Nasıl yani, her şey bir film?”

“Her şey.” Kadının elini tuttu. “Film şeridini tersinden oynatalım, başa dönelim.”

Kadın, karşılık vermeye cesaret edemiyormuş gibi baktı adama. Elini okşamasına ses çıkarmadı, sonra o da adamın elini okşadı. “Filmin adını unutuyorsun,” dedi bir replik bulmaya çabalayarak, “geriye dönemeyiz.”

Garson, yüzü ıslıl ıslıl, elinde mönüleri sallayarak imza almaya geliyordu.

4

“Delisin sen!” diye karşı çıktı gülerek, ama sürüklenmesine bir şey demiyordu, “öfkeden çılgına dönecekler.”

Adam, iskelede kadını elinden çekti ve adımlarını sıklaştırdı. “Boş ver onları,” dedi, “kasıntı herif beklesin biraz, beklenti esini kamçılar.”

Gemide, içerideki sıralara ve pupadaki demir sandalyelere dağılmış, en fazla on kişi vardı. Hepsi yöre sakinleriydi, giyimlerinden ve bu ulaşım aracına alışık olduklarını gösteren davranışlarından anlaşılıyordu. Gevezelik eden üç kadının elinde büyük

bir mağazanın markasını taşıyan naylon torbalar vardı; körfezdeki köylerden kente alışveriş yapmaya geldikleri belliydi. Denetçinin üzerinde lacivert bir pantolon ve cebine şirket ambleminin ilâştirildiği beyaz bir gömlek vardı. Gidiş dönüşün ne kadar zaman aldığını sordular. Denetçi kolunun geniş bir hareketiyle körfezi işaret etti ve geminin yanaştığı köylerin adlarını saydı. Sarı bıyıklı bir delikanlıydı, konuşmasındaki yerel vurgu belirgindi. “Bir buçuk saat kadar,” dedi, “ama aceleniz varsa, gideceğimiz ilk köyden hemen kalkan başka bir gemi var, kırk dakika sonra burada oluyor.” Körfezin sağ yanındaki ilk köyü eliyle gösterdi, güneşin aydınlattığı açık renk bir ev yığını.

Bir yandan kuşku duyan, öte yandan can atan kadın hâlâ kararsız görünüyordu. “Öfkeye kapılacaklar, çekimleri bu akşam bitirmek istiyorlar.”

Adam omuz silkti ve aldırmadığını belirten bir hareket yaptı. “Bugün bitmezse, yarın biter,” diye karşılık verdi, “filmi günü gününe çevirdik, bir gün daha vermelerinde bir sakınca yok.”

“Yarın New York’a uçuyorum,” dedi, “her şeyi ayarladım, kızım beni bekleyecek.”

“Karar verin lütfen, bayan,” dedi denetçi terbiyeli bir şekilde, “demir almamız gerekiyor.”

Geminin düdüğü iki kez öttü ve iskelede duran denizci palamarı çözmeye başladı. Denetçi küçük defterini alıp iki bilet uzattı.

“Önde daha rahat edersiniz,” diye önerdi, “biraz esiyor, ama sallantı daha az hissedilir.”

Demir sandalyelerin hepsi boştu, ama görünümü seyretmek için küpeşteye yaslanmayı yeğlediler. Küçük gemi hızla iskeleden uzaklaştı ve yol almaya başladı. Kent bir anda uzaklaştı ve beklenmedik ve

mantıklı bir geometriyle düzenlenmiş, çok çekici eski evlerin kesin yerbetimi ortaya çıktı.

“Denizden bakınca, kara daha güzel geliyor göze,” dedi kadın. Bir eliyle rüzgârdan dağılan saçlarını tutuyordu, elmacıkkemiklerinde iki kırmızı leke belirmişti.

“Sensin çok güzel olan,” dedi adam, “denizde, karada, her yerde.”

Kadın güldü ve çantasında bir eşarp aradı. “Fena halde tatlı dilli olmuşsun, eskiden böyle değildin.”

“Eskiden budalaydım, budala ve çocuksuydum.”

“Ama şimdi bana daha çocuksu görünüyorsun,” dedi kadın, “kusura bakma, ama gerçekten böyle düşünüyorum.”

“Hayır,” dedi adam, “yanılıyorsun, sadece daha yaşıyım.” Kadına kaygıyla baktı. “Şimdi de ihtiyar olduğumu söyleme.”

“Hayır,” dedi kadın adamı yatıştırmak için, “ihtiyar değilsin. Ama her şey buna bağlı değil yalnızca.”

Çantasından sedef bir kutu çıkardı ve içinden bir sigara aldı. Adam, kibrit rüzgârdan sönmesin diye, ellerini kadınıninkilerin önüne tuttu. Gökyüzü, ufuktan yükselen bulut perdesine rağmen masmavi olmuştu, deniz de lacivertti. Körfezdeki ilk köy hızla yaklaşıyordu. Pembe çan kulesinin beze gibi beyaz şişkinliği açıkça ayrımsanıyordu. Bir güvercin sürüsü evlerin arasından havalandı ve denize doğru uçu.

“Orada yaşam güzel ve basit olmalı,” dedi adam.

Kadın başıyla onayladı ve gülümsedi. “Belki de bizim olmadığı içindir.”

Küçücük limana yanaşmış öteki gemi belirgin bir şekilde göründü. Yedme gemisi cinsi, eski bir tekneydi. Öteki gemiyi görünce, selamlamak istencesine düdüğünü üç kere çaldı. İskeleye bulunan birkaç kişi, binmek için bekliyorlardı belki. Bir hanımın elini tutan, sarı elbiseli bir kız çocuğu, bir serçe gibi sıçrayıp duruyordu.

Adam, "İşte böylesini isterdim," dedi anlamsız bir şekilde, "kendimizinkini yaşamamayı." Kadının bakışından, cümlesini anlamadığı belliydi, açıklamaya girişti: "Bizim olmadığı için mutlu olan bir yaşam, şu görülen köyde düşlediğimiz gibi." Kadının ellerini tuttu ve kendine bakmaya zorladı, bir şey söylemeden, gözlerini uzun uzun dikti.

Kadın yumuşak bir hareketle sıyrıldı ve adamı çabucak öptü. "Eddie," dedi tatlılıkla, "sevgili Eddie." Sonra koluna girdi ve inmek için yerleştirilen merdivene doğru çekti. "Sen büyük bir aktörsün," dedi, "gerçek büyük bir aktör." Neşeli ve canlıydı.

"Ama gerçek duygularım bunlar," diye karşı çıktı adam zayıf bir şekilde ve çıkışa sürüklenmeye ses çıkarmadı.

"Elbette," dedi kadın. "Gerçek. Gerçek aktörler gibi."

5

Tren, tekerlek gıcirtısı ve buhar dalgaları arasında aniden durdu. Bir kompartımanın penceresi indi ve beş genç kız başı göründü. Kiminin saçları platin rengindeydi, lüleler omuzlarına düşüyordu, alınlarındaki perçemler kıvrıkcıktı. Gülmeye ve "El-

sa, Elsa!" diye seslenerek çene çalmaya başladılar. Saçına yeşil bir kurdele takmış, göz alıcı bir kızıl, ötekilere seslendi: "İşte orada!" Ve kızlar işaretler yaparak, abartıyla pencereden sarktılar. Elsa adımlarını sıklaştırdı ve vagonun yanına geldi, kendisine uzanan neşeli elleri sıktı. "Corinna!" diye haykırdı göz alıcı kızıla doğru. "Bu gülünç kılık da ne böyle?"

"Saverio, böyle daha çok hoşuna gittiğimi söylüyor," diye güldü Corinna göz kırıp başıyla kompartımanı işaret ederek. "Haydi bin çabuk, burada kalmak niyetinde değilsin herhalde," dedi tiz bir sesle. Sonra hafif bir çığlık attı. "Oh, bakın kızlar, Rudolph Valentino!"

Bütün kızlar sarktılar ve Corinna'nın gösterdiği adamın dikkatini çekebilmek için el sallamaya başladılar. Eddie tren saatlerini bildiren levhanın arkasından perona çıkmak zorunda kaldı, şapkası gözlerinin üstünde, ağır ağır ilerledi. Tam o sırada, giriş kapısından içeri iki Alman askeri girdi ve gar şefinin odasına doğru yöneldiler. Birkaç saniye sonra, gar şefi elinde kırmızı bir bayrakla çıktı, şişman gövdesinin sakarlığını ortaya koyan çabuk adımlarla lokomotifine gitti. İki asker, nöbet tutar gibi kumanda odasının önünde dikiliyorlardı. Kızlar susmuş, kaygıyla olanları izliyorlardı. Elsa bavulunu yere bıraktı ve ne yapacağını şaşırılmış bir halde Eddie'ye baktı. Adam kıza trene binmesini işaret etti ve Riviera'nın reklamını yapan bir panonun altındaki sıraya oturdu, cebinden gazetesini çıkardı ve yüzünü gömdü.

Corinna, sahneyi izlemişti ve her şeyi kavramış gibi görünüyordu. "Gel canım," diye seslendi, "binese artık." Eliyle, ona bakan iki askere hoppa bir selam verdi ve yüzünde pırıl pırıl bir gülümseme belirdi. Bu sırada, gar şefi geri geliyordu, kırmızı bay-

rağı sarıp koltuğunun altına almıştı, Corinna ona ne olduğunu sordu.

“Anlayana helal olsun,” diye yanıtladı kısa boylu adam omuz silkerek, “onbeş dakika beklemek gerekiyormuş, nedenini bilmiyorum, emirler böyle.”

“Oh, öyleyse inip ayaklarımızın pasını atabiliriz, öyle değil mi kızlar?” diye cıvıladı Corinna, neşe içinde ve bir anda, kendini trenden dışarı attı, ardından da öteki kızlar indiler. “Sen bin,” diye fısıldadı Elsa’nın yanından geçerken, “biz onları oyalarız.”

Grup, askerlerin önünden geçip Eddie’nin bulunduğu yerin karşı köşesine yöneldi. “Ama bu gar-
da lokanta yok mu?” diye sordu Corinna yüksek sesle, çevresine bakınarak. Dikkat çekme konusunda Corinna kusursuzdu, kalçalarını kıvrıta kıvrıta yürüyor, omzuna astığı çantasını ileri geri sallıyordu. Gövdesini iyice saran çiçekli bir elbise giymişti, ayağında da mantar topuklu sandaletler vardı. “Hey, denize bakın!” diye haykırdı. “Kızlar, denize bakın, ne olağanüstü!” Tiyatrovari bir şekilde sokak lambasına dayandı, yüzüne çocuksu bir ifade vererek, bir eliyle ağzını kapattı. “Mayom yanımda olsaydı, sonbahara meydan okurdum,” dedi başını sallayarak, kızıl lülelerden oluşan bir çağlayan omuzlarında dalgalanıyordu. İki asker apışıp kalmış, gözlerini ayıramadan onu izliyorlardı. İşte o zaman, Corinna’nın aklına dâhice bir fikir geldi. Belki sokak lambasından esinlendi, belki de nasıl çözeceğini bilemediği duruma çözüm getirme gereğinden kaynaklandı. Bluzunu aşağı çekti, omuzlarını ortaya çıkardı, çantasını sallayarak sokak lambasına dayandı, sonra kollarını açtı, manzara suç ortağıymışçasına gözlerini kırpıştırarak, düşsel bir seyirci kitlesine yöneldi. “Bu şarkıyı bütün dünya söylüyor,” diye seslendi,

“düşmanlarımız bile!” Kızlarla fısıldaştı ve ellerini çırttı. Gösterinin bir parçası olduğu belliydi, çünkü kızlar hazır ola geçip sıraya girdiler, elleri asker selamıyla alınlarında, yerlerinden kıpırdamadan, bacaklarını uyumla hareket ettirmeye başladılar. Corinna, bir eliyle dokunduğu sokak lambasının çevresinde alımlı adımlarla dönüyordu. Eteği dalgalandı ve bacaklarını açığa çıkardı. “Vor der Kaserne vor dem grossen Tor, stand eine Laterne, und steht sie noch davor... so wollen wir uns da wiedersehen, bei der Laterne wollen wir stehen, wie einst Lili Marleen, wie einst Lili Marleen.”¹

Kızlar alkışladılar, askerlerden biri ıslık çaldı. Corinna, diz kırarak şaka yollu teşekkür etti ve duvarın yanındaki çeşmeye doğru ilerledi. Parmağıyla şakaklarını ıslattı, dikkatle aşağıdan geçen yola baktı, sonra vagonun basamağına vardı, kızlar da onu izlediler. “Auf wiedersehen,² güzel çocuklar,” diye seslendi askerlere basamaklı çıkarken, “gidiyoruz, turne bizi bekliyor.”

Elsa geçitte bekliyordu, kıza sarıldı. “Oh, Corinna, sen bir meleksin,” dedi öperken. “Boş ver,” diye karşılık verdi Corinna iç çekerek ve bir çocuk gibi ağlamaya başladı.

İki asker trene yaklaşmış, kızlara bakıyorlardı, biraz laflıyorlardı, biri İtalyanca birkaç sözcük biliyordu. O anda, bir motor sesi işitildi ve siyah bir araba, öteki uçtaki parmaklıklı kapıdan içeri girdi, peronu bir baştan bir başa katetti ve ilk vagonun önün-

¹ “Kışlanın büyük kapısının önünde, bir sokak lambası vardı, hâlâ da durur orada... o sokak lambasının önünde görüşeceğiz yeniden, eskiden Lili Marleen’in yaptığı gibi.” Lala Anderson’un söylediği bir şarkı. İkinci Dünya Savaşı sırasında cephedeki Alman askerlerine moral vermek için çalınırdı. Müttefik kuvvetler arasında da çok popülerdi. (Çev.)

² (Alm.) Görüşmek üzere. (Çev.)

de durdu. Ne olup bittiğini görebilmek için, kızlar pencereden sarktılar, ama demiryolu bir eğri çiziyordu ve pek bir şey görünmüyordu. Eddie sıradan kalkmamıştı, yüzünü gizleyen gazeteyi okumayı sürdürüyordu. “Ne oluyor kızlar?” diye sordu Elsa ilgisiz görünüme çalışarak, bir yandan da eşyalarını kompartımandaki fileye yerleştiriyordu. “Hiç,” diye yanıtladı kızlardan biri, “kodamanlardan biri olsa gerek, ama sivil giyinmiş, ilk vagona bindi.”

“Yalnız mı?”

“Öyle görünüyor,” dedi kız, “askerler hazır ola geçtiler, binmiyorlar.”

Elsa bakmak için başını pencereden uzattı. Askerler, lokomotifin yanında, geri geri adım attılar ve kente giden dar sokağa saptılar. Gar şefi elindeki bayrağı yere sürüyerek, gözleri ayaklarında geri geldi. “Hareket ediyoruz,” dedi çok bilgi sahibi olanların dinginliğiyle ve bayrağı salladı. Tren düdüğünü öttürdü. Kızlar, dönüp oturdular. Elsa pencerede tek başına kaldı. Saçlarını geriye taramıştı ve gözleri bulanıktı. İşte o anda, Eddie ayağa kalktı ve trene doğru ilerledi.

“Elveda, Eddie,” diye fısıldadı Elsa ve adama elini uzattı.

“Başka bir filmde görüşecek miyiz?” diye sordu.

“Ne diyorsun sen?” diye haykırdı yönetmen arkasından. “Ne diyorsun?!”

“Durdurayım mı?” diye sordu klapçı.

“Hayır,” dedi yönetmen, “nasıl olsa dublaj yapacağız.” Sonra megafona bağırdı: “İlerleyin, tren hareket ediyor, daha çabuk, bütün peron boyunca ilerleyin, elini tutun!”

Tren hareket etti ve Eddie denileni yaptı, elinden geldiğince yetişmeye çalıştı, sonra tren hızlandı

ve gardan uzaklaştı. O döndü, birkaç adım attı, sonra bir sigara yakıp ağır adımlarla kameraya doğru yürüdü. Yönetmen el işaretleriyle hızını ayarlıyordu, görünmez iplerle onu yönetir gibiydi.

“Bana bir kalp krizi geçirtin, rica ediyorum,” dedi önemli bir havayla.

“Ne?!” diye haykırdı yönetmen.

“Kalp krizi,” dedi Eddie, “burada, sıranın üzerinde. Bitkin bir havaya bürüneyim, böyle, bakın işte, sıraya oturayım ve Doktor Jivago gibi, bir elimi yüreğime götürüyüm. Öldürün beni.”

Klapçı sahneyi durdurmak için talimat bekleyerek, yönetmene bakıyordu. Yönetmen, daha sonra keseceğini belirlemek için eliyle makas işareti yaptı ve devam ettirdi.

“Kalp krizi de nereden çıkıyor şimdi,” dedi, “sizde kalp krizi geçirecek yüz var mı? Şapkayı başınıza iyice yerleştirin, işte böyle, Eddie usulü, mantıklı olun, bu sahneyi yeniden çekmek zorunda bırakmayın beni.” İşçilere pompaları çalıştırmalarını söyledi. “Haydi,” diye yüreklendirdi, “yağmur başlıyor, siz Eddie’siniz, lütfen, gülünç bir âşık değilsiniz... Ellerinizi ceplerinize sokun, omuzları biraz daha toplayın, böyle, çok güzel, bize doğru gelin... sigara iyice sarksın dudaklarınızda... harika... gözlerinizi yere çevirin.”

Kameramana dönüp seslendi: “Kamera geriye, kaydırma, kamera geriye!”